

T. C.
FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
TARİH PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SON BOSTANCIBAŞI DEFTERİNE GÖRE
BOĞAZIÇI VE HALIÇ SAHİLLERİ

HÜLYA ARSLAN

170121014

TEZ DANIŞMANI

DR. ÖĞR. ÜYESİ EMİNE TONTA AK

İSTANBUL 2019

T. C.
FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
TARİH PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SON BOSTANCIBAŞI DEFTERİNE GÖRE
BOĞAZIÇI VE HALIÇ SAHİLLERİ

HÜLYA ARSLAN
170121014

TEZ DANIŞMANI
DR. ÖĞR. ÜYESİ EMİNE TONTA AK

İSTANBUL 2019

TEZ ONAY SAYFASI

FSMVÜ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Tarih yüksek lisans programı 170121014 numaralı öğrencisi Hülya Arslan'nın ilgili yönetmeliklerin belirlediği tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı “**Son Bostancıbaşı Defterine Göre Boğaziçi ve Haliç Sahilleri**” başlıklı tezi aşağıda imzaları olan jüri tarafından 17.06. 2019 tarihinde oybirliği ile kabul edilmiştir.

Dr. Öğr. Üyesi Emine TONTA AK

(Jüri Başkanı-Danışman)

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi

Prof. Dr. Abdülkadir ÖZCAN

(Jüri Üyesi)

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi

Doç. Dr. Neriman ERSOY HACISALİHOĞLU

(Jüri Üyesi)

İstanbul Üniversitesi

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bağılı olduğum üniversite veya bir başka üniversitedeki başka bir çalışma olarak sunulmadığını beyan ederim.

Hülya Arslan

İmza

TEŐEKKÜR

Bu tezin yazılması sırasında bilgi birikimine, rehberliğine her ihtiyaç duyduğumda yanımda olan, yol gösteren ve aan, öğrencisine guvenen ve guven veren değerli tez danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Emine Tonta Ak'a sonsuz teŐekkürlerimi borç bilirim.

Tezimin hazırlanması esnasında çalıŐmalarından ve fikirlerinden çokça istifade ettiğim Prof. Dr. Abdülkadir zcan hocama ve kapısını her çaldığımda beni geri çevirmeyen, çalıŐmamı destekleyen Dr. Bekir Cantemir'e teŐekkürlerimi sunarım. Yine lisans ve yüksek lisans sırasında akademik uslubuna, hocalığı ve dostluğuna hep saygı duyduğum çok Őey öğrendiğim hocam Dr. Öğr. Üyesi zlem aykent'e teŐekkür ederim.

Akademik yola beraber çıktığımız ve bu yolun bazı sıkıntılarını birlikte bertaraf etmeye, aŐmaya çalıŐtıđımız kahraman kadınlar, kıymetli arkadaşlarım Melek Eyigün, Aynur Emer ve Seda zsoy'a da var oldukları ve yanımda oldukları için teŐekkür etmeliyim.

En çok da tüm akademik çalışma dönemim boyunca her zaman desteğini eksik etmeyen ve heyecanıma ortak olan, yolumu aan yol arkadaşım, eŐim Doç. Dr. İŐhak Arslan'a her zaman minnettarım. Son teŐekkürüm de annelerine hep destek olan ve yüreklendiren canım evlatlarım Mehlika Zeynep ve Güzide Meryem'e olsun.

SON BOSTANCIBAŞI DEFTERİNE GÖRE BOĞAZİĞİ VE HALİÇ SAHİLLERİ

ÖZET

Başta HaliÇ ve Boğaziği olmak üzere İstanbul tarihine dair Đok önemli veriler ihtiva eden kaynaklardan biri de Bostancıbaşı Defterleridir. Periyodik olarak tutulan bu defterlerden dönemin İstanbul'unun sahillerinin iskân politikasından demografik yapısına, stratejik mahallerinden mimari yapı türlerine, sosyal değişim ve dönüşümünden yine sosyal ve ekonomik lojistiğine kadar birçok konu hakkında bilgiye ulaşmak mümkündür.

Şimdilik 11 tanesi bilinen bu defterler üzerine yapılan Đalışmalarda metinler sadece Osmanlı TürkĐesinden günümüz TürkĐesine çevrilmiş, fakat hiç birinde kayıtların detaylı dökümü, sınıflandırılması ve analizi yapılmamıştır. Şehrin ekonomisi, siyaseti, sosyolojisi, demografisi, mekansal toponimi ve topoğrafisi ve diğer özellikleri hakkında önemli bilgiler ihtiva eden Bostancıbaşı Defterlerindeki kayıtların Đeşitli yönlerden sınıflandırılması, analiz edilmesi, sayısal verilerle İstanbul sahilleri gerĐeklerinin görünür hale getirilmesi mümkündür ve tezimizin asıl amacı da budur.

Đalışmamızın ana kaynağı olan ve son Bostancıbaşı Defteri olduğu kanısına vardığımız defter öncelikle Osmanlı TürkĐesinden latin harflerine çevrilmiştir. Ardından defterin içindeki bilgilerden yola Đıkılarak tarihlendirilmesi yapılmıştır. Ve

diğer Bostancıbaşı Defterlerinin künyeleri ve üzerlerine yapılan çalışmalar listelenmiştir. Bostancıbaşılığın ve Bostancıbaşı Defterlerinin mahiyeti izah edildikten sonra çalışmanın odağını oluşturan kayıtların analizine geçilmiştir. Defterde kayıtlı bilgiler yapıların türleri, sahiplerinin sosyal durumları, kullanım amaçlarına göre sınıflandırılmış, defterde zikredilen isimler ve sayısal bilgiler grafik ve tablolarla gösterilmiştir. Yine bu bilgiler bölge ve semtlerine göre tasnif edilmiştir. Ayrıca mülk sahiplerinin meslekî, dinî ve sosyal çeşitlilikleri incelenerek dökümü yapılmıştır. Her bir tablo veya tasnifi destekleyen ilave bilgilerle bu analizlerin arka planı ve zemini gösterilmeye çalışılmıştır. II. Mahmud döneminde, Rum isyanı sonrası yazılan 1822-1823 yıllarını kapsayan ve bize göre son Bostancıbaşı Defterinin ayrıntılı bir dökümü ve analizi niteliğindeki bu çalışma, şehir tarihi ve sosyal tarih açısından sonraki çalışmalara ışık tutacak önemli bilgiler ve sonuçlar ihtiva etmektedir.

Anahtar kelimeler : Bostancıbaşı, Bostancıbaşı Defteri, Haliç, Boğaziçi, II.Mahmud Dönemi, Yunan İsyanı.

THE COASTAL REGIONS OF BOSPHORUS AND GOLDEN HORN, ACCORDING TO THE LAST BOSTANCIBAŞI REGISTRY BOOK

ABSTRACT

One of the main sources containing significant data on the history of Istanbul, especially on the Golden Horn and the Bosphorus, is the Bostancıbaşı registry books (Bostancıbaşı Defterleri). These periodically registered books provide plenty of data, on many subjects ranging from the history of settlement to the demographic situation of the time, from the strategic locations to the types of architectural buildings, from the social, economic change and transformation to the social and economic logistics.

In some of the studies on these registry books, that is the eleven pieces known up to date, texts were latinized only from Ottoman Turkish to contemporary one, but none of them covers the detailed charts, classifications and analyzes of the text. The main purpose of our thesis is to classify and analyze the data and records in the registry books, which contain substantial information about the city's economy, politics, sociology, demography, spatial toponomy and topography and all other characteristics.

The main material of this study, the registry book which is the latest Bostancıbaşı registry book according to findings, has been latinized first, and dated due to the information it contains and finally provided the identification information of all other Bostancıbaşı registry books. After the explication of the character of Bostancıbaşı profession and the structure of registry books, whole content analyzed in accordance with the basic goal of the study. Information and data of the registry book

classified according to the types of buildings, purpose of their usages and status of the landlords. Registered information is scanned and examined in terms of aforementioned classification system; numerical data and names are charted. All information classified according to their region and districts. In addition, the professional religious and social diversity of property owners are also both accounted and numerated. By means of each table and supportive information, we wanted to create a solid background for the analysis.

This study, which consists of detailed charts, lists, analyzes of the last Bostancıbaşı registry book which was written after the Mahmud period and the Greek Revolt of 1822-1823, contains important information and outcomes in terms of city history and social history - which will shed light on the subsequent works.

Key Words: Bostancıbaşı, Bostancıbaşı Registry Book, Golden Horn, Bosphorus, Era of II. Mahmud, Greek Rebelian

ÖNSÖZ

Bir yüksek lisans tezi olarak hazırlanan bu çalışmada, II. Mahmud dönemine ait 1822-1823 yılları arasındaki kayıtları ihtiva eden Bostancıbaşı Defterinin, transkriptinin yapılarak detaylı tahlilinin yapılması yoluyla İstanbul'un Boğaziçi ve Haliç sahillerinin demografik, mimari, toponimik açıdan tasnifi ve analizi yapılmak istenmiştir. Böylelikle şehir tarihi ve sosyal tarihçiliğe katkıda bulunmak amaçlanmıştır. Gerçekten de İstanbul şehri için birçok önemli vazife üstlenen Bostancıbaşılar yazdıkları bu defterlerle günümüz açısından da kıymetli bilgilerin kayıtlarını bizlere iletmektedirler.

Bostancıbaşı defterlerine dair bugüne kadar yapılan çalışmalarda genelde ya metinler sadece latin harflerine çevrilmiş, tıpkı basımı yapılmış veya yeniden istinsah edilip, kısa indeksler hazırlanmıştır. Bazılarında ise içerisinde yer alan isimlerin kısa biyografilerine yer verilmiştir. Bu defterlerin içindeki bilgileri ayrıntılı olarak ele alan müstakil bir çalışma yapılmış değildir. Tüm eksiklerine rağmen bu çalışmada tek bir defter üzerinde çeşitli yapı grupları ve sahipleri üzerine analitik bir yaklaşım benimsenmiş, buna göre tespitler yapılmıştır. Ayrıca bu çalışmayı yaparken Reşad Ekrem Koçu'nun, **İstanbul Enstitüsü Mecmuası'nda** neşrettiği "**Bostancıbaşı Defterleri**" isimli eserinde yer alan şu cümle de heyecanımızı ve gayretimizi artırmıştır.

...bence malum olan dört bostancıbaşı defterinin bir cild içinde toplanarak ve her bir maddesi tarih kaynaklarımızdan imkân elverdiği kadar derlenecek notlarla bir taraftan gidilebildiği kadar maziye dönmek, bir taraftan da zamanımıza bağlamak suretiyle neşredilmelidir ve ayrıca eserin sonuna eşhâs için alfabetik ve biyografik bir indeks ilave edilmelidir. Bu iş de bir müdekkik ömrü doldurabilecek kadar ağırdır. Fakat başaran kalem için de hakiki bir şöhret olacaktır.*¹

Bu çalışma şimdilik Bostancıbaşı Defterleri gibi önemli kaynaklardan sadece biri ile yapılmış bir kısa bir tanıma ve tanışma gayretidir. Bundan sonra ise Reşad Ekrem Koçu'nun da haritasını çizdiği yolda uzun, ince bir yolculuğa çıkma ümidini taşımaktayız.

19.05.2019

Hülya Arslan

---

* Reşad Ekrem Koçu, "Bostancıbaşı Defterleri", **İstanbul Enstitüsü Mecmuası**, IV, s.39-90., İstanbul 1958

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iv
ÖNSÖZ.....	viii
ABSTRACT.....	vi
GRAFİK VE TABLO LİSTESİ	xii
KISALTMALAR.....	xiii
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	4
1. BOSTANCIBAŞILAR VE BOSTANCIBAŞI DEFTERİ	4
1.1. BOSTANCIBAŞI DEFTERLERİ.....	6
İKİNCİ BÖLÜM.....	12
2. SON BOSTANCIBAŞI DEFTERİNİN TASNİF VE TAHLİLİ.....	12
2.1. BOSTANCIBAŞI DEFTERİNİN TARİHLENDİRİLMESİ.....	13
2.2. DEFTERİN TARİHİNİ BELİRLEMEL İÇİN BİYOGRAFİLERİNE BAŞVURULAN DEVLET ADAMLARI	14
2.3. DEFTERDE KAYITLI YAPILAR VE MEKANLAR	16
2.3.1. Boğaziçi ve Haliç'te Özel Mülkler ile Sahipleri	17
2.3.1.1. Yalılar	18
2.3.1.2. Haneler	20
2.3.1.3. Menziller.....	21
2.3.1.4. Arsalar.....	22
2.3.1.5. Kayıkhaneler.....	23
2.3.2. Boğaziçi ve Haliç'teki Özel İşletme Umumi Mekanlar.....	25
2.3.2.1. Kahvehaneler	25
2.3.2.2. Yahudhaneler.....	29
2.3.2.3. Selhaneler.....	30
2.3.2.4. Ambar, Değirmen, Hamamlar.....	30
2.3.3. Boğaziçi ve Haliç'te Umumun Kamusal Mekanlar.....	31
2.3.3.1. Cami, Mescit ve Diğer İbadethaneler.....	31
2.3.3.2. Çeşmeler.....	33
2.3.3.3. Meydanlar.....	33
2.3.3.4. İskele ve Limanlar.....	33

2.3.3.5. Mektepler (Okullar) ve Mahkeme.....	37
2.3.4. Özel ve Resmî Diğer Mekanlar.....	37
2.3.4.1. Bahçeler.....	38
2.3.4.2. Saraylar.....	39
2.3.4.3. Kasırlar.....	40
2.3.5. Askerî Yapılar	40
2.3.5.1. Bostaniyan Ocakları.....	41
2.3.5.2. Bostaniyan Kışlaları.....	41
2.3.5.3. Hisar ve Kaleler.....	42
2.4. MÜLK SAHİPLERİNİN MESLEKLERİ.....	42
2.4.1. Müslümanlar.....	43
2.4.2. Gayrimüslimler.....	46
2.5. SAHİLLERDEKİ DÜKKANLAR.....	52
2.6. SAHİLLERDEKİ MÜLK SAHİPLERİNİN CİNSİYETLERİ.....	53
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	56
3. SON BOSTANCIBAŞI DEFTERİNDEKİ İLAVE KAYITLAR.....	56
3.1. BOSTANCIBAŞI DEFTERİNDE 1821 RUM İSYANI'NIN İZLERİ.....	57
3.2. DEFTERİN YAZILDIĞI TARİHTEN SONRA İLAVE EDİLEN KAYITLAR VE DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ.....	64
SONUÇ.....	68
KAYNAKÇA.....	72
EKLER.....	79
1822-1823 TARİHLİ BOSTANCIBAŞI DEFTERİNDEN ORJİNAL VARAK ÖRNEKLERİ	80
1822-1823 TARİHLİ BOSTANCIBAŞI DEFTERİNİN TRANSKRİPTİ.....	82
1822-1823 TARİHLİ BOSTANCIBAŞI DEFTERİNDEKİ BABLARA GÖRE HALİÇ İLE BOĞAZİÇİ SAHİLLERİ VE SEMTLERİ.....	235
BOSTANCIBAŞI DEFTERİ SÖZLÜĞÜ.....	236

GRAFİK VE TABLO LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Grafik 1: 1822-1823'te Boğaziçi ve Haliç'teki Özel Mülkler.....	17
Grafik 2: 1822-1823'te Boğaziçi ve Haliç'teki Yalılar.....	19
Grafik 3: 1822-1823'te Boğaziçi ve Haliç'teki Haneler.....	20
Grafik 4: 1822-1823'te Boğaziçi ve Haliç'teki Menziller.....	21
Grafik 5: 1822-1823'te Boğaziçi ve Haliç'teki Arsalar.....	22
Grafik 6: 1822-1823'te Boğaziçi ve Haliç'teki Kayıkhaneler	23
Grafik:7: 1822-1823'te Boğaziçi ve Haliç'teki Özel İşletme Umumi Mekanlar.....	24
Grafik 8:1822-1823'te Boğaziçi ve Haliç'teki Kamusal Mekanlar.....	30
Grafik 9: 1822-1823'te Boğaziçi ve Haliç'teki Özel ve Resmî Diğer Mekanlar.....	37
Grafik 10:1822-1823'te Boğaziçi'ndeki Askerî Yapılar.....	40
Tablo1: Müslüman Mülk Sahiplerinin Meslekleri	44
Tablo 2: Zımmi Mülk Sahiplerinin Meslekleri.....	48
Tablo 3 :Yahudi Mülk Sahiplerinin Meslekleri	50
Tablo 4: Diğer Gayrimüslim Mülk Sahiplerinin Meslekleri.....	51
Tablo 5: Boğaziçi ve Haliç'teki Dükkanlar.....	52
Grafik 11:1822-1823'teki Boğaziçi ve Haliç'teki Mülk Sahiplerinin Cinsiyetleri	53

KISALTMALAR

AE TRH	Ali Emiri Kütüphanesi/ Tarih
a.g.e.	Adı geçen eser
a.g.m.	Adı geçen makale
a.g.t.	Adı geçen tez
AYN.d.	Ayniyat defterleri
BEO.	Bab-ı âlî Evrak Odası
bkz.	Bakınız
bkz.: aş.	Bakınız aşağısı
BOA.	Başbakanlık Osmanlı Arşivi
C.	Cilt
C..AS.	Cevdet. Askeriye
C..HR.	Cevdet. Hariciye
C..ML.	Cevdet. Maliye
çev.	Çeviren
der.	Derleyen
ed. veya haz.	Editör/yayına hazırlayan
DİA	Diyanet İslam Ansiklopedisi
HAT.	Hatt-ı Hümayun
MAD.	Maliyeden Müdevver
NFS. d.	Nüfus defterleri
sy	Sayı
s.	Sayfa/sayfalar
TSMK	Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi
t.y	Basım tarihi yok
Y.B.	Yabancı Arşivler
y.y.	Basım yeri yok
V.	Varak

GİRİŞ

Şehir tarihi çalışmaları yapılırken farklı disiplin alanlarının verilerine ihtiyaç duyulur. Şehrin coğrafi yapısı, topoğrafyası, mimarisi, sosyo-ekonomik ve kültürel değişim-dönüşümü, nüfusu ve demografik yapısı, üretim ve tüketim tarzları, ulaşım yöntemleri, siyasi tarih gibi alanların herbiri, şehir tarihi çalışmalarının araştırma konularındandır. Benimsenen yaklaşım ve metoda göre bu alanların bazılarında gelen veri ve bilgiler ışığında şehir tarihine dair çalışmalar yapılabilir.

Bostancıbaşı defterleri de şehir tarihi çalışmaları için en önemli yazılı kaynaklardandır. Kuruluşu İstanbul'un fethinden sonra olan İstanbul Bostancı Ocağı ve onların en yetkili kişisi olan Bostancıbaşılar, Boğaziçi ve Haliç'in her türlü asayiş, beledi hizmet, imar faaliyetleri ve denetimlerinden sorumluydular. Bostancıbaşılar bu hizmetleri ve denetimlerini daha iyi yapabilmek için ve yaygın bir görüşe göre de saltanat kayığında padişahın yanındayken sultanın sahillerdeki yapıları, bunların kimlere ait olduğunu sorması üzerine Bostancıbaşı defterleri tutulmaya başlamıştır. Defterlerde karelere ayrılmış hücreler içerisine Topkapı Sarayı sahilinden başlayarak Tüm Haliç ve Boğaziçi'nin iki yakasındaki saray, yalı, hane, menzil, arsa, kayıkthane, dükkânların ve kimlere ait olduğu yazılmıştır. Ayrıca cami, mescit, çeşme, meydan, iskele ve limanlarında isimleri ve nerelerde oldukları kayıtlanmıştır. Bu defterler yazıldıkları döneme ait İstanbul Haliç ve Boğaziçi sahillerinin topoğrafyası, mimari yapı türleri, iskanı, demografik yapısı, yerleşik nüfusun kimlikleri, dinleri, meslekleri, sosyo-kültürel ilişkileri, farklı sosyal tabakaların yoğunlaştığı bölgeler ile ticaret ve üretim mekânları ve kıyıları için mihenk taşı sayılabilecek bazı dini veya kamusal mekânları hakkında nitel ve nicel bilgiler vermektedirler.

Bu tezde şehir tarihi ve sosyal tarih açısından büyük öneme sahip bostancıbaşı defterlerinden İstanbul Şehir Üniversitesi Kütüphanesi'nde Fuat Köprülü Koleksiyonuna dahil olan, (y.y): 1449.(t.y) nolu defter ana kaynak olarak ele alınmıştır. Tezin amacı, önce defterin yazıldığı tarihi belirlemek, ardından defterin içindeki tüm kayıt ve bilgilerin dökümü yapılarak dönemin Haliç ve Boğaziçi sahillerinin iskan, sosyo-politik, sosyo-ekonomik ve demografik bilgilerini görünür hale getirmektir. Bu çerçevede bostancıbaşı defterine kaydedilmiş her bir bilgi tek tek teşhis, tasnif, tespit ve tahlil edilecektir. Fakat yapılan bu tespit ve tahlillerden özel bir hikaye oluşturulmaya çalışılmamıştır. Bu tezin bostancı ve bostancıbaşılar üzerine yazılmış bir monografi olması değil, İstanbul şehir tarihi alanında çalışacaklar için bir künye çalışması ve kendisinden sonra yapılacak şehir ve sosya-kültürel tarih araştırmalarına kaynaklık etmesi amaçlanmaktadır.

Günümüzde tespit edilen 11 adet müstakil bostancıbaşı defteri bulunmaktadır. Bunlar üzerine yapılmış beş tane mezuniyet tezi, iki basılmış kitap ve iki tane de dergi makalesi vardır. Fakat bu çalışmaların kimisi Osmanlıca'dan günümüz Türkçesine çevrilmiş öylece basılmış, kimisinde de orjinalinden istinsah yapılmış, kısa bir isimler indeksi ve biyografilere yer verilmiştir. Birkaç tanesinin dışında pek bilimeyen Bostancıbaşı Defterlerine şehir tarihi ile ilgili çalışmalarda sadece bir-iki tanesine atıfda bulunmaktadır. Dolayısıyla bu defterlerin literatürde bilinmesi ve içindeki kıymetli bilgilerin gün yüzüne çıkarılması gerekmektedir.

Tezin yazılması aşamasında ana kaynağımız,yukarıda bahsi geçen Bostancıbaşı Defteridir. Kullanılan diğer kaynaklar defterdeki bilgileri destekleyen ve bazı terimlerin açıklamasını sağlayan araştırma ve inceleme eserleridir. Özellikle basılmış makaleler ve tezler kullanılmıştır. Defterde kayıtlı unsurlar üzerine yazılan

geniş kapsamlı eserlerden ² ise bizim defterimize gerekli olduğu miktarda faydalanılmış, malum daha fazla ilam edilmeye çalışılmamıştır. Ana kaynağımız olan defterde karşımıza çıkan, diğer defterlerde bulunmayan türden kayıtlar için ise ilgili arşiv kaynaklarına başvurulmuş, bu yeni bilgiler orijinal kaynaklarla desteklenerek anlamlandırılmaya çalışılmıştır.

Bu tez, Son Bostancıbaşı Defterine Göre Haliç ve Boğaziçi Sahilleri başlığı altında üç bölüm halinde incelenecektir. Birinci bölümde Bostancı Ocağı'nın kısa bir tarihi, Bostancıbaşının görev ve yetki alanları anlatıldıktan sonra Bostancıbaşı defterlerinin mahiyeti üzerinde durulacaktır. Ayrıca şu an bilinen diğer Bostancıbaşı defterlerinin künyeleri ve bu defterler üzerine yapılmış çalışmalar hakkında bilgiler verilecektir. Son Bostancıbaşı Defterinin Tasnif ve Tahlili başlıklı ikinci bölümde ise transkripsiyonu yapılan defterin içindeki kayıtlardan yola çıkarak defterin yazılış tarihi tespit edilecektir. Defterin içindeki bilgiler çeşitli kategoriler üzerinden tasnif edilecek ve herbir kategori defterdeki üç bab esasına göre ayrılacaktır. Özel mülklerin sahipleri, dinleri, sosyal kimlikleri, meslekleri ve cinsiyetleri üzerinden ayrı ayrı sayılarak değerlendirilmeleri yapılacaktır. Özel mülklerin dışında kamuya ait veya kamunun kullanımına açık mekânların sayıları, semtleri ve isimleri liste halinde verilecek ve her kategorinin yoğunluk kazandığı bölgeler tespit edilecektir. Bütün bu bilgiler ve rakamlar grafikler ve tablolarla verilerin daha görünür hale gelmesine çalışılacaktır. Üçüncü bölümde ise defterin yazıldığı tarihlerde meydana gelen Rum İsyanı'nın Osmanlı başkentindeki yansımaları olan ve bu defterden başka defterde görünmeyen bazı ilave kayıtlar, çeşitli arşiv belgesi ile karşılaştırılarak dönemin önemli askeri ve siyasi bir olayının Boğaziçi'ne ve onun insanlarına, mülklerine nasıl tesir ettiği ortaya çıkarılacaktır.

---

² Mimarlık çalışmaları, Seyahatnameler, İstanbul Tarihleri, Kronikler gibi eserler

BİRİNCİ BÖLÜM

1. BOSTANCIBAŞILAR VE BOSTANCIBAŞI DEFTERLERİ

Osmanlı Devlet Teşkilatı içinde çok farklı görevleri içinde barındıran bir kurum olan Bostancı Ocağı, Fatih tarafından Yeni Saray'ın yapımını takiben 1478'de Saray bahçesinin bakım ve düzenini sağlamak maksadıyla kurulmuştur. Ocağın kuruluşuyla ilgili bu tarihten daha önceki kroniklerde Bostancı Ocağı'ndan bahsedilmez.³Fatih Kanunnamesi'nde "Bahçeye bir Bostancıbaşının konulduğu"ndan bahsedilir.⁴ Bu ifadeden Bostancıbaşılığın daha önce olmayan ancak yeni başlayan bir uygulama olduğunu anlayabiliriz. Ayrıca "kayığa girüldükde bostancılar kürek çeküp ol dümen tuta" denilerek Fatih Kanunnamesi'nde bostancıların ve bostancıbaşılarının o dönemdeki görev ve yetki alanları net olarak belirtilmiştir.⁵ Bu şekilde Bostancı Ocağı Osmanlı saray teşkilatındaki yerini almıştır. İstanbul'dan başka Edirne, Amasya, Manisa, Bursa ve İzmit'te de Bostancı Ocakları vardı.⁶ İstanbul'daki ocak yetki ve sorumluluk alanları açısından çok daha etkindir. Buna bağlı olarak İstanbul'daki ocakta daha fazla sayıda bostancı istihdam edilmiştir.⁷ Neredeyse yeniçeri ocağı kadar

---

³ Murat Yıldız, **Bahçivanlıktan Saray Muhafızlığına Bostancı Ocağı**, (İstanbul: Yitik Hazine Yayınları, 2011), s. 18-21.

⁴ Abdülkadir Özcan, **Fatih Sultan Mehmed Atam Dedem Kanunu: Kanunname-i Al-i Osman**, (İstanbul: Yitik Hazine Yayınları, 2008), s. 16.

⁵ Özcan, **a.g.e.**, s. 16.

⁶ Abdülkadir Özcan, "Hassa Ordusu'nun Temeli Mu'allem Bostaniyan Ocağı Kuruluşu ve Teşkilatı", **İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi**, 1984, s. 347

⁷ Abdülkadir Özcan, "Bostancı", **DİA**, C. 6, 1992, s. 309.

köklü bir müessese olan bostancı ocağına alınanlar da devşirmelerden özellikle Bosnalı-Poturoğulları gibi Müslüman ailelerin çocuklarından tercih edilirdi.⁸

Hassa bahçelerinde çalışan ve padişaha ait saray ve kasırların bekçiliğini yapan bostancılar, şehrin büyük bir bölümünün asayişinden de sorumluydular. Bostancıbaşı da bostancı ocağının en üst düzey yöneticisidir. Yalıköşkü'nde ikamet eden Bostancıbaşı, sarayda padişaktan sonra sakal bırakma yetkisine sahip tek kişidir. Sarayburnu çevresinin güvenliği ve liman reisliğinden sorumlu olan Bostancıbaşı padişahın kayığının dümenini de tutardı.⁹ Ayrıca Marmara'dan Boğaz'a ve limanlara girişleri denetler, Boğaz sularının ve köylerinin güvenliğini sağlar, İstanbul etrafındaki orman ve mîrî yeşil alanların, kara ve hava avcılığının da denetimini yapardı.¹⁰ Biniş-i Hümayûn denilen padişahların at veya sandalla bir yere gitmelerine gerekli olan tüm malzemelerin kayık, iskele, yol, köprü gibi şeylerin tamir, tadilatını yapan, yaptıran ve bu seyahatler esnasında güvenliği sağlayan, yangınları söndüren, mîrî malını tahsil eden de yine bostancılar ve bostancıbaşılardır.¹¹

Yeniçeriliğin 1826'da ilgasına kadar İstanbul'un asayişi dört idari bölgeye ayrılmış ve dört farklı askeri birime emanet edilmiştir. Saray-ı Hümayûn civarı, Ayasofya, Hocapaşa ve Ahırkapı cebecibaşı, Kasımpaşa ve Galata kaptan paşa, Tophane ve Beyoğlu semtleri Topçubaşı, Üsküdar, Eyüp, Kağıthane, Boğaziçi'nin iki kıyısı, Kadıköy, Adalar Yeşilköy tarafları da bostancıbaşının sorumluluğundadır.¹² Birçok askeri ve beledi hizmetleri olan bostancıbaşılardan en önemli görevlerinden biri

---

⁸ Özcan, "Hassa Ordusunun Temeli", s. 348.

⁹ Necdet Sakaoğlu, "Bostancı Ocağı", **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi 2**, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayınları, 1994, s. 305-307.

¹⁰ Abdülkadir Özcan, "Bostancıbaşılardan Belediye Hizmetleri ve Bostancıbaşı Defterlerinin İstanbul'un Toponimisi Bakımından Değeri", **Tarih Boyunca İstanbul Semineri, 29 Mayıs-1 Haziran 1988 Bildirileri**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Araştırma Merkezi, Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul, 1998, s. 31-38.

¹¹ Yıldız, **a.g.e.**, s. 97-189.

¹² Yekta Özgüven, "19. Yüzyıl Başlarında İstanbul'da Değişen Kent Yönetimi Mekânizmaları", Yıldız Teknik Üniversitesi, **Fen Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezlerinden Üretilmiş Yayınlar**, Sigma 3, 2011, s. 286.

de Boğaziçi'ndeki hane, yalı, iskele, kayıkthane, dükkân veya kahvehane gibi yapıların inşa ve faaliyet izinlerini vermektir.

1826 yılında Yeniçeri Ocağı'nın ilgasıyla Bostancı Ocağı ile ilgili bazı yeni düzenlemeler yapılmıştır. Edirne'deki ocak tamamen lağvedilirken, 5 Ağustos 1826 tarihinde çıkarılan bir kanunname ile İstanbul'daki ocağın çok geniş olan sorumluluk alanları sınırlandırılmıştır. Bostancıların güvenlikle ilgili görevlerine son verilmiş, yalnızca hassa bağ ve bahçelerinin bakımıyla görevlendirilmişlerdir.¹³ 11 Ocak 1827'deki başka bir kanunnameyle emekli edilen yaşlı bostancılardan işe yarayacak durumda olanlar Mu'allemi Bostaniyan-ı Hassa Ocağına alınıp askeri talime tabi tutulmuşlardır. Yeniçeri ve Bostancı Ocağı'nın lağvından sonra bu ocaklardan ve hasekilerden seçilen askerler, bundan sonra Saray-ı Hümayûn'da kendilerine tahsis edilen kışlalarda oturup, talimle meşgul olmuş, eskiden olduğu gibi kendilerine mahsus kapılar ile Bab-ı Hümayûn ve Babüssade kapılarında tüfekleriyle beklemiş, Dolmabahçe'den Ortaköy'e kadar olan bölgeyi muhafaza etmeye devam etmişlerdir. 1829'da ise Bostancıbaşı ünvanı da kaldırılıp, bu makamdakilere "Muhafız Paşa" denilmeye başlanmıştır.¹⁴ Muallem Bostaniyan-ı Hassa Ocağı 1828'de Rus Savaşı öncesi Hassa Ordusu adını aldı. 1843 yılında yeni bir düzenlemeyle Hassa Ordusu, İstanbul, Rumeli, Anadolu ve Arabistan ordularıyla birlikte ilk beş ordunun arasında yer almıştır. Daha sonra da Hassa Ordusu, bugün hala varlığını devam ettiren Birinci Ordunun temelini teşkil etmiştir.¹⁵

---

¹³ Özgüven, **a.g.m.**, s. 286-287.

¹⁴ Özcan, **a.g.m.**, s. 369

¹⁵ Murat Bardakçı, **Üçüncü Selim Dönemine Ait Bir Bostancıbaşı Defteri**, (İstanbul: Pan Yayıncılık, 2013), s. 8.

1.1.BOSTANCIBAŞI DEFTERLERİ

BostancibaŐıların Haliç ve Boğaziçi kıyılarında mevcut yapıları ve sahiplerini kaydettiği defterlere BostancibaŐı Defteri denir. Şehrin imar ve asayişi ile ilgili birçok sorumluluğu bulunan, padişahın gúvenine her zaman liyakat gústeren BostancibaŐılar için sorumlu oldukları bölgeleri daha iyi tanımak ve asayişini sağlamada kolaylık olması amacıyla, bu defterlere bölgelerde oturan halkın isimleri kaydedilmiştir. BostancibaŐıların sorumlulukları dahilinde olan yapıların izinlerinin takibi ve kıyı denetimlerini kolaylıkla yerine getirmek amacıyla, birtakım kayıtlar tutmaları zaruri olmuştur. BostancibaŐı defterleri, Sarayburnu'ndan başlayarak Haliç kıyılarını, Boğaz'ın Rumeli ve Anadolu kıyılarını kapsamakta olup, buradaki hane, yalı, dükkân gibi yerleŐimlerle, devlete ait ve dini yapıların kayıt altına alındıkları belgelerdir. Bu defterler için padişahın sahil gezilerinde saltanat kayığının dümenini tutmakla yükümlü bostancibaŐıların padişahın dikkatini çeken bir yalı, kahvehane yahut korulardan birinin adını veya sahibini sorması üzerine derhal cevap vermek üzere hazırlanan kayıtlar olduğu söylenmektedir.¹⁶ Ancak BostancibaŐının yetki ve görev alanlarının geniŐliĐi ve defterde kayıtlı bilgilerin hacmi ve önemi göz önüne alınırsa bu defterlerin sadece padişahın özel merakını gidermekten başka maksatları olduğunu görebiliriz.

BostancibaŐı defterlerinin özellikleri Şunlardır: Haliç'in kuzey ve güney, Boğaziçi'nin de Anadolu ve Avrupa yakalarındaki sahile sıfır konumdaki mülk ve yapılar sistemetik, sıralı ve ardışık (sequential) olarak kaydedilmiştir. Defterlerde sözkonusu alanda cami, saray, bahçe, askeri mekânlar gibi kamusal yapılar da kayıtlıdır. Tüm bu kayıtlı yapılar dikkate alındığında BostancibaŐı defterleri İstanbul'un bütün sahil Şeridinin mimari, ticari, ekonomik, sosyal ve siyasi tarihini,

---

¹⁶ Samiha Ayverdi, **Boğaziçi'nde Tarih**, (İstanbul: Baha Matbaası, 1968), s. 55.

değişim ve dönüşümleri tespit edebileceğimiz şehrin “mekânsal çerçevesi”¹⁷ ni takip edebileceğimiz belgelerdir.

Bilinen ilk defterle (1791) muhtemel son defterin (1822-1823) tarihlerine baktığımızda bu defterler I. Abdülhamid, III. Selim ve II. Mahmud döneminde yazılmıştır. Tespit edilen defterlerin tarihleri incelendiğinde kayıtların genelde yıllık periyotlarla yenilendiği görülmektedir. Boğaziçi ve Haliç sahil şeridinin gerek mekânsal gerekse demografik kayıtlarının yapıldığı bu defterlerin neden I. Abdülhamid döneminden itibaren tutulmaya başlandığı ve böyle bir ihtiyacın ortaya çıktığı meselesi Bostancıbaşı defterleriyle ilgili ayrıca cevap verilmesi gereken sorulardır.

İstanbul sahillerinin topografik ve demografik bilgilerine ulaşmak için çok önemli kaynaklar olan bostancıbaşı defterleri şimdilik tespit edilebildiği kadarıyla kütüphane ve özel koleksiyonlarda müstakil 11 nüshadır. Bu defterler ve üzerine yapılan çalışmalar ise şunlardır:

1. AE TRH 1033 kaydıyla Millet Kütüphanesinde bulunan defteri¹⁸ 1951 yılında Hale Süar İstanbul Üniversitesi Tarih Bölümünde mezuniyet tezi olarak çalışmıştır. ¹⁹ Bu tezin kaydı İstanbul Üniversitesi seminer odalarında görülmekle beraber tezin kendisine ulaşılamadı. Millet kütüphanesindeki. 36 varaklı bu defterde 1.a numaralı varakta **1206 senesinde Karaağaç'tan Rumeli Kavağı'na kadar sahilhanelerin esamisi ve Bostancıbaşı Risalesi** yazmaktadır.

---

¹⁷Murat Güvenç, “Kentın Mekânsal Çerçevesi: Tekeli'nin Özgün Bir Katkısı Üzerine Kişisel Bir Değerlendirme”, **Değişen-Dönüşen Kent ve Bölge, 8 Kasım Dünya Şehircilik Günü 28 Kolokiyumu**, 8-9-10 Kasım 2004, s. 117.

¹⁸ Millet Kütüphanesi, AE TRH 1033.

¹⁹ Hale Süer, “1206 Senesinde Karaağaç'tan Rumeli Kavağı'na Kadar Sahilhanelerin Esamisi” (Mezuniyet Tezi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, 1951)

2. Ayrıca Sinan Genim'in özel kütüphanesinde bulunduğunu söylediği 1801-1802 yıllarına ait bir defter daha bulunmaktadır.²⁰
3. Şevket Rado'nun 1802 yılına tarihlendirdiği ve 1972'de **Bostancıbaşı Defteri. 1802 yılında Boğaziçi ve Haliç Kıyılarında Kimler Otururdu?**²¹ olarak isimlendirdiği çalışmanın kaynağı olan defter İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Kütüphanesi'nde, **Tophane-i Amire'den Rumeli Kavağına varınca sahil ve bahirde vaki' cami-i şerifler ve sahilhaneler ve iskeleler defteridir** başlığıyla ŞR_000267/01 olarak **Yalı Kasr-ı Hümayûnu'ndan Bahriye Sarayına varıncaya değin vaki' olan cami-i şerifeler ve iskeleler ve sahilhaneler beyanındadır** başlığıyla da ŞR_000267/02²², olarak Şevket Rado Yazmaları'nda kayıtlıdır. Toplam 64 varaklık defter 23 x15 cm'dir.
4. Keçeci Ailesinin özel kütüphanesinde Keçecizâde İzzet Mollâ'nın evrakı ile Sultan II. Mahmud ve Sultan Abdülmecid dönemine ait bazı yazışmalar arasında bulunan bir defter de Murat Bardakçı 2013 yılında **III. Selim Dönemine Ait Bir Bostancıbaşı Defteri** adıyla yayımlamıştır.²³ 1803 olarak tarihlenen defter 63 varaktır.
5. İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi'nde Beyhan Tuncer tarafından **Bostancıbaşı Defterinin İstinsahı ve İndeksi** ismiyle bitirme tezi olarak çalışılan bir defter daha vardır.²⁴ 1809-1810 arası tahrir edilen bu defterin bir nüshası da 3623 no ile İstanbul Deniz Müzesi Kütüphanesinde bulunmaktadır.²⁵

---

²⁰ Sinan Genim, "Bostancıbaşı Defterlerinde XIX. Yüzyılın Başında Kuzguncuk Sahili", <http://www.sinangenim.com/tr/articles.asp?ID=7&Y=2013&AID=198&do=detail> (Erişim: 14.12.2018)

²¹ Şevket Rado, "Bostancıbaşı Defteri. 1802 yılında Boğaziçi ve Haliç Kıyılarında Kimler Otururdu?", **Hayat Tarih Mecmuası'nın İlavesi**, İstanbul, Temmuz, 1972

²² İstanbul Araştırmaları Enstitüsü, ŞR_000267/01/02

²³ Bardakçı, **a.g.e.**

²⁴ Beyhan Tuncer, "Bostancıbaşı Defterinin İstinsahı ve İndeksi", (Mezuniyet Tezi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, 1950)

²⁵ İstanbul Deniz Müzesi Kütüphanesi, 3623

6. Yine **Sevahl-i mezkûrda bulunan dükkân, yalı, hane ve iskeleler beyânındadır.** diye kaydedilmiş defteri de Vuslat Sertel 1951 de bitirme tezi olarak çalışmıştır ve tez bugün bu kütüphanededir.²⁶ Çalışmada da 62 varaklık defterin istinsahı ve kişiler indeksi yapılmıştır. 1811-1812 arasında tahrir olunmuştur.
7. 1951’de İstanbul Üniversitesi Tarih Bölümü öğrencisi Neriman Başaran’ın bitirme tezi olan **Defter-i Bostancı (Anadolu ve Rumeli sevahilinde bulunan dükkân, yalı, hane ve iskelelere dair defter) istinsah ve endeksi** olarak kayıtlı 63 varaklı bir defter daha vardır.²⁷ Bu çalışmada da defter istinsah edilmiş, kişiler indeksi ve bazı kişilerin biyografilerine yer verilmiştir. Defter bu çalışma ile içindeki bilgilere göre 1814-1815 yılına tarihlendirilmiştir.²⁸ Reşad Ekrem Koçu’nun 1958’de **İstanbul Enstitüsü Mecmuası** ve sonra **İstanbul Ansiklopedisi**’nde yayınladığı defterin tarihi olarak da 1814-1815 gösterilmiştir.²⁹ Reşad Ekrem Koçu, neşrettiği bu defter için Hidayet Cami-i Şerifi ve Bostancıbaşı Abdullah Ağa yalısı kayıtlarını esas alarak “1814-1815 yılında tanzim edildiğini kesin söyleyebiliriz” demektedir. Yine 1992’de Cahit Kayra ve Erol Üyepazarcıklı’nın **İkinci Mahmud’un İstanbul’u** isimli eserinde yayınladıkları el yazması nüshaya da 1815 olarak tarih verilmiş ama bunun için gerekli açıklama ve deliller gösterilmemiştir.³⁰ Bize göre bu defter Reşad Ekrem Koçu’nun yayınladığı defterle aralarında ufak da olsa gerek kayıtlarda gerek yazım tarzında farklar vardır. Cahit Kayra ve Erol

---

²⁶ Vuslat Sertel, “Yine Sevahl-i mezkûrda bulunan dükkân, yalı, hane ve iskeleler beyânındadır.” (Mezuniyet Tezi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, 1951)

²⁷ Neriman Başaran, “Anadolu ve Rumeli sevahilinde bulunan dükkân, yalı, hane ve iskelelere dair defter” (Mezuniyet Tezi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü 1951)

²⁸ Yukarıda bahsi geçen Bostancıbaşı defterleri üzerine İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih bölümünde yapılan biri 1950 diğer üçü 1951 tarihli 4 mezuniyet tezlerinin danışman hocaları Cavit Baysun ve Tayyib Gökbilgin’dir.

²⁹ Reşad Ekrem Koçu, “Bostancıbaşı Defterleri”, **İstanbul Enstitüsü Mecmuası IV**, İstanbul 1958, s. 39-90.

³⁰ Cahit Kayra ve Erol Üyepazarcıklı, **İkinci Mahmud’un İstanbul’u. Bostancıbaşı Sicilleri**, (İstanbul: Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yayınları, 1992)

Üyepazarcıklı'nın yayınladığı defter 1814-1815'ten bir önceki tarihli veya aynı yıl içinde yazılmış bir başka defter olabilir. Mesela Koçu'nun defterinde 1.a varakta "Darphane Emini esbak Mustafa Halil Bey'in halilesinin hanesi" olan kayıt, Kayra'nın defterinde "Darphane Emini Mütevaffa Mustafa Bey halilesinin hanesi" olarak kayıtlıdır. Bu durum ayrıca incelemeyi gerektirmektedir.

8. TY 10099 nolu İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi'ndeki defter İbnülemin Mahmud Kemal İnal Bağışları 2608 arasında yer almaktadır. **Bostancıbaşı defteri: yalılar ve Bostancılar Ocağı ve Anadolukavağı Kalesindeki zabitan odaları** başlıklı, talik yazı ile yazılmış defter 63 varaktır ve 24 x16 cm ebatlarındadır.³¹
9. Orjinalinin nerede olduğu bilinmeyen Şehremaneti Mektupcusu Osman Nuri Ergin nüshasının bir kopyası Süleymaniye Kütüphanesinde bulunmaktadır. Süheyl Ünver tarafından 1930'da istinsah edilen nesih yazılı, 24 varaklık ilk kopya Süheyl Ünver bağışları arasında 63 numaradadır.³² Aynı defterin ikinci kopyası Atıf Efendi Kütüphanesinde Pakalın bağışları 127 numaradadır Mehmed Zeki Pakalın tarafından sadece 10 varak olarak istinsah edilmiştir.³³
10. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde bulunan defter ise TSMK YY 849 no'lu, kütüphane demirbaş kaydında **Boğaziçi'ndeki Yalılar Listesi** ve parantez içinde **Bostancıbaşı Defteri** diye kayıtlanmıştır. 15x23 cm boyutlarında olan defter 80 varaktır. 2017 yılında 29 Mayıs Üniversitesi Tarih Bölümü öğrencisi Hülya Arslan tarafından bitirme tezi olarak çalışılmıştır.³⁴ Yapılan bazı kayıtların silinip yerine yenilerinin yazılmasıyla kendi içinde güncellenen defter 1818-1821 yılları arasındaki kayıtları içermektedir.

---

³¹ İstanbul Üniversitesi Kütüphanesinde NEKTY 10099, (İbnülemin Mahmud Kemal İnal Bağışları, 2608)

³² Süleymaniye Kütüphanesi, Süheyl Ünver bağışları 63.

³³ Atıf Efendi Kütüphanesi, Mehmed Zeki Pakalın Bağışları 127.

³⁴ Hülya Arslan, "1818-1821 Yılları Arasında Haliç ve Boğaziçi Sahillerindeki Mekânlar ve Sahipleri", (Bitirme Tezi, İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi Tarih Bölümü, 2017)

11. Çalışmamızın esas kaynağı olan Bostancıbaşı defteri ise İstanbul Şehir Üniversitesi Kütüphanesi'nde Fuat Köprülü Koleksiyonuna dahil olan, (y.y): 1449.(t.y) nolu defterdir.

İKİNCİ BÖLÜM

2. SON BOSTANCIBAŞI DEFTERİNİN TASNİF VE TAHLİLİ

Çalışmamızın ana kaynağı olan Bostancıbaşı Defteri, İstanbul Şehir Üniversitesi Kütüphanesi'nde Fuat Köprülü Koleksiyonuna dahil olan Rikabdarlıktan mahreç es-Seyyid İbrahim Rasih Efendi'nin terekesinden elde edilen (y.y): 1449.(t.y) nolu defterdir. 18x30 cm boyutlarında olan, tezhipli ciltli defter 78 varaktır. Üç bölüme ayrılan kayıtlar tezhipli sayfalarla başlamaktadır. Başlangıç sayfaları hariç diğer sayfalar 4x3=12 hücrelik tablolara bölünmüş, kayıtlı kişiler ve mülkleri bu hücrelere yazılmıştır. Okunaklı talik yazı ile yazılan defterin ilk sayfasında "İstashabehu el fakir Hayrullah el Müderris, 1252 (1836) Muharrem, Yalı Fihristi, Rikabdar Ağalıktan mihraç Es- Seyyid İbrahim Rasih Efendi'nin terekesinden (rahimehullahu)" yazmaktadır. Defterin ilk sayfasındaki 1252 (1836) yılı defterin yazıldığı tarih değil, muhtemelen Hayrullah Efendi'nin uhdesinde olduğu tarihtir. Defterin ise tarihi aşağıda izah edilecek nedenlerle 1822-1823 olarak belirlenmiştir.

Üç bab şeklinde bölünmüş defterde ilk bölüm Topkapı Sarayı sahilindeki Yalı Kasrı'ndan başlar, Haliç'in Eyüp yakasında Bahariye Kasrı'na kadar devam eder. İkinci bölümde ise Haliç'in karşı yakasında Karaağaç Kasrı-ı Hümayûn'undan başlar, Karaköy'den devamla Boğaziçi'ne girer ve Rumeli Hisarı ötesinde son bulur. Son bölümde ise Anadolu Kavağında başlayan Boğaziçi kayıtları Harem İskelesi ve Haydarpaşa Ocağı'nda nihayete erer. Bablar dahilinde olan semtler ise şu şekildedir:

- I. **Bab:** Yalı Kasrı, Unkapanı, Cibali, Fener, Balat, Ayvansaray, Defterdar, Eyüp, Bahariye

- II. **Bab:** Karaağaç, Sütlüce, Halıcıoğlu, Hasköy, Tersane-i Amire, Kasımpaşa, Galata Balıkpazarı, Karaköy, Tophane, Fındıklı, Beşiktaş, Ortaköy, Kuruçeşme, Arnavutköy, Bebek, Rumelihisarı, Emirgan, İstinye, Yeniköy, Tarabya, Kireçburnu, Sarıyer, Rumelikavağı
- III. **Bab:** Anadolukavağı, Beykoz, İncirköy, Paşabahçe, Çubuklu, Kanlıca, Anadoluhisarı, Kandilli, Vaniköy, Çengelköy, Beylerbeyi, Kuzguncuk, Üsküdar, Salacak, Harem, Haydarpaşa

Bu defteri 1818-1821 tarihli Bostancıbaşı defteri³⁵ ile karşılaştırdığımızda ise kayıtlı yapılar ve sahipleri arasında çok büyük bir değişim olmamakla birlikte özellikle 1821 Yunan İsyanı sonrası Rum reayaya ait bazı mülklere devletin el koyduğu veya işlevsel değişikliğe gidildiği yönünde bazı kayıtlar dikkat çekicidir. Ayrıca deftere yazılış tarihinden sonra farklı yıllara ait olmak üzere birçok yeni eklemeler yapılmış olduğu gözle çarpılmaktadır.

2.1. BOSTANCIBAŞI DEFTERİNİN TARİHLENDİRİLMESİ

Çalışmamızın ana kaynağı olan İstanbul Şehir Üniversitesi Kütüphanesi'nde Fuat Köprülü Koleksiyonuna dahil olan Rikabdarlıktan mahreç Es-Seyyid İbrahim Rasih Efendi'nin terekesinden elde edilen (y.y): 1449.(t.y) nolu bu defter bir önce yazıldığı düşünülen 1818-1821 yıllarını kapsayan Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesinde bulunan defterden sonra yazıldığı kesin görünmektedir. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesinde YY. 849 nolu defterin içindeki güncellemelerin temize çekilmiş gibi görünmekle beraber bazı ilave bilgiler de vardır. Mesela diğer defterde mevcut bazı isimlerin önüne “menfi” gibi ifadeler konulmuş, bazıları “müteveffâ” olarak kaydedilmiştir. Ayrıca 1821 tarihli Rum isyanında hıyanetleri belirlenen bazı zımmî reayanın mülküne “cânib-i mîrîde” kaydı düşülmüştür. Bu da bize defterin net

---

³⁵ Arslan, a.g.t.

olarak 1821 Rum isyanından sonra yazıldığını göstermektedir. Yine defterimizde kayıtlı bazı devlet görevlilerinin unvanlarının başındaki “hala” ibaresi de bu kişilerin halihazırda görev başında olduğunu ifade etmektedir. Bu kişilerin biyografilerinden de yola çıkarak defterin yazılış tarihi 1239/ 1822-1823 olarak belirlenmiştir. Bu tarihe göre defter Osman Ağa'nın (19 Nisan -11 Temmuz 1822) veya el- Hac Mehmed Ağa (11 Temmuz 1822- 6 Şubat 1824) bostancıbaşılığı döneminde yazılmış olmalıdır.³⁶ Defterin bir özelliği de kuvvetle muhtemel son Bostancıbaşı defteri olmasıdır. Çünkü defterde 3x4lük hücrelerin dışında kenarlara sonradan eklenen bazı yeni kayıtlar da bulunmaktadır. Bu yeni ilavelerin birçoğuna tarih düşülmüştür. 1247 (1832), 1248 (1833), 1249 (1834), 1250 (1834), 1251 (1835), 1252 (1836-1837) yılları tarih olarak kaydedilmiştir. Fakat 1826 yılında yeniçeri ocağının ilgasıyla tedrici olarak Bostancıbaşılık kurumunun da kaldırıldığı düşünüldüğünde yapılan bu yeni eklemeler bostancıbaşı defterlerinin kullanımının hala geçerli olduğunu, 1823 ve 1837 yılları arasında başka yeni defter yazılmadığını göstermektedir. Ayrıca 1837 yılına kadar deftere yapılan yeni eklemeler bostancıbaşı defterlerinin yerine başka bir kayıt unsurunun ikame edilip edilmediği sorusunu da akla getirmektedir. Tüm bu gerekçelere dayanarak ve elimizdeki mevcut verilere dayanarak 1822-1823 tarihli bu defterin son Bostancıbaşı defteri olduğunu söyleyebiliriz.

2.2.DEFTERİN TARİHİNİ BELİRLEMEK İÇİN BİYOĞRAFİLERİNE BAŞVURULAN DEVLET ADAMLARI

Defterin tarihini tespit etmek için kariyer biyografilerine başvurduğumuz devlet görevlilerinin bazıları şöyledir:

Vakanüvis Tarakçızâde (Şanizâde) Ataullah Efendi: Defterimizde Tarakçızâde olarak kayıtlı fakat Tarakçızâde lakabının Farsça karşılığı olan Şanizâde

---

³⁶ Yıldız, **a.g.e.**, s. 288.

olarak bilinen Ataullah Efendi Vakanüvis Mütercim Asım Efendi'nin vefatı üzerine 1819'da bizzat II. Mahmud tarafından vakanüvisliğe getirilmiştir. 1825 tarihinde ise bu görevinden azledilmiş, 1826 yılında ise sürgün olarak bulunduğu Tire'de vefat etmiştir.³⁷

Hekimbaşı Said Efendi: Benlidirekzâde olarak bilinen Mehmed Said Efendi 1821 yılında Hekim Behçet Mustafa Efendi'nin yerine hekimbaşılığa tayin edilmiş 1823 yılı sonunda ise görevinden azledilmiştir. 1827 yılında ise vefat etmiştir.³⁸

Surre Emîni Hayrullah Efendi: Kaleminden yetişme Hayrullah Efendi 1813'te şehremini 1819'da darphane emîni 1821'de Çavuşbaşı olmuştur. 1821/22 yıllarında surre emîniğine getirilmiş, 1823 yılına kadar bu görevine devam etmiştir. Ardından ruzname-i evvel ve ikinci defa şehremini olmuş, daha sonra da Esmâ Sultan'ın kethüdası olmuştur. 1831 yılında da vefat etmiştir.³⁹

Bolu Valisi İsmail Paşa: Siroz'lu olan İsmail Paşa 1808'de Boğaz Nazırı 1810 yılında Arpa Emîni, 1812'de Mirahur-ı evvel olmuştur. Daha sonra çeşitli görevlerde bulunup 1824 'te ise vezir rütbesiyle Boğaz Muhafızı ve Bolu Valisi olmuştur.⁴⁰

Hüsrev Mehmed Paşa: Abaza kökenlidir. Said Efendi'nin kölesiyken Enderun'a girip çıkararak Küçük Hüseyin Paşa Kaptanlığına mühürdar daha sonra da kethüda olmuştur. 1800-1801 yılında mîrîmiran rütbesiyle Karahisar Mutasarrıfı sonra İskenderiye Muhafızı ardında vezir rütbesiyle İzmit ve Mısır valisi 1803 yılında da Diyarbakir valisi olmuştur. 1804'te Selanik, 1806'da Bosna, 1808'de İbrail eklenerek ikinci kez Selanik valisi olmuştur. Daha sonra birçok valilik görevinden sonra 1811'de kaptan- derya oldu.⁴¹ Hamisi Sadrazam Mehmed Emin Rauf Paşa'nın sadareten azlinden sonra Halet Efendi'nin tesiriyle kaptan-ı deryalıktan azledilerek 1818'de Trabzon ve başka yerlerin valiliklerini yapmıştır. 1820'de Erzurum valisiyken kendisine şark seraskerliği görevi verilmiştir. Her görev yerindeyken önemli kilit

³⁷ Ziya Yılmaz, "Şanizâde Mehmed Ataullah Efendi", **DİA** C. 38, 2010, s. 334.

³⁸ Nil Sarı, "Hekimbaşı", **DİA** C. 17, 1998., s. 162.

³⁹ Mehmed Süreyya, **Sicil-i Osmani**, (İstanbul: Yurt Vakfı Yayınları,1996), C. 2, s. 664.

⁴⁰ Mehmed Süreyya, **a.g.e.**, C. 3., s. 836-837.

⁴¹ Mehmed Süreyya, **a.g.e.**, C. 3., s. 882-883.

vazifeler yapan Hüsrev Paşa, Mora İsyanı sırasında da cesurluğu ve denizcilikteki tecrübesinden dolayı 1822 sonunda Halet Efendi'nin entrikalarının ortaya çıkması üzerine idam edilmesinden sonra Hüsrev Paşa'nın en önemli çekincelerinden biri ortadan kalkmış olmuştur. Rum İsyanı sırasında daha önceki kaptan-ı deryalık tecrübelerine ihtiyaç duyulan Hüsrev Paşa 8 Aralık 1822 tarihinde yeniden kaptan-ı deryalığa getirilmiştir.⁴² 19. yüzyılın ilk yarısının önemli Osmanlı devlet adamlarından olan Hüsrev Mehmed Paşa daha sonra da gerek askeri gerek siyasi birçok önemli olayda rol almıştır. Şeyhü'l vüzera, Meclis-i Vala-yı Adliyye reisliği sadrazamlık ve daha birçok önemli makamlarda bulunmuştur. 1855 yılında da vefat etmiş Eyüp Bostan İskelesi'nde yaptırmış olduğu külliyesindeki türbeye gömülmüştür.

43

Bu isimlerin dışında defterde kaydı bulunan ve kariyer biyografilerine göre defterin tarihini belirleyebildiğimiz daha birçok devlet görevlisi vardır.

2.3.DEFTERDE KAYITLI YAPILAR VE MEKÂNLAR

Haliç ve Boğaziçi sahillerindeki tüm yapı türleri ve sahiplerinin, şehre ait diğer mekânların kaydının tutulduğu, 1822-1823 yıllarına tahrir edilen, İstanbul Şehir Üniversitesi Kütüphanesi Fuat Köprülü Koleksiyonu (y.y): 1449.(t.y) nolu defterde kayıtlı yapılar ve mekânlar öncelikle aidiyetleri itibariyle, özel mülk ve şehre ait umumi mekânlar, özel işletme olan umumi mekânlar, askeri yapılar, özel ve devlete ait yapılar olmak üzere sınıflandırılmıştır. Bu üst başlıklara ayırdığımız yapılar kendi içlerinde de farklı türlere ayrılmış, ayrıca mülk sahiplerinin dini-sosyal aidiyetlerine ve en son cinsiyetlerine göre de sınıflandırılmış, sayılmıştır. Tüm bu sınıflandırmalar yapılırken defterin kendisinde mevcut olan “üç bab” esas alınmış, sahiller buna göre bölgelere ayrılmıştır. Tabloların ve grafiklerin hepsi bu üç bölge üzerinden tasnif

---

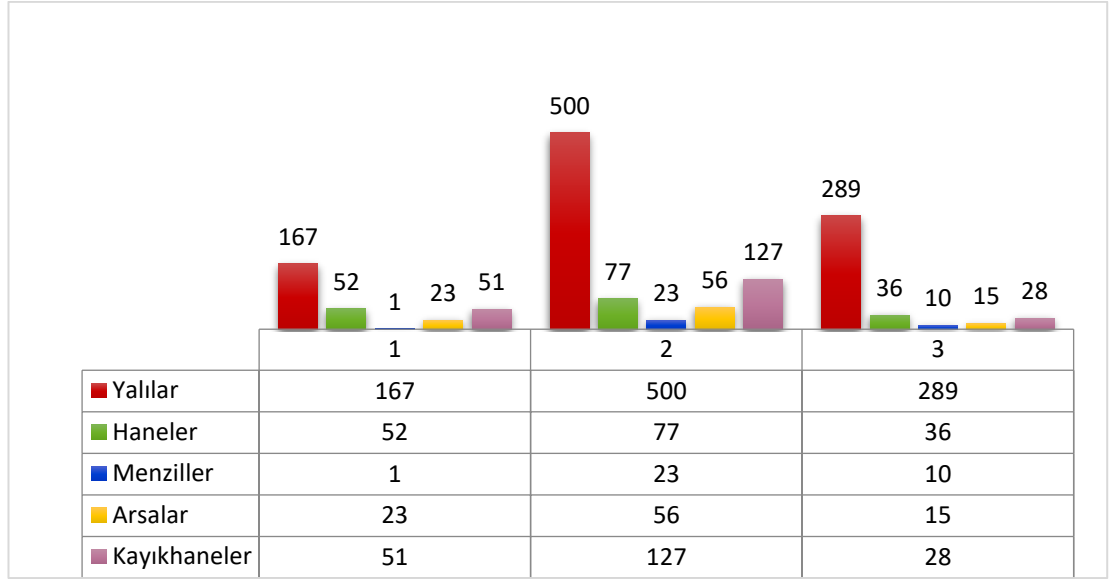
⁴² Yüksel Çelik, **Şeyhü'l- Vüzera Koca Hüsrev Paşa: II. Mahmud Devrinin Perde Arkası**, (Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2013), s.187-192

⁴³ Halil İnalçık, "Hüsrev Paşa, Koca" **DİA** C.19, 1999, s. 41-45.

edilmiştir. Tablo ve Grafiklerde 1, 2, 3 olarak verilen sütunlar defterde üçe ayrılan babları temsil etmektedir.

2.3.1. Boğaziçi ve Haliç'te Özel Mülkler ile Sahipleri

Çalışmanın bu bölümünde söz konusu defterdeki kayıtlı özel mülkler, işlevsel ve farklılıklarına göre yalılar, haneler, menziller, arsalar ve kayıkhaneler olarak gruplandırılmıştır. Ayrıca bu grupların her biri yoğunlaştıkları bölgeler, sayıları ve sahipleri ait olduğu cemaatler açısından yeniden düzenlenerek, değerlendirilmiştir. Defterdeki mülk sahiplerinin Müslümanlar, Zımmîler ve Yahudiler olarak tasnif edildiğini görüyoruz. Zımmî kategorisi içinde ise Ortodoks veya Katolik Hristiyanlar yer alırken, Yahudiler zımmî kategorisinin dışında ayrıca tasnif edilmiştir.

Grafik 1: 1822-1823'te Boğaziçi ve Haliç'teki Özel Mülkler

Boğaziçi ve Haliç'teki özel mülkler başlığı altında tasnif ettiğimiz çoğunluğu mesken olan yapı grubu içinde bütün sahil şeridinde % 66'lık bir oran ile en çok yalılar yer almaktadır. Hanelerin oranı % 11 iken menziller sadece % 2 oranındadır. Kayıkhaneler ise %14'lük bir paya sahiptir. Üzerinde bir yapı olmayan arsaların oranı da % 7'dir. Aşağıda ayrıntılı olarak bahsedilecek olan bu yapı ve mülk türleri,

buldukları bölgeler ve yoğunlukları üzerinden Osmanlı İstanbul'unun sosyo-ekonomik yapısına dair okumalar yapmak mümkündür.

2.3.1.1. Yalılar

Sözlükte deniz, göl veya akarsu kıyısına yapılmış büyük ve görkemli ev anlamına gelen yalı, en güzel örneklerini Boğaziçi ve Haliç'te gördüğümüz geleneksel Türk evi ve konaklarının bir türüdür.⁴⁴ Sedat Hakkı Eldem'in tarifıyla yalı, "önlerinde rihtim olduğu halde deniz üstünde olmalı veya leb-i derya denilen şekilde, yani doğrudan doğruya sahil rihtimi üzerinde ve hatta deniz üzerine çıkmalı ve taşkın olmalıdır."⁴⁵ Abdülhak Şinasi ise yalıyı şöyle tarif etmiştir: " Bütün mimari, yalının denizle devamlı irtibatı üzerine müstenittir. Yalının önünde yol yoktur. Yalı, deniz sathına gömülmüş ve hatta bazen toprak değil, su üstüne yapılmış ve denize bakan odalar su üstüne çıkmıştır."⁴⁶

Yalıların Boğaziçi'nde ilk örneklerini 15. yüzyılda İstanbul'un fethinden sonra görmekteyiz. Boğaziçi kıyılarını kontrol eden Bostancı Ocağı'na yakın olması için Bostancıbaşılar adına yapıldığı gibi Beşiktaş ve civarında kaptan paşalar için de yalılar yapılmıştır. Görülüyor ki Boğaziçi'nde yapılan ilk yalılar devlet görevlileri için inşa edilmiştir.⁴⁷ 16. ve 17. yüzyılda ise Osmanlı sultanları ve önde gelen devlet adamlarının da Boğaziçi'nde yalılara sahip olmasıyla bu yerleşim türü ve kültürü iyice olgunlaşmıştır.⁴⁸ 18. yüzyıla gelindiğinde devlet arazilerinin reayaya açılmasıyla Boğaziçi'nde yalı mimarisi yoğun bir şekilde artmıştır.⁴⁹ Böylece İstanbul'un yerleşim

---

⁴⁴ Derya Sökmen, "Boğaziçi'nde Yalı Kayıkhaneleri Üzerine Bir İnceleme", (Yüksek Lisan Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2013), s. 17-18.

⁴⁵ Sedat Hakkı Eldem **Türk Evi Osmanlı Dönemi**, (İstanbul: Taç Vakfı Yayınları, 1984), s. 12.

⁴⁶ Abdülhak Şinasi, **Boğaziçi Yalıları**, (İstanbul:Varlık Yayınları, 1954), s.16.

⁴⁷ Sökmen, **a.g.t.**, s. 4.

⁴⁸ Nezih R.Aysel, **Mimari Tasarımın Biçimlenmesinde Bir Çevre Faktörü Olarak Su ve Boğaziçi Örneği**, (Doktora Tezi, MSGSU, İstanbul, 2004), s. 6.

⁴⁹ Orhan Erdenen, **Boğaziçi Sahilhaneleri**, (İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş.Yayınları Serisi III, 2006), s. 18.

mekânı giderek sur içinden başka yeni mekânlara kaymış ve şehrin coğrafi sınırları genişlemiştir. Bu genişleme ile birlikte saray halkı başta olmak üzere dönemin idarecileri Boğaz ve Haliç kıyılarını yeni konut alanı olarak tercih etmeye başlamıştır. Bu durum şehrin hem iskan hem de mimari anlamda değişimini de beraberinde getirmiştir.⁵⁰ Adı geçen bölgeler Osmanlı elitin rezidans alanlarına dönüşmüştür. Ayrıca Haliç ve Boğaziçi kıyılarının deniz ulaşımına açık olması da yerleşimlerinin kıyılarda toplanmasında önemli bir etken olmuştur.⁵¹ Defterimizin yazılış tarihi olan 19. yüzyılda ise yapılan yalıların birçoğunda batılı mimarların etkisi ve imzası vardır. Bunlardan en bilineni Padişahın kızı Hadice Sultan için Melling'in yaptığı sahilsaraydır. Saray mimarlarından olan Balyan Ailesine de Boğaziçi'nde bir çok yalı ve sahilsaray yaptırılmıştır.⁵²

Yalılar sahiplerinin ünvanı ve konumuna göre farklı isimlerle anılmışlardır. Padişahların ve aile bireylerinin, devlet görevlilerinin yalılarına sahilsaray denilmektedir. Sahilsaraylardan daha küçük Müslümanların sahip olduğu yalıları genellikle "sahilhane" veya "yalı", gayrimüslimlere ait olanları ise "hane" olarak adlandırılmaya yönelik bir eğilim vardır.⁵³

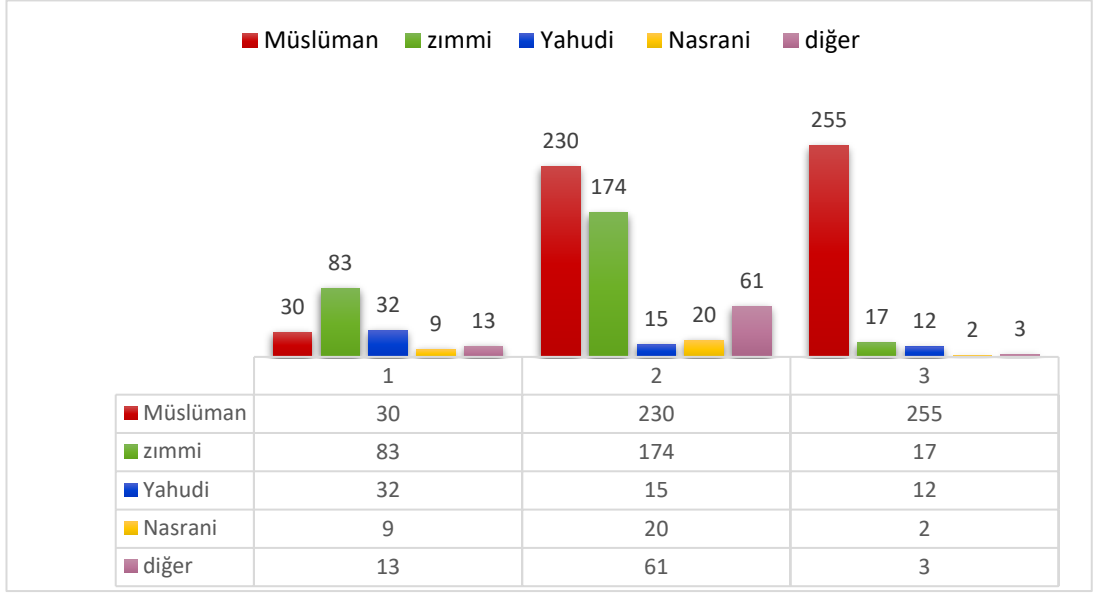
---

⁵⁰ Shirine Hamadeh, **Şehr-i Sefa 18. Yüzyılda İstanbul**, çev. İlkur Güzel, (İstanbul: İletişim Yayıncılık, 2010), s. 20.

⁵¹ Esmâ İğüs, "XVIII. Yüzyıl İstanbul'unda Fiziki Çevre, Meydan Çeşmeleri ve Çeşme Meydanlarının Etrafında Oluşan İstanbul Meydanları", **Osmanlı İstanbulu II**, (İstanbul: 29 Mayıs Üniversitesi Yayınları, 2014), s. 677.

⁵² Aysel, **a.g.t.**, s. 8.

⁵³ Özlem Atalan, "17.ve 18.Yüzyılda Görsel ve Yazılı Kaynaklara Göre Ortaköy-Kuruçeşme Arasında Yer Alan Kıyı Yapıları", **International Journal of Social Science**, Doi number:<http://dx.doi.org/10.9761/JASSS2510> Number: 28 , Autumn II 2014, s. 227.

Grafik 2: 1822-1823'te Boğaziçi ve Haliçteki Yalılar

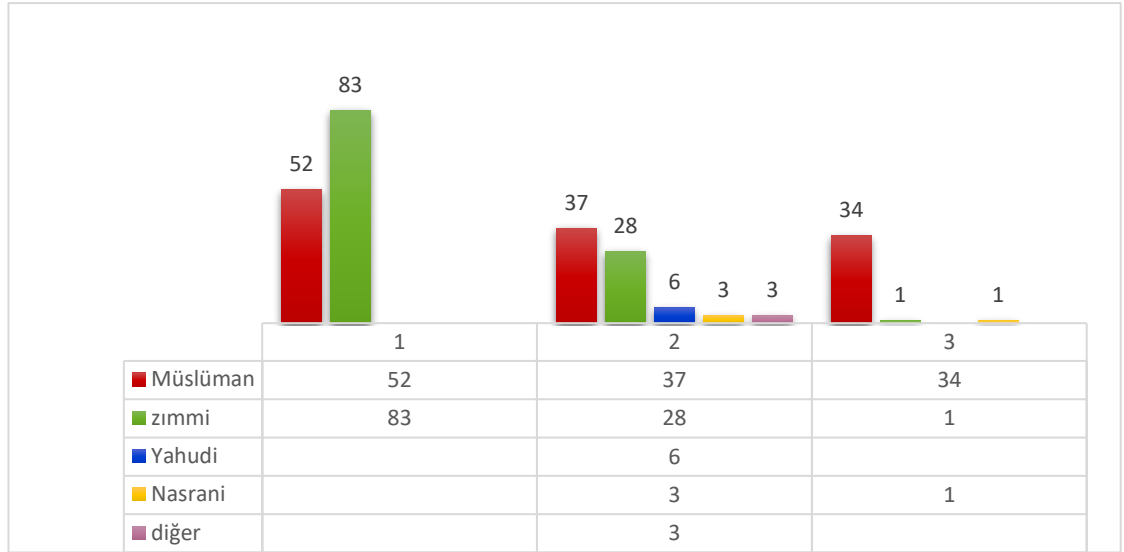
Çalışmamızın ana kaynağı olan Bostancıbaşı Defterinde, Yalı Kasr-ı Hümayûn'dan (Sarayburnu) başlayarak, Haliç'in iki yakası Boğaziçi'nin Rumeli ve Anadolu yakasında Anadolu Hisarı'ndan Haydarpaşa'ya kadar olan kesiminde kayıtlı toplam 956 tane "yalı" kaydı bulunmaktadır. Yukarıdaki grafik ve tablonun oranlarına bakıldığında % 54 ile en çok müslümanların yalıları bulunmaktadır. Ardından % 28 ile zımmîler ve % 7 ile de yahudiler gelmektedir. Nasrani yalıları da % 3 oranındadır. Çoğunlukla hristiyan olan ama Osmanlı tebası olmayan yalı sahiplerinin oranı da % 8'dir.

Müslüman tebaanın, özellikle devlet memuru ve ilmiye mensubu kişilerin yalılarının yoğunluk kazandığı bölge üçüncü babta yer alan Anadolu Hisarı'ndan Haydarpaşa'ya kadar olan Boğaz'ın Anadolu yakasında yer almaktadır. Ardından sırasıyla Beşiktaş, Fındıklı, Ortaköy ve Rumelihisarı'nda Müslüman nüfusun yalıları bulunmaktadır. Yahudi yalılarının en çok olduğu bölge ise Cibali, Balat semtlerini içine alan ilk baktır. Hasköy, Karaköy, Tophane, Arnavutköy ve karşı yakada bulunan Kuzguncuk semtlerinde de Yahudi yalıları vardır. Ortaköy Kuruçeşme, Arnavutköy, Tarabya, Sarıyer ve Rumeli hisarı ise zımmî yalılarının en yoğun olduğu semtlerdir.

Boğazın Rumeli yakasında yer alan Yenimahalle ve Kefeliköy’de ise elçi, konsolos ve tercümanlar gibi diğer gayrimüslimlerin yalıları vardır.

2.3.1.2. Haneler

Defterimizde “hane” olarak kayıtlı toplam 247 yapı vardır. Bunlardan 52 tanesi Yalı Kasr-ı Hümayûnu çevresindedir. Defterdar ve Eyüp semtlerindeki haneler ise çoğunlukla askeri veya dini sınıftan Müslümanlara aittir. Müslümanlara ait haneler umumiyetle ikinci bölgede Rumelihisarı’nda üçüncü bölgede ise Beykoz’da yoğunlaşmışlardır. Zimmî tebaaya ait haneler ise genellikle esnafa ait olup, ikinci bölgeye yayılmıştır. Yahudi ve diğer gayrimüslimler adına kayıtlı hanelerin sayısı ise bir hayli azdır.

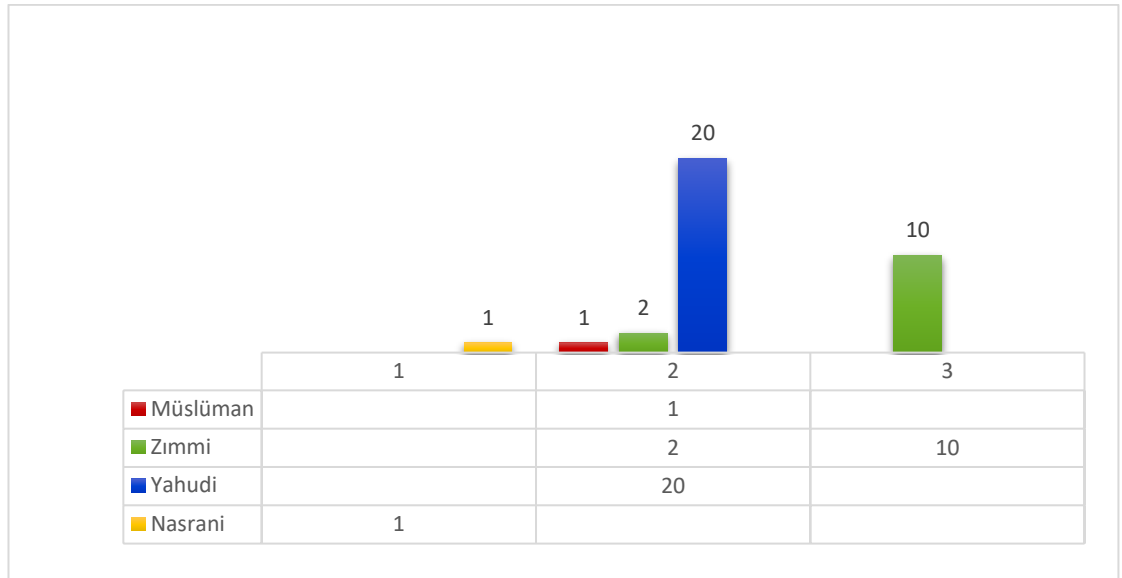

Grafik 3:1822-1823'te Boğaziçi ve Haliçteki Haneler

Yalılara daha orta sınıf mesken türünü oluşturan hane sahiplerinin dini aidiyetlerine göre oranlarına baktığımızda % 54 ile Müslümanlar ilk sırada, % 40 ile zimmîler ikinci sırada yer almaktadır. Hane sahibi Yahudiler % 3 iken diğerleri ise % 2'lik bir orandadır.

3.2.1.3. Menziller

“Menzil”, Arapça nüzul kelimesinden türemiş olup, “gece nüzul edilen yer” manasına gelmektedir. Kelimenin hane, mesken, konak, ikamet olunan yer anlamı da bulunmaktadır. Menzil, “büyük çoğunlukla kapsayıcı” diğer birimleri içeren bir üst yapı ismi olarak ortaya çıksa, da istisnai olarak tek bir birim anlamına gelen müstakil örnekler de mevcuttur ve Osmanlı evini en iyi tanımlayan kavramın menzil olduğu söylenmektedir.⁵⁴ Çalışmamıza esas teşkil eden defterde mevcut olan 34 adet menzilden sadece 1 tanesinin Müslüman, diğer 33’ünün ise gayrimüslim tebaaya özellikle yahudilere ait olduğu görülmektedir. Bu durum bize kavramın dönem içinde başka bir anlamı veya kullanımının da var olabileceğini düşündürmektedir.

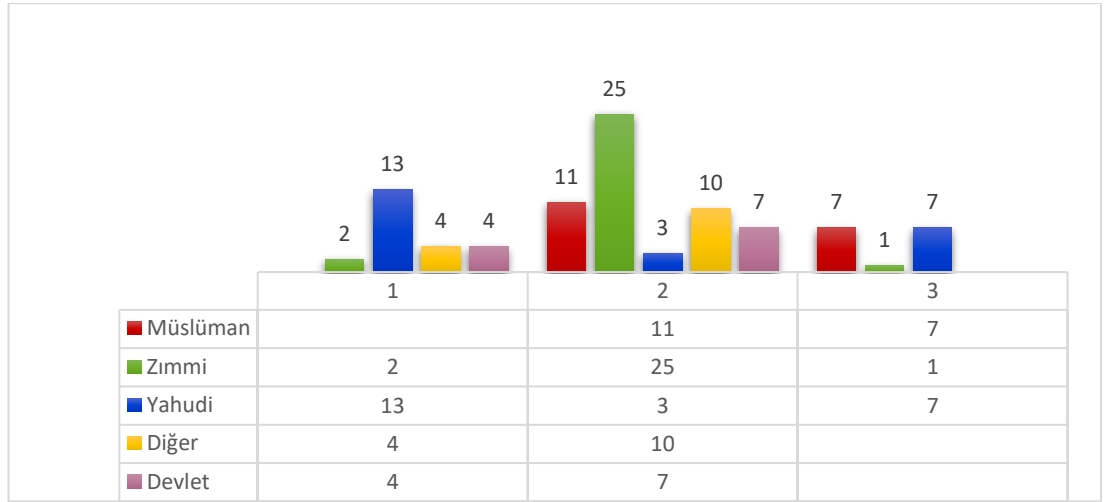
Grafik 4: 1822-1823'te Boğaziçi ve Haliçteki Menziller

Nitekim menzil sahiplerinin sayısal oranına baktığımızda % 59 ile Yahudilerin menzil sahibi olduğunu görüyoruz. Zımmîler %35 iken Müslümanların sadece % 3'ünün menzili vardır. Nasraniler de Müslümanlarla aynı orandadır.

⁵⁴ Emre Can Yılmaz, "Fetih Sonrasında İstanbul'da Barınma Kültürü ." **Antik Çağ'dan XXI. Yüzyıla Büyük İstanbul Tarihi**, (İstanbul: İBB KÜLTÜR A.Ş.& İSAM, 2016), s.157.

3.2.1.4. Arsalar

XIX. yüzyılın başlarından itibaren Haliç ve Boğaziçi kıyılarında yapılaşma giderek artmıştır. Dolayısıyla sahil şeridinde arsa sayısı giderek azalmıştır. Defterimizde kayıtlı toplam 87 arsa görülmektedir. İlk bölümde yer alan Haliç kıyılarındaki arsaların çoğu Cibali semtinde olup, nerdeyse peşpeşe Yahudilere aittir. Bu oran ikinci bölüm de zimmîler lehine artmaktadır. Üçüncü bölümde ise Yahudi ve Müslümanların aynı sayıda arsası bulunmaktadır.

Grafik 5: 1822-1823'te Boğaziçi ve Haliçteki Arsalar

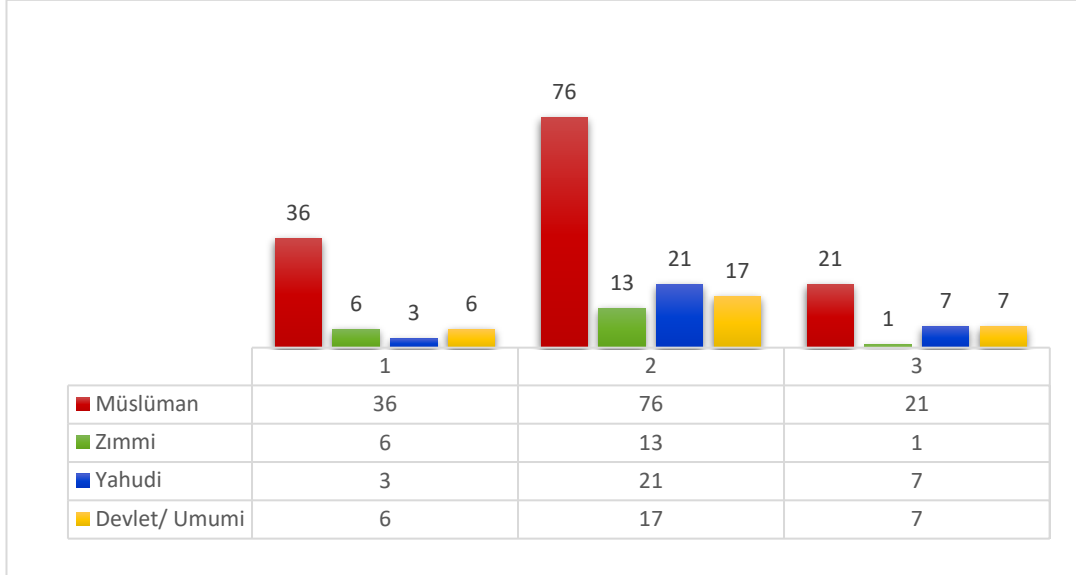
Yukarıdaki tabloya göre arsa sahipleri içinde ikinci bölge yoğunlukta olmak üzere zimmîler % 29 ile birinci yahudiler de ilk bölgede yoğunlukta % 25 ile ikinci sırada yer almaktadır. Müslüman arsa sahipleri % 19, Nasraniler % 15 ve diğerleri de % 12 oranında görülmektedir.

3.2.1.5. Kayıkhaneler

Deniz yollarının kullanımı İstanbul'da ulaşım, iç ve dış ticaret için oldukça önemlidir. Bu akışı sağlamak için şehir birçok liman ve onlarca İskeleyle sahipti. Bu limanlar ve İskeleler arası akışı sağlamak için de gereken miktarda kayık ve kayıkhanelere ihtiyaç duyulmuştur. Kayıklar Boğaziçi'nde 19. yüzyılda karayolları

yapılana kadar önemli bir ulaşım aracı olmuşlardır. Ayrıca dönemin sosyal ve kültürel hayatında yer alan mehtap sefalarına çıkma aracı olarak da kullanılmışlardır.

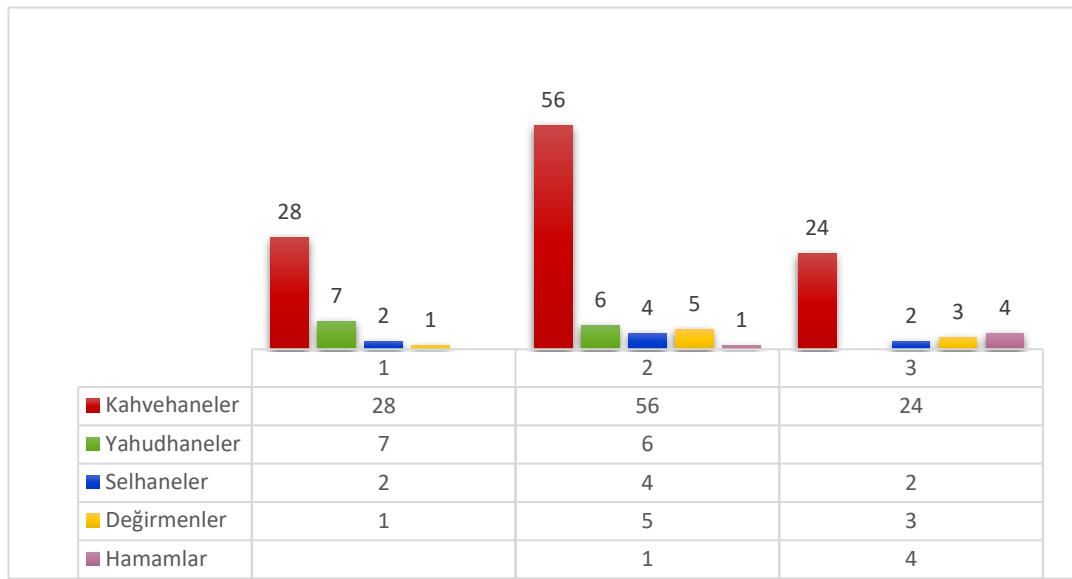

Grafik 6: 1822-1823'te Boğaziçi ve Haliçteki Kayıkhaneler

Boğaziçi'nin sahip olduğu bu kültürel yaşamın bir gerekliliği olarak kayıkların varlığı, ulaşım ihtiyacıyla birlikte, sosyal yaşamın da bir gereği olarak kayıkhaneye ihtiyacını doğurmuştur. Kayıkhaneler, kayıkların çekilip, bağlandığı üstü açık ya da kapalı yerlerdir. Bu nedenle kayıkhaneler İstanbul'da sahilsaraylar ve yalılarda olmak üzere, Haliç ve Boğaz kıyılarında yer alan yapıların vazgeçilmez bir parçası olmuştur.⁵⁵ Boğaz köylerinde yalı sahiplerinin kendilerine ait kayıkları, rıhtım ve kayıkhaneleri vardır. Bunlar dışındaki iskele ve kayıkhaneler ise ya bir vakıfa ya da devlete aittir. Kayıkhanelerin kimisi özel mülkiyet ve kullanıma sahipken kimisi de kiraya verilmek suretiyle birçok kayığın kullanımına açıktır. Defterdeki kayıtlara göre de 214 kayıkhaneden büyük bir bölümü Müslümanlara ve devlete ait kayıkhanelerdir. Öyle ki kayıkhanelerin % 62'si özel, % 14'ü de devlete ait olmak üzere ¾'ü Müslümanlara aittir.

⁵⁵Sökmen, a.g.t., s.17-18.

2.3.2. Boğaziçi ve Haliç'teki Özel İşletme Umumi Mekânlar

Grafik: 7 1822-1823'te Boğaziçi ve Haliç'teki Özel İşletme Umumi Mekânlar

Bu bölümde işletmesi kişilere ait olmakla birlikte ekonomik bir getirisi olan, ancak kamu yararı ve ihtiyaçlarına cevap veren mekânlar tasnif ve tahlil edilmiştir. Defterimizde kayıtlı bu kategori içinde kahvehaneler, yahudhaneler, selhaneler, hamamlar, değirmenler ve ambarlar yer almaktadır. Bunların defterdeki bablara göre sayıları tespit edilmiş, bazılarının işletme sahibinin aidiyeti ve kimliği ile ilgili bilgiler verilmiş, buldukları semtler belirlenmiştir. Yukarıdaki tablo ve grafiğe bakıldığında ilk olarak göze çarpan kahvehanelerin her üç bölgede neredeyse eşit bir oranda yer almasıdır. Selhane ve değirmenler de eşit orandadır. Müslüman ilmiye ve kalemiye sınıfının daha yoğun olduğu üçüncü bölge olan Boğaziçi'nin Anadolu yakasında ise yahudhane hiç yokken 5 tane hamamdan 4 tanesi de bu bölgededir.

2.3.2.1. Kahvehaneler

Defterimize göre Haliç ve Boğaziçi kıyılarında 1822-1823 yılları arasında bulunan kahvehanelerin sayısı 108'dir. Kahvehanelerin bablara göre sayısal dağılımı da şöyledir: I. babta 28, II. babta 56, III. babta ise 24 tanedir. Kahvehane sahiplerinin tamamı Müslümandır.

Sahillerdeki kahvehanelerin çokluğuna bugünden bakınca ve bugünkü kahvehaneler esas alındığında sayı bir hayli fazla ve abes bulunabilir. Hatta yine kahvehanelerin, defterimizde kayıtlı diğer meslek gruplarından ve esnaf dükkânlarından sayıca daha çok olduğunu görmek, ilk etapta oryantalist bir bakışla “keyifçi ve aylak doğulu” fikrini akla getirirse de kahvehanelerin Osmanlı'daki işlevi tüm bunlardan çok farklıydı.

Osmanlıda sivil örgütlenmeler mahalli olan kahvehaneler, mekânına, sosyal işlevine, devam edilen zamana, müşterisine göre şekillenmiştir. Bunlar arasında mahalle kahvehaneleri, hamal, esnaf kahvehaneleri, tulumbacı kahvehaneleri, semai kahvehaneler ve yeniçeri kahvehaneleri önemli bir yer tutmaktadır. Bazı kahvehaneler oyun meraklıları, bazıları tiryakilerin, afyon ve esrar içenlerin ya da kumarbazların müdavimi olduğu mekânlardı. Bazılarında müzik icra ediliyor ve bazılarında gösteriler yapan meddahlar bulunuyordu. Meddahlar o günlerde dönemin gazetelerinin yaptığına benzer görev ifa ediyordu. Mahalle kahvehaneleri, halkın buluşma ve haberleşme yerleriydi. 16. yüzyılın ikinci yarısından başlayarak kentsel ve toplumsal yapı üzerinde hayat tarzının belirleyici öğelerinden biri olan kahvehaneler, bir ticarethaneden fazlasını ifade etmeye başlamıştır.⁵⁶

17. yüzyıldan itibaren gündelik hayata yeniçeri kahvehaneleri de girmiştir.⁵⁷ Yeniçerilerin evlenmelerine izin verilmesi, kışla dışı hayata dahil olmalarına yol

---

⁵⁶ Ekrem Işın, **İstanbul'da Gündelik Hayat**, (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2006), s. 283.

⁵⁷ Gökşen Birincioğlu, "Sosyelleşme Sürecine Yön Veren Kahvehaneler ve Mimarileri", **Tüm Zamanların Hatırına Sarayda Bir Fincan Kahve**, haz. Ayça Özer Demirli, Nurten Öztürk, (İstanbul: Milli Saraylar Yayınları, 2011), s. 61

açmıştır. Büyük bir sermaye veya beceri gerektirmeyen, ancak toplumsal bir ilişki ağına sahi olmanın önemli bir rol oynadığı kahvehane işletmeciliği,17. ve 18. yüzyıllarda siyasal muhalefetin ve toplumsal hareketlenmelerin en önemli ateşleyicisi olan yeniçeriler tarafından yoğun ilgi görmüştür.⁵⁸ Ayrıca 17. yüzyılın ortalarından itibaren iktisadi krizler ve para taşışlarının artmasıyla maddi sıkıntılar yaşayan yeniçerilerin askerlik mesleğinin yanı sıra ticaretle ve kahvehane işletmeciliğiyle iştiğalini artırmıştır.

Yeniçerilerin hayatında böylesine merkezi yeri olan kahvehaneler, sık sık yaşanan yeniçeri isyanlarında bir karargâh rolü oynamış ve yeniçeri ocaklarından sonra bir araya geldikleri en önemli mekânlardan olmuştur. Ayrıca 1800'lü yıllara ait belgelerden devletin bilgi toplamak (istihbarat) maksadıyla kahvehaneleri kullandığı görülmektedir. Bu yıllara ait belgelerin üçte ikisi kahvehanelerden elde edilmiştir.⁵⁹ 19. Yüzyılın başlarına gelindiğinde yeniçeri kahvehanelerinin sayısı çok daha fazla artmıştır. İstanbul'da her 7 işyerinden biri kahvehanedir ve her 3 kahveden birinin sahibi ise bostani, beşe, odabaşı vb. gibi unvanları olan yeniçerilerdir. Ayrıca esnaflık yapan 2 yeniçeriden 1'i kahvehane sahibidir.⁶⁰

Kahvehaneler ayrıca siyasi tartışmaların, muhalif kültürün şekillendirilmesinin, toplumsal öfkenin ve saraya karşı ayaklanmaların merkez mekânı olmuştur.⁶¹ III. Selim ve II. Mahmut dönemlerinde kahvehaneler baskı altında tutulması gereken ve kontrolün şart olduğu mekânlar olarak görülmüş ve kapatılma girişimlerinde bulunulmuştur. Özellikle II. Mahmut'un, Yeniçeri Ocağını ortadan

---

⁵⁸ Ali Çaksu, "On Sekizinci Yüzyıl Yeniçeri Kahvehaneleri", **Osmanlı Laleleri, Osmanlı Kahvehaneleri. On Sekizinci Yüzyılda Hayat Tarzı ve Boş Vakit Eğlenceleri**, der. Dana Sajdi, çev. Aylin Onocak, (İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları,2014), s. 154.

⁵⁹ Cengiz Kırılı, "Kahvehaneler ve Hafiyeler: 19. Yüzyıl Ortalarında Osmanlı'da Sosyal Kontrol", *Toplum ve Bilim*, no 83, January 2000, s. 60.

⁶⁰ Kırılı, a.g.e. s. 67.

⁶¹ Abdulkadir Emeksiz "İstanbul Kahvehaneleri", **Karaların ve Denizlerin Sultanı C. II**, (İstanbul: YKY, 2009), s. 131.

kaldırdıktan sonra Yeniçerilerin devam ettiği kahvehaneleri de kapatması, iktidar tarafından bu mekânların tehlikeli görüldüğünü yansıtır.⁶²

Çalışmamızın kaynağı olan Bostancıbaşı Defterinde de yeniçerilerin işlettiği kahvehanelerin sayısı da bir hayli fazla olduğu görülmektedir. Öyle ki defterde de kayıtlı görünen 109 kahvehaneden bir isme itaflı ve isimlerinin önünde ünvanları bulunan kayıtlardan 26 tanesi yeniçeri ocağı mensubu kişilere ait görünmektedir. Hatta bu yeniçeri kahvelerinden biri olan, “56’lar” veya Çardak Kolluğu ve İskelesine yakınlılığından dolayı “Çardak Kahvehanesi” olarak bilinen kahvehane defterimizde I. bab’ta Haliç’te “*Elli altı neferatından Hamza kullarının kahvesi*” olarak kayıtlanmıştır. Bu kahvehane gerek işlevi gerek konumu ve iç dekarasyonu nedeniyle çok meşhur olmuştur. Hatta Kalender isimli bir halk ozanı bu kahvehane için şu dizeleri söylemiştir:

Çardak’taki Elli altı kahvesi
Leb-i deryada muhabbet kâfesi
Peykeler müzeyyen, ali sofalar
Cümle levazımı mükemmel hepsi⁶³

Çardak kahvehanesi dönemin önemli mimar ailelerinden olan Ermeni Balyan ailesine mensub bir mimar tarafından dizayn edilmiştir.⁶⁴ Yine elli altı ortası kolluğunun ve Yemiş İskelesi’nin yanında yer alan “Çardak” veya “Elli altı” kahvesi, sadece civarın emniyetinden değil, taze sebze ve meyve dahil şehre giren bütün gıda maddelerinin dağıtım ve düzenlemesinden de sorumlu olan yeniçerilerin kullandığı ihtisap dairesi olarak hizmet vermiştir.⁶⁵ Görülüyor ki İstanbul’daki kahvehaneler

---

⁶² İsmail Ediz, “Osmanlıdan Cumhuriyet’in İlk Yıllarına Kahvehaneler ve Sosyal Değişim”, http://www.fed.sakarya.edu.tr/arşiv/yayınlanmış_dergiler/2008_1_15.pdf (erişim tarihi: 10.05.2017), s. 180.

⁶³ Salah Birsal, **Kahveler Kitabı**, (İstanbul: Sel Yayıncılık, 2002), s. 36.

⁶⁴ Aziz Altı, “Bektaşilerin ve Yeniçerilerin Yaşantısından Bir Kesit: Yeniçeri Kahvehaneleri” **Alevilik Araştırmaları Dergisi**, sy.15, Haziran 2018, s. 223.

⁶⁵ Çaksu, a.g.e., s. 167.

içinde yeniçeri kahvehanelerinin sosyal, kültürel, siyasal ve hatta ekonomik olarak çok büyük bir önemi bulunmaktadır.

19. Yüzyılda Osmanlı Devleti'nde meydana gelen toplumsal değişimlerle paralel olarak kahvehanelerin konumu da karşılıklı etkileşim içerisinde devam etmiştir. Aynı zamanda sayıları giderek artan ve büyük bir sınıfı teşkil eden bürokratlar da kahvehanelere girmeye başlamıştır. Bu değişim kahvehanelerin bulunduğu mahallelerin yapısını da büyük ölçüde değişikliğe uğratmıştır. Osmanlı İstanbul'unda kahvehanelerin, üst düzey yöneticileri, memurları ve devlet adamlarına ilave iş adamları, tüccarlar, bankacılar gibi iş dünyasının içerisindeki kişilere de ev sahipliği yapmaya başlamasıyla sadece serserilerin, ayyaşların, kumarcıların gittiği mekânlar olmak yerine toplumun dinamiklerinin işler hale gelebileceği mekânlar olma yoluna girmişler.⁶⁶

2.3.2.2. Yahudhaneler

Yahudhaneler genellikle Hasköy ve Fener semtlerinde alt gelir grubunda olan Yahudilerin ikamet etmesi için bazen cemaat mensuplarınca bazen de Müslüman girişimciler ya da vakıf sahipleri tarafından inşa ettirilmiştir.⁶⁷ Bu yapılar genellikle 8-10 metrekarelik pek çok küçük odalardan oluşan, bir bodrumu ve çatısı olan, toplu yerleşkelere. Tuvalet, banyo, lavabo gibi temel ihtiyaçlar ise ortak kullanım alanına dahildir. Bu tür binalara Osmanlı toplumu Yahudilerin yaşadığı mekân anlamında 'Yahudhane' derken, cemaat mensupları 'kortejo' ismini kullanıyorlardı. Kortejo, Judeo-İspanyolcada 'avlu' demek olup, bu toplu yerleşmeyi ifade eden isimdir. Çünkü bu yapılar ortak bir avlu çevresinde şekilleniyordu. Avluda bazen yemek pişiriliyor bazen de iş yapılıyordu.⁶⁸

⁶⁶ Işın, **İstanbul'da Gündelik Hayat**, s. 288.

⁶⁷ <http://www.sanalbasin.com/bir-toplu-konut-ornegi-olarak-yahudhaneler-kortejolar-16093105/> (Erişim Tarihi 14.4.2019)

⁶⁸ Yaron Ben- Naeh, **Sultanlar Diyarında Yahudiler: 17. Yüzyılda Osmanlı Yahudileri**, çev. Nita Özkatalan, (İstanbul: GOA Basım Yayın, 2009), s. 50-51.

İstanbul'daki kortejolar daha ziyade dikine inşa edilirdi. Hatta bu kortejolar ilk apartmanlar olarak tanımlanabilir. Bunun en önemli nedeni arazinin pahalı oluşu ve Balat, Hasköy, Galata gibi bölgelerin sık yerleşim dokusuna sahip olmasıdır. Bazen İslami vakıflar, kira geliri için Yahudhane yaptırırlardı. Bazıları da özel mülkiyete aitti. Zaman zaman da *Alliance İsrailite* gibi uluslararası yardım kuruluşları kötü durumda olan dindaşlarının barınması için bir kortejo yaptırır ya da kortejo olarak kullanılan bir yapının kirasını ödemeyi üstlenirdi. Bazen kira gelirlerinin ödenmesini cemaatin zengin bireylerinin ya da bir vakfın üstlendiği de olurdu.⁶⁹

Defterimizde 13 adet kaydı bulunan yahudhanelerin 7 tanesi I. babta, 6 tanesi de II. babta yer almaktadır. Yahudhane sahiplerinin hepsi müslüman reayadandır. I. babbakiler Unkapanı ve Balat civarındadır. II. babta bulunanlar da Halıcıoğlu ve Karaköy taraflarındadır.

2.3.2.3. Selhaneler

Kesim yeri, mezbaha anlamına gelen selhanelerde sığır ve koyun kesimi yapılırdı.⁷⁰ Defterimizde toplam 8 adet bulunan selhanelerin 5 tanesi Müslümanlara, 3 tanesi Yahudilere ait görülmektedir.

Fetihten sonra ilk selhane Yedikule'de kurulmuştur. 16. Yüzyılda İstanbul'da yenen etlerin çoğu Yedikule'de bulunan 20 selhaneden sağlanıyordu.⁷¹ 18. Yüzyıldan sonrasında ise şehre uzaklığı nedeniyle çeşitli yerlerde özellikle sahillerde kesim yerleri kurulmuştur. Bunlar özellikle Eğrikapı, Eyüp, Balat, Eminönü ve Üsküdar'da idi. Selhanelerden başka bir de Atmeydanı'ndaki kasaplar açık havada hayvan

---

⁶⁹ Okşan Svastics, **Yahudilerin İstanbul'u**, (İstanbul: Boyut Yayın Grubu, 2011), s. 46-49.

⁷⁰ Şemseddin Sami, *Kamus-ı Türki*, (İstanbul: Çağrı Yayınları, 2015), s. 183.

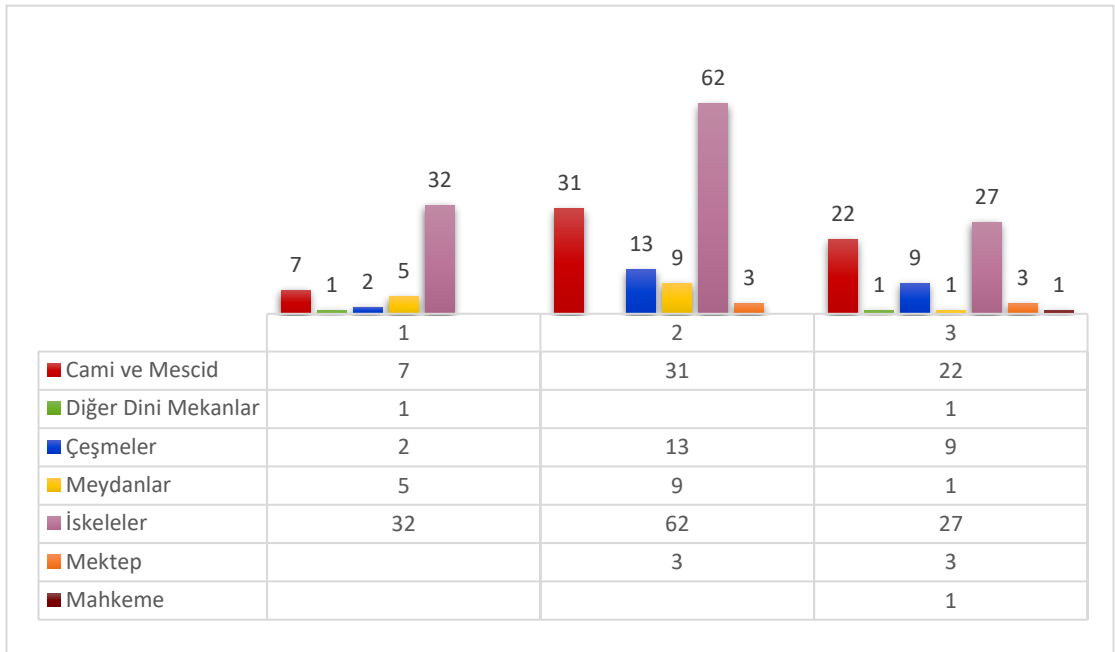
⁷¹ Priscilla Mary Işın, "Kasaplık Aletleri", **ACTA TURCICA çevrimiçi Tematik Türkoloji Dergisi**, S. 2, Temmuz 2011, s. 33.

keserlerdi.⁷² Defterimizde adı geçen selhaneler, I. babta Balat ve Hasköy’de, II. Babta Halıcıoğlu, Kasımpaşa, Sarıyer ve Tarabya’da III. Babta ise Kanlıca ve Üsküdar’dadır.

2.3.2.4. Ambar, Değirmen, Hamamlar

Tablomuzda sayıları toplamda 7 tane görülen zahire, şaar, saman, kereste ve mühimmatın depolandığı ambarlar vardır. Değirmenler de 1’i askeri, 2’si zımmî 6’sı da Müslüman reayaya ait olmak üzere 9 tanedir. Yine 5 tane görülen hamamların 4 tanesi Boğaz’ın Anadolu yakasında yer almaktadır.

2.3.3. Boğaziçi ve Haliç’te Kamusal Mekânlar

Grafik 8: 1822-1823’te Boğaziçi ve Haliç’te Kamusal Mekânlar

Bu bölümde değerlendireceğimiz yapılar defterdeki kayıtların en önemlilerinden sayılabilecek cami ve mescid, çeşme, meydan, iskele, liman, mektep mahkemelerdir. Çünkü bu mekânlar, Boğaziçi ve Haliç sahillerini analiz etmede ve

⁷² M. Ebru Zeren ve Gözde Sazak, “Osmanlı Minyatürlerinde Kasaplık”, *ACTA TURCICA çevrimiçi Tematik Türkoloji Dergisi*, S. 2, Temmuz 2011, s. 56.

bölgeyi tanımlama ve sınırları belirlemede, toplumsal, kültürel, ekonomik değişim ve sürekliliği tespit etmedeki mihenk noktalarıdır. Bu tür mekânlar sadece Boğaziçi ve Haliç kıyı kesimini değil İstanbul ve tüm İstanbul nüfusunu etkileyen ve istifade ettiği umumi mekânlardır. Bu bölümde de şehrin nirengi noktaları olan bu mekânlar da defterdeki bablara göre tasnif edilmiş, sayılmış ve kısa değerlendirilmeleri yapılmıştır.

2.3.3.1. Cami, Mescit ve Diğer İbadethaneler

- I. Yalı Köşkünden başlayıp Bahariye'ye kadar devam eden sahilde: *Yeşil Kiremitli Camii, Selim Paşa Camii, Kuşçubaşı Camii, Müceddeden ihya buyrulan Cami'ül Hüdaya, Sadr-ı sabık müteveffâ İzzet Mehemed Paşa Camii, Subaşı Süleyman Ağa Camii, Zaim, Mahmud Ağa Mescidi* bulunmaktadır. 1818-1821 yıllarını kapsayan defterde *Dürrizâde Efendi Camii* kayıtlı olmasına rağmen bu defterde bulunmamaktadır.⁷³
- II. Karaağaçtan Rumeli Hisarı'na kadar Haliç ve Boğaz kıyısında: *Humbaracı Kışlası Camii, Sadr-ı Esbak Piri Mehemed Paşa Camii, Ebu'l Feth Sultan Mehemed Han Camii, Tersane-i Amire derununda Çorlulu Ali Paşa Camii, Ebu'l Feth Sultan Mehemed Han Hazretlerinin Camii, Hüseyin Paşa Camii, Mehemed Paşa Camii, Seyyid Ali Paşa Camii, İbrahim Paşa Camii, Kara Mustafa Paşa Camii, Kemankeş Mustafa Paşa Camii, Kılıç Ali Paşa Camii, Musahib Sehil Bey Camii, Fındıklı Camii, Çakır Dede Camii, Hayreddin Paşa Camii, Hayreddin Paşa Mescidi, Şaban Halife Camii, Mehemed Kethüda Camii, Sultan Ahmed Han Hazretleri Camii, Kayalar Camii, Kayalar Durmuş Dede Mescid-i Şerifi, Rumeli Hisarı Camii, Sultan Abdülhamid Han Hazretleri Camii, Kireçburnu Tabyası Camii, Kefeli Karyesi Camii, Cerrah Mahmud Efendi Camii, Cerrah Mahmud Efendi Camii, Mahmud Kethüda Camii, Ali Kethüda Camii, Telli Tabya Kal'ası derununda Camii'dir. Bu bölümde de bir*

---

⁷³ Arslan, **a.g.t.**, s. 20.

önceki defterde var olan *Defterdar İbrahim Paşa Cami, Tezkireci Osman Efendi Camii ve Tarabya Mescidi* bulunmamaktadır.⁷⁴

III. Boğaz'ın Anadolu yakasında kayıtlı camiler ise şunlardır: *Cami-i Şerif, İncir Karyesi Camii, Çubuklu Camii, İskender Paşa Camii, Sultan Mehmed Camii, Ebu'l feth Mehmed Han Hazretlerinin Camii, Göksu Camii, Sultan Mahmud Han Camii, Vaniefendi Camii, Cami'i Şerif, Sultan Abdülhamid Han Hazretlerinin Camii, İstavroz Camii, Silahdar Şehriyari Abdurrahman Ağa Camii, Mihrimah Sultan Camii, Semsî Paşa Camii, Adliyye Camii, Sultan Mehmed Han Hazretleri Camii, Teşrifatçı Mescidi, Sinan Paşa Camii, Sultan Osman Han Hazretlerinin Camii, Sultan Selim Hazretlerinin Camii, Lal-i Beşir Ağa Camii*. Bu bölümde ise 1818-1821 tarihli defterde ise *Harab Camii* yazılmamıştır.⁷⁵

Bostancıbaşı Defterimizde yer alan toplam 60 cami ve mescide karşılık tüm Haliç ve Boğaz kıyılarında sadece bir kilise (*Tur-i Sina Kilisesi*) ve bir Yahudi sinevisinin (*Tarabya Sinevi yeri*) bulunması da hayli dikkat çekicidir. Bu sayı gerçekte böyle miydi, kayıtlara mı geçmedi bilinmiyor.

2.3.3.2. Çeşmeler

Defterde kayıtlı *Sultan Ahmed Han ve Sultan Mahmud Han Ma-i Leziz Çeşmesi (Tophane), Sultan Abdülhamid Han Efendimiz Hazretlerinin Cami-i Şerifi Ma-i Leziz Çeşmesi (İstinye), Sultan Osman Han Hazretlerinin Ma-i Leziz Çeşmesi (Üsküdar) Beyhan Sultan Hazretlerinin Ma-i Leziz Çeşmesi (Arnavutköy)* olmak üzere dört tane sultan çeşmesi bulunmaktadır. Bunların dışındaki diğer 20 çeşmenin banisi ya ilmiye sınıfı veya devlet ricalinden kişilerdendir.

---

⁷⁴ Arslan, **a.g.t.**, s. 21.

⁷⁵ Arslan, **a.g.t.**, s. 21.

2.3.3.3. Meydanlar

Toplamda 15 tane olan meydanlardan 6 tanesi hatap meydanı olarak kaydedilmiştir. Biri Tophane-i Amire'ye ait talim meydanı, biri Sefain-i Hümayûn (gemi) inşa edilen meydan, bir diğeri yeniçeri ocağı tomruk meydanı, bir tane kalafat meydanı, bir tane cami' meydanı, bir tane de çarşı meydanı vardır. Meydanlardan biri özel mülk önünde görünmekte diğeri iki tanesine ise bir tanımlama yapılmamıştır.

2.3.3.4. İskele ve Limanlar

Konumu itibariyle deniz ulaşımının ana merkezlerinden olan İstanbul'da ticaret hacmi açısından da deniz ulaşımı ilk sırada yer alıyordu. Kendi ihtiyaçlarını karşılayacak üretim kapasitesine sahip olamayışı ve büyük nüfus yoğunluğuna sahip olması nedeniyle İstanbul iaşesinin temininde de denizyollarını kullanmak zorundaydı. Haliç ve Boğaz'ın coğrafi yapısı, korunaklı doğal limanlara sahip olması denizyolu kullanımının esas nedenini teşkil ediyordu.⁷⁶

Haliç limanı, rüzgârdan korunaklı, geniş ve derin olma özellikleriyle İstanbul'un en işlek ve kullanışlı limanıydı. Üsküdar ve Marmara kıyılarındaki Kumkapı ve Samatya haricinde, şehir içi ulaşım hizmet eden ve boğazın her iki yakasına dağılan onlarca liman mahalli bulunmaktaydı.⁷⁷ Haliç'in kuzeyinde yer alan Galata Limanı, Avrupalılar tarafından kullanılmakta olup burası Tophane'den Kasımpaşa'ya kadar uzanmaktaydı. Bu bölge Rum, Ermeni, Yahudilerin ve Avrupalı elçilerin bulunduğu özel bir mahal halindeydi. Haliç'in güney kısmında Sarayburnu'ndan Balat'a kadar bu limanlara hizmet eden birçok iskele vardı ve sahilin bu kısmı ise daha çok Osmanlı tebaası gemicileri tarafından kullanılmaktaydı. Üretim mahallerinden her türlü malın ulaştığı bu iskeleler, ülke içi deniz taşımacılığının varış

---

⁷⁶ Nejdet Ertuğ, "Klasik Dönem Osmanlı İstanbul'unda Deniz Ulaşımı", **Antik Çağ'dan XXI. Yüzyıla Büyük İstanbul Tarihi**, (İstanbul: İBB Kültür A.Ş., 2017), s. 417.

⁷⁷ Nejdet Ertuğ, **Osmanlı Döneminde İstanbul Deniz Ulaşımı ve Kayıklar**, (Ankara: K.B. Yayınları, 2001), s. 225.

yerleriydi. Karadeniz ve Akdeniz'den gelen hububat yüklü gemiler, yine İstanbul'a yakın yerleşimler ile Mudanya gibi Marmara İskelelerinden gelen vasıtalar buralara yük ve yolcu taşımaktaydı. Özellikle Eminönü İskelesi ülke içi taşımacılığın temel noktalarından biriydi. Eminönü'nde, Osmanlı devleti limanlarından gelen malların gümrük işlemlerinin yapıldığı; Emtia gümrüğü bulunmaktaydı. Galata'da ise ülke dışından gelen malların kontrol edildiği gümrük merkezi bulunmaktaydı.⁷⁸

Haliç ve Boğaz'daki limanlar askeri ve sivil denizcilik için çok önemliydi. Haliçte kurulan Tersane-i Amire ve diğer askeri kurumların bu kıyılardaki varlığı bunu kanıtlamaktadır.⁷⁹ Ayrıca bu limanlara hizmet eden İskeleler toplumun birçok ihtiyacına hizmet ediyordu. İskelelerden bazıları mesire yerlerine yakın iskelelerdi ve çok hareketliydi. Eyüp Sultan Türbesi'nin bulunduğu manevi mekân olan Eyüp semtine ise padişah başta olmak üzere devlet erkanı, kılıç kuşanma, cuma namazı, adak adamak gibi nedenlerle gelirlerdi. Halk ise İstanbul'un en ücra yerlerinden pazar kayıklarıyla buraya aynı nedenlerle gelirdi. Eyüp, İstanbullu hanımların da gerek ziyaret gerek ticaret gerek sosyalleşme amacıyla en çok ziyaret ettiği yerlerdendi.⁸⁰ Ayrıca Galata ve Üsküdar halkının ihtiyaçlarının önemli bir kısmını İstanbul'dan karşılamaları, İstanbul'da çalışan, işe gidip gelen ve karşı yakada veya Arnavutköy, Kuruçeşme gibi semtlerde oturan kişilerin artmasına bağlı olarak da 18. ve 19. yüzyılda iskele sayıları görece olarak artmaktadır.⁸¹

Çalışmamızın kaynağı olan Bostancıbaşı Defterinde de 1822-1823 yılları arasında Tophane-i Amire civarında *Softa Limanı*, Rumeli Hisarı civarında *Baltaoğlu Limanı*, Sarıyer'de *Pazarkayığı* ve *Sarıyer Limanı*, Beykoz'da ise *Kireçkayığı Limanı*, Üsküdar civarında ise *Öküz Limanı* bulunmaktadır. Ayrıca birkaç tane de balıkçı

---

⁷⁸ Necmettin Aygün, "XIX.Yüzyıl Başlarında İstanbul Merkezli Osmanlı Deniz Taşımacılığı", <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/19/1156/13600.pdf>, (erişim: 28.04.2017), s. 57.

⁷⁹ İdris Bostan, **Osmanlı Bahriye Teşkilatı, XVII. Yüzyılda Tersane-i Amire**, (Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2002), s. 8-10.

⁸⁰ Ertuğ, **a.g.m.**, s. 417.

⁸¹ Ertuğ, **a.g.e.**, s. 225.

limanı vardır. İskelelerin toplamı ise 121'dir. Defterin bablarına göre adı geçen iskeleler şöyledir:

- I. Haliç'in güney yakasında *Çubuk İskelesi, İslambol Ağası İskelesi, Gümrük Emtia-i İslambul pişgâhı gümrük mezbur İskelesi, Ortaköy ve Beşiktaş İskelesi, Karaköy İskelesi, Tophane ve Balık Pazarı İskelesi, Hasköy İskelesi, Duhan gümrüğü pişgâhı gümrük mezbur İskelesi, Çardak kolluğu ve İskelesi, Hasır İskelesi, Yemişçi İskelesi, Tulumba İskelesi, Tekfur Dağı İskelesi, Bab-ı Ayazma İskelesi, Tüfenkhane İskelesi, Cebeali İskelesi, Ayakapısı İskelesi, Bab-ı Cedid İskelesi, Kapan İskelesi, Balat İskelesi, Taşçılar İskelesi, Hasköy İskelesi, Arslan İskelesi, Kalafat İskelesi, Elvansaray İskelesi, Yavedud İskelesi, Çamur İskelesi, Defterdar İskelesi, Balçık İskelesi, Eyyüb İskelesi, Bostan İskelesi, Yalı Hamamı İskelesi* ve iki tane aralık İskelesi kayıt edilmişken önceki defterde var olan *Balikhane İskelesi, Fenar İskelesi* ve *Balıkçı İskelesi* bu defterde bulunmamaktadır.
- II. Haliç'in kuzey yakası ve Boğazın Avrupa yakasında, *Sütlüce İskelesi, Halicioğlu İskelesi, Buzhane İskelesi, Piri Paşa İskelesi, Hammam İskelesi, Selhane İskelesi, Hasköy İskelesi, Kuledibi İskelesi, Tebdil-i Hümayûn İskelesi, Tersane-i Amire Kethüdası kullarına mahsus İskelesi, Kasımpaşa İskelesi, Meyyit İskelesi, Azapkapı İskelesi, Kürkçükapanı İskelesi, Atik Yağkapanı İskelesi, Galata pazarı İskelesi, Karaköy İskelesi, Kurşunlu Mahzen pişgâhı İskelesi, Mumhane İskelesi, Eğrikapı İskelesi, Kireçkapı İskelesi, Debbağhane İskelesi, Sirkeci İskelesi, Tophane İskelesi, Tophane-i Amire İskelesi, Çavuşbaşı İskelesi, Salı Pazarı İskelesi, Fındıklı Cami pişgâhı İskelesi, Karaabalı İskelesi, Hayrettin Paşa Medresesi ve Camii İskelesi, Haraçcibaşı İskelesi, Kılıç Ali Paşa İskelesi, Yahya Efendi Deresi İskelesi, Ortaköy İskelesi, Ortaköy Koyun İskelesi, Arnavud Karyesi İskelesi, Voli yeri İskelesi, Dereağzı İskelesi, Pişgâhı İskelesi, Sultan Ahmed Han*

Hazretleri Cami İskelesi, Mirgunoğlu İskelesi, Çavuş İskelesi, Çarşı İskelesi, Pazarkayığı İskelesi, Mumhane ve Etmekçi İskelesi, Değirman İskelesi, Simitçi İskelesi, Yeniköybaşı İskelesi, Ayazma İskelesi, Köprübaşı İskelesi, Tarabya İskelesi, Kireçburnunda İskele, Kassab Etmekçi Dükkânı İskelesi, Yukarı Mahalle İskelesi, Harem İskelesi, Sarıyer İskelesi, Sarıyer Limanı ittisalinde Selhane İskelesi ve on dört tane aralık İskelesi vardır. Ancak 1818-1821 tarihli defterde var olan Ayıkyağkapanı İskelesi, Dolmabağçe Taş İskelesi, Kuruçeşme İskelesi, Camiönü İskelesi, Kuyumcubaşı, Hammam İskelesi kayıtlarda bulunmamaktadır.

- III. Boğaz'ın Anadolu yakasında ise, *Hünkar İskelesi, Yalı Karyesi İskelesi,, Beykoz İskelesi, Kanlıca İskelesi, Bahai Körfezi ve Değirman İskelesi, Çınarlı ma-i leziz çeşmesi İskelesi, Anadolu Hisarı Hammamı İskelesi, Kefeli İskelesi, Anadolu Hisarı İskelesi, Kandilli İskelesi, Dalyan İskelesi, Çengel Karyesi İskelesi, Has İskele, Cennet Mekân Firdevs-i Aşiyân Sultan Abdülhamid Efendimiz Hazretleri Camii İskelesi, İstavroz Camii ve Kumsalı İskelesi, Nakkaşpaşa nam mahal İskelesi, Kuzguncuk İskelesi, Mumhane İskelesi, Üsküdar Kebir İskelesi, Balaban İskelesi, Ayazmataş İskelesi, Salacak İskelesi, Salacak Bostaniyan Ocağı İskelesi, Harem İskelesi, Kavak İskelesi, Haydar Paşa İskelesi ve bir tane aralık İskelesi bulunmaktadır. Vakıf İskelesi Kavuk İskelesi de bu bölümde olmayan ama eski defterde var olan iskelelerdir.*

2.3.3.5. Mektepler ve Mahkeme

Defterde kayıtlı mektepler Boğaziçi'nin Rumeli ve Anadolu yakasında yer almaktadır. Bu mektepler semtleri ve konumları itibarıyla şöyledir: Beşiktaş Sahil Sarayı yakınlarında *Mehammed Eminzâde Mektebi*, Ortaköy'de *Mehmed Kethüda Cami'i tahtında Mekteb*, Rumeli Hisarı civarı *Hisar Mektebi*, Rumeli Kavak Hisarı

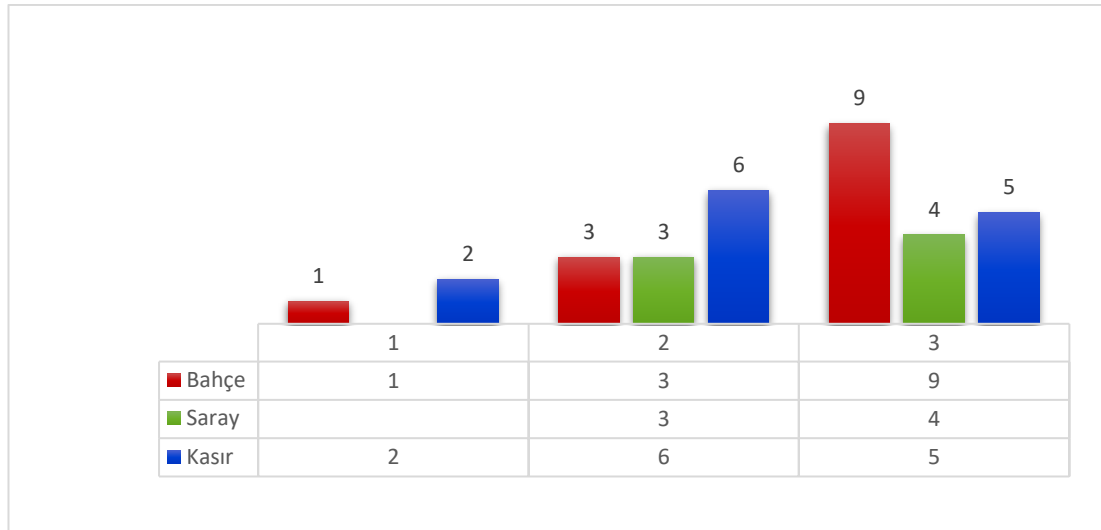
yakınlarında *Mekteb-i Müñif*, Anadolu Kavağı hududunda *Mekteb-i Latif*, Beylerbeyi'inde Abdülhamid Han Cami' yanında *Mekteb-i Müñif*.

Defterde kayıtlı tek mahkeme binası ise *Beykoz Mahkemesi*'dir.

2.3.4. Özel veya Resmi Diğer Mekânlar

Bu başlık altında tasnif ettiğimiz yapılar ise bahçe, saray ve kasırlardır. Bu yapılar özellikle III. Ahmet zamanında Sadrazam İbrahim Paşa'nın, Boğaziçi ve Haliç sahillerinde yeni farklı bir şehirleşmeyi başlatmasıyla daha çok ortaya çıkan yapılardır. Bunların içinde Farsça Şevkabad, Nevabad, Hümayûnabad gibi isimler verilen acele inşa edilen, dayanıksız ama gösterişli yapılar vardır. Bunlar çoğunlukla mevsimlik hanelerdir. 19. Yüzyıl başlarında ve özellikle sonlarına doğru ise sultan kızlarının, devlet ricalinden önemli devlet adamların sahilde yaptırdığı saraylar ve kasırların sayıları da giderek artmıştır.

Ayrıca gerek bunların etrafında veya aralarındaki yeşil alanlar, dönemin parkları olarak halkın birbirleriyle karşılaştığı, piknik yaptığı gezinti ve mesire yerleri haline getirildi.⁸²

Grafik 9:1822-1823'te Boğaziçi ve Haliç'teki Özel ve Resmi Diğer Mekânlar

⁸² Sedad Hakkı Eldem, **Boğaziçi Anıları**, (İstanbul: Aletaş Alarko Eğitim Tesisleri,1979), s.1.

2.3.4.1. Bahçeler

Sahip olduğu iklim, bitki örtüsü topografyası imparatorluğun başkenti olması, zengin ve zevk sahibi insanların yaşam merkezi olması gibi sebeplerle İstanbul'da çok sayıda bahçe inşa edilmiştir. Bu bahçeler, hem devlet idarecileri hem de sivil halk tarafından saray, yalı, kasır, köşk, çiftlik ve ev gibi yapıların birer parçası olacak şekilde inşa edilmiştir. Padişahların ve ailelerinin veya devlet erkanının eğlenme, dinlenme, hava değişikliği, avlanma, eğlenceler tertip edebilmeleri amacıyla bu bahçeler inşa edilmiştir. Ayrıca sarayın ihtiyacı olan sebze ve meyve ihtiyacını karşılamak amacıyla kurulan bahçeler vardır.⁸³

Bahsi geçen bahçelerin en önemli kurucusu öncelikle padişahlar sonra valide ve hanım sultanlar, sadrazamlar, vezirler, darüssade ağaları ve şeyhülislamlardır. Padişahların kurdukları bahçelere kuruldukları yerin ismi, diğerlerine de kurucularının adıyla anılmaktaydılar.⁸⁴

Defterimizde kayıtlı 1822-1823 yıllarında Haliç ve Boğaziçi'nde kayıtlı bahçeler şu şekildedir: *Cennetmekân Valide Sultan Hazretlerinin İmaret Bahçesi, Emlak-ı Hümayûn Yusuf Efendi Bahçesi, Bebek Bahçesi, Kalender Bahçesi, Emlak-ı Hümayûn Bahçesi, Macar Bahçeleri, Sultaniye Bahçesi Mesiregahı, Paşabahçesi, Çubuklu Bahçesi, Çakalburnunda Bahçeler, Kule Bahçesi, Kireçhane Bahçesi, Üsküdar Bahçesi*

2.3.4.2. Saraylar

Saraylar (Sahil Saraylar) Haliç ve Boğaziçi kıyılarında inşa edilmiş, Hanedana ve saray erkanına ait saray ve sayfiye köşkü olarak tarif edilmiştir. 18. Yüzyılda III. Ahmet ve Nevşehirli İbrahim Paşa döneminde Haliç ve Boğaziçi kıyılarında yoğun bir imar hareketi başlamıştır. Haliç ve Boğaziçi'nin iki yakasında Padişah kızları ve hanım

⁸³ Murat Yıldız, "Padişahların Dinlenme ve Eğlenme Mekânları: İstanbul Bahçeleri," **Osmanlı İstanbul'u II**, Uluslararası Osmanlı İstanbul'u Sempozyumu Bildirileri 27-29 Mayıs 2014, s. 637-638.

⁸⁴ G.V İnciciyan, **Boğaziçi Sayfiyeleri**, çev. Orhan Duru, (İstanbul: Eren Yayıncılık,2002), s.79-80.

sultanlara ait saraylar ilk dönemlerde Sötlüce-Hasköy başlamış daha sonra Tophane-Kuruçeşme ve Bebek'e kadar ulaşmıştır.⁸⁵ Padişah kızları evlendikleri zaman, kendilerine ayrılan veya kendilerinin inşa ettirdikleri bu saraylarda oturuyorlardı. 18. Yüzyıldan itibaren bu saraylar bu hanım sultanların isimleriyle anılmaktadır.⁸⁶

1822-1823 tarihli defterde, *Beyhan Sultan Hazretlerinin Sahil Sarayı*, *Esmâ Sultan Hazretlerinin Sahil Sarayı*, *Hadice Sultan Hazretlerinin Sahil Sarayı*, *Hibetullah Sultan Hazretlerinin Sahil Sarayı*, *Beşiktaş Sahil Sarayı*, *Çırağan Sarayı-Hümayûn*, *Beyhan Sultan Sahil Sarayı* yer almaktadır. 1818-1821 tarihli Bostancıbaşı defterinde kayıtlı Hadice Sultan Hazretlerinin Neşatabad Sahil Sarayı, Hadice Sultan Hazretlerinin Tırnakçı Sahil Sarayı'nı da içine alan yaklaşık üç varaklık kayıt çalışmamızın esas kaynağı olan bu defterde eksik bırakılmıştır.⁸⁷ *Hibetullah Sultan Sahil Sarayı* ise 1249 (1833-34) tarihinde Rical-i devletten Halet Efendi'nin yalısının yerine deftere eklenmiştir. Halet Efendi 1822 yılında önce sürgün edilmiş, ardından idam edilmiştir.⁸⁸ Ayrıca Halet Efendi'nin yalısını takip eden Arayacıbaşı halilesinin yalısı, Müteveffâ Serçukadar Şehriyarizâde Mahmud Bey kullarının yalısı ve Anapa Valisi Hüseyin Paşa halilesinin yalısı da Hibetullah Sultan'a ita kılınmıştır. Deftere sonradan eklenen bir diğer sultan sahil sarayı da 1252/1836-1837 tarihinde Valide Kethüdası Yusuf Ağazâde Sadık Bey'in yalısının yerine yapılan *Mihrimah Sultan Sahil Sarayı*'dır. Yine Arnavud karyesindeki *Beyhan Sultan Sahil Sarayı* da daha sonra 1251/ 1835-36 da Mihrimah Sultan'ın olmuştur.

2.3.4.3. Kasırlar

Yalı Kasr-ı Hümayûn, *Bahariye Kasr-ı Hümayûn*, *Kurşunlu Mahzen Kasr-ı Hümayûnu*, *Biniş-i Hümayûna Mahsus Mehmed Paşa Kasrı*, *Bebek Bahçesi Biniş Kasr-ı Hümayûnu*, *Kalender Biniş Kasr-ı Hümayûnu*, *Hekim Çörçi Kasrı*, *Şeyh Ahmed*

⁸⁵ H.Y. Şehsuvaroğlu, **Boğaziçi'ne Dair**, (İstanbul: Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yayını,1986) s. 188.

⁸⁶ Atalan, **a.g.m.**, s. 233.

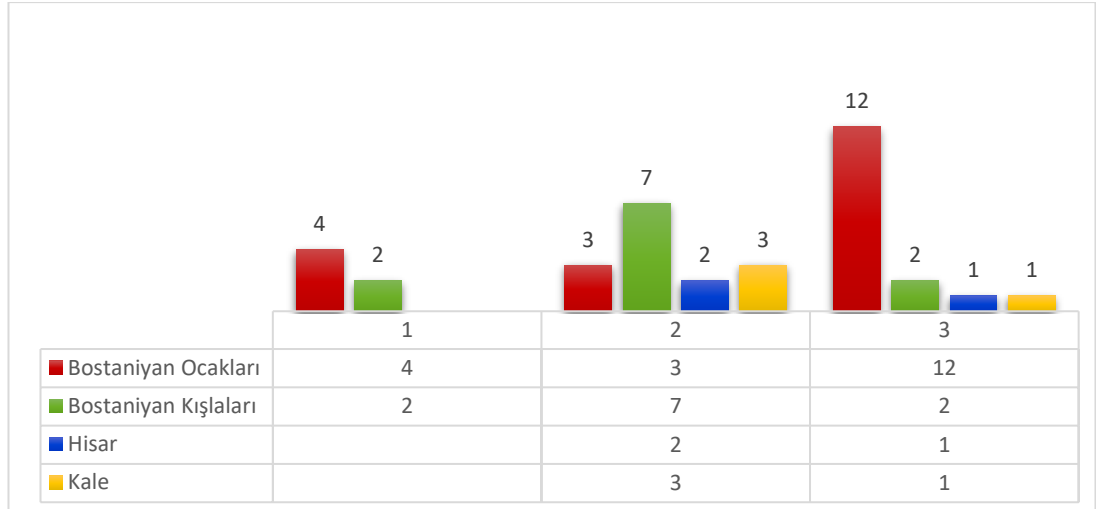
⁸⁷ Arslan, **a.g.t.**, s. 81-83.

⁸⁸ Abdülkadir Özcan, "Halet Efendi", **DİA** C.15, 1997, s. 250.

Efendi Kasrı, Kadızâde İsmail Ağa Kasrı, İsmail Haseki Kasrı, Göksu biniş Kasrı-ı Hümayûn, Şemsipaşa Kasrı-ı Hümayûn, Mehemed Paşa Biniş Kasrı-ı Hümayûnu

2.3.5. Askeri Yapılar

Boğaziçi bostancıbaşlarının kontrolünde olmasına rağmen Anadolu ve Rumeli Hisarları 17. Yüzyıl ortalarında Kazakların Boğaziçi'ne olan şiddetli saldırının ardından boğaz savunmasına dair bazı yeni düzenlemeler yapılmıştır. Rumeli ve Anadolu Hisarı'ndaki topçu, 19. ve 20. Bölükler bostancıbaşı ocağına dahil edilmiştir. 18. Yüzyılda Boğaziçi'nin en eski kalesi Anadolu kavağındaki Yoros Kalesinde de bostancılar görevlendirildi. 1700'lerin sonuna doğru yoğun tehlike oluşturmaya başlayan Rus tehdidi ve baskısı nedeniyle Boğaz'ın eski- yeni kaleleri tahkim edilmiş, Karadeniz tarafında fener ve kavaklar aralarına yeni tabyalar inşa edilmiş ve bunlara 20'şer bostancı yerleştirilmiştir.⁸⁹ 1822-23 yılları arasında yazılan defterimizde ise bu askeri yapıların da kayıtları vardır. Buna göre şehrin ve özellikle Boğaz'ın asayişi ve güvenliği için sahillerde yer alan Bostaniyan ocakları ve kışlaları, hisar ve kaleler nerelerdedir, isimleri nelerdir bunları tespit etmeye çalıştık. Yapılan sayım ve tespitlere göre askeri yapılar şunlardır ve şu şekilde konumlandırılmışlardır.

Grafik 10: 1822-1823'te Boğaziçi'ndeki Askeri Yapılar

⁸⁹ Yıldız, a.g.e., s. 143-145.

2.3.5.1. Bostaniyan Ocakları

Defterimizde 19 tane olarak tespit ettiğimiz bostancı ocaklarından, *Yalı Kasr-ı Hümayûn Bostaniyan Ocağı*, *Bostani Taşçılar Ocağı*, *Dergâh-ı âliYeniçeri Ocağı*, *Karaağaç Bostaniyan Ocağı* birinci bölgede yer alıyor. *Bebek Ocağı*, *Kalender bostanı kulları Ocağı*, *Büyükdere Bostaniyan Ocağı* ikinci bölgede, *Tabya Beylik Ocağı*, *Tokad Ocağı*, *Sultaniye Bahçesi Bostaniyan Ocağı*, *Paşabahçe Bostaniyan Ocağı*, *Çubuklu Bostaniyan Ocağı*, *Samsocılar Bostaniyan Ocağı*, *Kule Bahçesi Ocağı*, *Ayazma Bostaniyan Ocağı*, *Salacak Bostaniyan Ocağı*, *Üsküdar Bahçesi Bostaniyan Ocağı*, *Sığırcılar Bostaniyan Ocağı*, *Haydarpaşa Bostancılar Ocağı* ise üçüncü bölgede bulunmaktadır.

2.3.5.2. Bostaniyan Kışlaları

11 adet olan kışlalar ise şunlardır: *Bostani Tulumbacı Kışlası*, *Humbaracı Kışlası*, *Kalyoncu Neferatı Kışlası*, *Toparabacılar Kışlası*, *Tulumbabağçesi Taş Kışla*, *Kireçburnu Bostaniyan Kışlası*, *Telli Tabya Bostaniyan Kulları Kışlası*, *Kal'a-i Mezkûr Topçu Kışlası*, *Kavak Hisarı Kalası Bostaniyan Kışlası*'dir. Ayrıca Topçu, Humbaracı, Bölük Kışlaları da vardır.

2.3.5.3. Hisar ve Kaleler

Boğaz'ın Avrupa yakasında *Telli Tabya Kal'ası*, *Rumeli ve Kavak Kale ve Hisarları* Asya yakasında ise *Anadolu Hisarı ve Kalesi* bulunmaktadır. Bu sonuçlara göre askeri ocak ve kışlalar Boğaz'ın Anadolu yakasında yoğunlaşmaktadır. Ayrıca bu kışla ve ocaklara bağlı humbarahane, cebehane, tophane, mühimmat anbarları, mahzenleri gibi diğer askeri birimler bulunmaktadır. Özellikle *Tersane-i Amire* ve onun geniş müstemilatı da askeri yapılar içinde yerini almaktadır.

2.4.MÜLK SAHİPLERİNİN MESLEKLERİ

Yukarıda 1822-1823 yıllarına ait defterde kayıtlı bütün mekân ve yapıların çeşitli yönlerden tasnifleri ve sayısal dökümleri yapılmıştır. Şimdi de yine defterimize göre bütün bu yapı ve mekânların mülk sahiplerinin isimleri önündeki unvanlarına göre meslekleri her bir dini gruba göre ayrı ayrı sınıflandırılıp, en çok mensup oldukları mesleklere göre bu tabloların kısa değerlendirilmesi yapılacaktır. Bu tabloların içinde üretim ve ticaret yerleri olan dükkân olarak isimlendirilen mekânlar sayım dışı tutulmuştur. Boğaziçi ve Haliç'teki dükkânlar ayrıca tasnif edilmiştir.Haliç ve Boğaziçi'ndeki mesken ve diğer mülk sahiplerine bakınca, Osmanlı Müslüman reayanın çoğunlukla kalemiye, seyfiye ve ilmiyeye mensubu bürokratlar olduğu görülmektedir. Bu tespitin arkasında birkaç neden bulunmaktadır. Birincisi, İstanbul'un Osmanlı'nın payitahtı olması ve dolayısıyla Babıali'nin dönemin sivil ve askeri bürokratik kumanda merkezi olması, bu kadroları oluşturan insanların burada yoğunlaşmasıdır.⁹⁰ Müslüman yönetici kesime dahil olan bu insanların gelirleri genellikle padişahın, devletten veya kendilerinden yüksek makamlardaki kişilerden kaynaklanmaktaydı. En azından görevde oldukları sürece bu imkanlardan istifade etmekteydiler. Ayrıca yahudhane, kayıkthane gibi taşınmaz mülklerden elde ettikleri rantlar ve kiralar bu bürokrat kesimin gelir kaynakları arasında yer almaktaydı. Bu sebeple Boğaziçi'nde mülk sahibi olmak ve devam ettirebilmek bu kesim için daha fazla mümkün hale gelmişti.⁹¹ İkincisi de hanedanın şehir içindeki temsiliyet alanının Topkapı Sarayı ve civarından XVIII. yüzyıldan itibaren Boğaz sahillerine kaymasıdır. Özellikle II. Mahmud'un Topkapı Sarayı'ndan daha çok Beşiktaş Sarayı'nda ikamet etmeye başlamasıyla, hükümet merkezi Sarayburnu'ndan Beşiktaş'a kaymıştır. Cuma

---

⁹⁰ Carter V. Findley, **Osmanlı İmparatorluğu'nda Bürokratik Reform. Babıali, 1789-1922**, (İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2014), s. xvi.

⁹¹ Kayra ve Üyepazarcıklı, **İkinci Mahmud'un İstanbul'u**, s. 4.

selamlıklarının merkezi de değişmiştir.⁹² Buna bağlı olarak Osmanlı bürokrati ve memurlarının hanedanı takiben ve takliden mülkleri Boğaziçi'nde yoğunlaşmıştır.

2.4.1. Müslümanlar

Haliç ve Boğaziçi'ndeki mesken ve diğer mülk sahiplerine bakınca, Osmanlı Müslüman reayanın çoğunlukla kalemiye, seyfiye ve ilmiyeye mensubu bürokratlar olduğu görölmektedir. Bu tespitin arkasında birkaç neden bulunmaktadır. Birincisi, İstanbul'un Osmanlı'nın payitahtı olması ve dolayısıyla Babıali'nin dönemin sivil ve askeri bürokratik kumanda merkezi olması, bu kadroları oluşturan insanların burada yoğunlaşmasıdır.⁹³ Müslüman yönetici kesime dahil olan bu insanların gelirleri genellikle padişahattan, devletten veya kendilerinden yüksek makamlardaki kişilerden kaynaklanmaktaydı. En azından görevde oldukları sürece bu imkanlardan istifade etmekteydiler. Ayrıca yahudhane, kayıkthane gibi taşınmaz mülklerden elde ettikleri rantlar ve kiralar bu bürokrat kesimin gelir kaynakları arasında yer almaktaydı. Bu sebeple Boğaziçi'nde mülk sahibi olmak ve devam ettirebilmek bu kesim için daha fazla mümkün hale gelmişti.⁹⁴ İkincisi de hanedanın şehir içindeki temsiliyet alanının Topkapı Sarayı ve civarından 18. yüzyıldan itibaren Boğaz sahillerine kaymasıdır. Özellikle II. Mahmud'un Topkapı Sarayı'ndan daha çok Beşiktaş Sarayı'nda ikamet etmeye başlamasıyla, hükümet merkezi Sarayburnu'ndan Beşiktaş'a kaymıştır. Cuma selamlıklarının merkezi de değişmiştir.⁹⁵ Buna bağlı olarak Osmanlı bürokrati ve memurlarının hanedanı takiben ve takliden mülkleri Boğaziçi'nde yoğunlaşmıştır.

---

⁹² Zeynep Çelik, **19. Yüzyılda Osmanlı Başkenti: Değişen İstanbul**, (İstanbul: Yurt Vakfı Yayınları, 1996), s. 34-35.

⁹³ Carter V. Findley, **Osmanlı İmparatorluğu'nda Bürokratik Reform. Babıali, 1789-1922**, (İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2014), s. xvi.

⁹⁴ Kayra, **a.g.e.**, s. 4.

⁹⁵ Zeynep Çelik, **19. Yüzyılda Osmanlı Başkenti: Değişen İstanbul**, (İstanbul: Yurt Vakfı Yayınları, 1996), s. 34-35.

Defterimizin dahil ettiği sahillerde bürokratlar dışında sayıca biraz daha göze çarpan meslek grupları ise kaptan, kalafatçı, debbağ ve berberlerdir.

MÜSLÜMANLAR	I.BAB	II.BAB	III.BAB	Toplam
Saray Mensubu, Devlet Memurları ve Askerler	48	153	135	336
İlmiye Mensubu ve Din Adamı	14	61	63	138
Kaptan	4	7	4	15
Kasap	3	1	1	5
Debbağ	3	1	5	9
Kalafatçı	1	4	3	8
Nakkaş	2	1	–	3
Marangoz	–	3	–	3
Peynirci	1	–	–	1
Yorgancı	–	1	–	1
Taşçı	1	–	–	1
Arabacı	1	–	–	1
Kz	1	–	–	1
Berber	1	–	–	1
Ketenci	2	–	–	2
Taşçı	1	–	–	1
Tulumbacı	1	–	–	1
Hasırcı	1	–	–	1
Hammami	–	1	2	3
Uncu	–	1	–	1
Kayıkçı	–	2	–	2
Cerrah	–	1	–	1
Halatçı	–	2	–	2
Şeirici	–	1	–	1

Kalyoncu	-	1	-	1
Kayık yapıcı	-	1	-	1
Sarraç	-	1	-	1
Bakırcı	-	1	-	1
Tarakçı	-	2	-	2
Attar	-	1	-	1
Mavnacı	-	-	1	1
Helvacı	-	-	1	1
Yağlıkçı	-	2	-	2
Bakırcı	-	1	-	1
Tüccar	1	2	2	5
Bazargan	-	1	-	1
Kalpakçı	-	1	-	1
Kuyumcu	-	1	1	2
Pekmezci	-	2	-	2

Tablo1: Müslüman Mülk Sahiplerinin Meslekleri

2.4.2. Gayrimüslimler

Bostancıbaşı defterimizde mesleklerini tespit edebildiğimiz gayrimüslim tebaanın, tablo 2 3 ve 4'e göre en çok hekimlik, sarraflık, tüccarlık, kerestecilik, bezirgânlık, kürkçülük, kuyumculuk gibi Osmanlı ekonomisini elinde tutan mesleklerle iştiğal ettiğini görüyoruz. Ardından tercümanlık, hekimlik ve şerbetçilik (meyhanecilik) gelmektedir. Gayrimüslimlerin bu işlerle uğraşmalarının Osmanlı sistemi içerisinde bir arka planı vardır.

İstanbul sarraflarının tamamının zimmîler ve Yahudiler olduğu tespiti yapıldıktan sonra, bu durumun sebepleri üzerinde de durulmalıdır. Öncelikle İslam dininin getirdiği bazı sınırlandırmalar, finans sektöründe Müslümanların faaliyetlerini

belli ölçülerde kısıtlarken, gayrimüslimlerin önünü açmıştı.⁹⁶ Ayrıca Osmanlı'da yaşayan gayrimüslimler, devlet hizmetinden muaf olmalarının avantajını da kullanarak genellikle esnafılık ve ticaretle ilgilenmişlerdir. Zımmîlerin farklı batı dillerini bilmeleri de ticaret ve devlet hizmetinde yer almalarında etkili olmuştur. Bu avantajlar gayrimüslimlerin faaliyetlerini kesintisiz ve ayrıcalıklı olarak sürdürmelerine neden olmuştur.⁹⁷

Osmanlı ekonomisinin önemli aktörleri arasında yer alan sarrafların ezici çoğunluğu da Ermeni, Rum ve Yahudilerdi. Para bozmak, kredi vermek, para nakil ve muhafaza etmek gibi işleri yapan sarraflar, madenlerde, darphanelerde, gümrüklerde ve üst düzey devlet adamlarının hizmetinde çalışıyorlardı. Devlet hazinesinin gelirlerinin düzenli bir şekilde işletilebilmesi için hayati öneme sahip olan iltizam ve malikâne sektörü de sarrafların kefil olması veya finansman temin etmesine bağlıydı.⁹⁸ XIX. yüzyılda Osmanlı sınırları içinde yer alan önemli dış ticaret limanlarında ithalat ve ihracat başlıca iki kesim tarafından yürütülmekteydi. Biri Avrupalı tüccarlar iken diğeri de Osmanlı tebaası gayrimüslim Rum, Ermeni ve Yahudi tüccarlardı. Özellikle Avrupalı ortaklarına sağlanan kapitülasyonların imtiyazlarını ve Avrupalı devletlerin himayeci politikalarını kullanarak Osmanlı ekonomisini ellerinde tutuyorlardı.⁹⁹

Yine zımmî Osmanlı tebaa içinde en önemli unsur olan Rum Ortodoks Hristiyanlar, Batı dillerine olan hakimiyetleri nedeniyle Divan-ı Hümayûn tercümanlığı gibi önemli görevlere getirilmişlerdir. Bu da İstanbul'da bir tür Rum elitinin oluşmasına neden olmuştur. Fenerli Rumlar denilen bu kesim Eflak ve Boğdan gibi yerlere voyvoda olarak dahi atanmışlardır. Önemli siyasi görüşmelerde aktif rol

---

⁹⁶ Ömerül Faruk Bölükbaşı, **XVIII. Yüzyılın İkinci Yarısında Darphane-i Amire**, (İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2013), s. 23-25.

⁹⁷ Yelda Demirağ, "Osmanlı İmparatorluğu'nda Yaşayan Azınlıkların Sosyal ve Ekonomik Durumları", <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/19/1270/14615.pdf>, erişim :10.06.2017, s. 20.

⁹⁸ Ali Akyıldız, "Sarraflık", **DİA** C. 36, 2009, s. 164.

⁹⁹ Şevket Pamuk, "XIX. Yüzyılda Osmanlı Dış Ticareti", **Tanzimat'tan Cumhuriyete Ansiklopedisi** C. III, 1970, s.763.

almışlardır.¹⁰⁰ Ancak para, siyaset ve bürokrasi alanlarında mühim pozisyonlarda olan bu kitlenin 1821 yıllarında patlak veren Yunan İsyanı'nda Osmanlı Devleti'ne karşı menfi etkileri olmuştur. Hatta defterimizde Yunan İsyanında dahli bulunan ve suçlu sabit bulunan birçok zımmî reayanın mülküne devlet tarafından el konulduğu görülmüştür. Bu kişilerin kayıtlarının bulunduğu hücrelerde “câhib-i mîrîde” yazmaktadır. Bazılarına da çeşitli Osmanlı askeri birimlerinden paşalar veya askerlerinin yerleştirildiği görülmektedir.

Yukarıda saydığımız meslek gruplarına dahil olan Gayrimüslim tebaa, defterimizden tespit edildiğine göre çoğunlukla Cibali, Fener, Galata, Ortaköy, Tarabya ve Sarıyer semtleri civarında ikamet etmektedirler.

ZİMMİLER	I.BAB	II.BAB	III.BAB	Toplam
Hekim	5	7	–	12
Tercüman	–	7	–	7
Kürkçü	14	9	2	25
Sarraf	6	22	9	37
Keresteci	5	6	–	11
Cevahirci	–	6	–	6
Kuyumcu	2	6	2	10
Din Adamı	2	1	–	3
Şerbetçi	5	3	–	8
Enfiyeci	1	–	–	1
Terzi	2	2	–	4
Yazıcı	1	5	–	6
Bazargan	5	3	–	8
Darbhaneci	–	4	–	4
Tüccar	3	1	–	4

¹⁰⁰ Findley, a.g.e., s.107-109.

Balıkçı	-	5	-	5
Çukacı	-	3	-	3
Limoncu	1	-	-	1
Varilci	-	3	-	3
Attar	-	3	-	3
Şalcı	-	-	2	2
Simkeş	-	2	2	4
Dülbentçi	-	3	-	3
Tuğlacı	1	-	1	2
Fıçıcı	-	3	-	3
Sandalcı	2	1	-	3
Şekerci	1	-	-	1
Cerrah	1	1	-	2
Simsar	-	1	-	1
Tuhafçi	-	1	-	1
Kazzaz	-	1	-	1
Saatçi	1	1	-	1
Yağcı	1	-	-	1
Havlucu	2	-	-	1
Kayıkçı	-	2	-	1
Kalpakçı	1	4	1	6
Çıkıkçı	-	1	-	1
Boyacı	-	1	-	1
Yemenici	1	1	-	1
Yaldızcı	-	1	-	1
Eczacı	-	2	-	2
Balıkçı	-	5	-	5
Dülger	-	2	-	2

Doğramacı	–	1	–	1
Canbaz	1	–	–	1

Tablo 2: Zımmî Mülk Sahiblerinin Meslekleri

YAHUDİLER	I.BAB	II.BAB	III.BAB	Toplam
Sarraı	5	4	3	12
Cevahirci	3	–	–	3
Hekim	2	1	–	3
Çukacı	5	–	2	7
Dellal	2	2	1	5
Şapcı	3	2	–	5
Gazzaz	5	–	–	5
Şerbetçi	2	–	–	2
Cebeci	–	1	–	1
Şişeci	2	–	–	2
Sebzematçı	1	–	–	1
Şeritçi	2	–	–	2
İncici	2	–	–	2
Terzi	–	1	–	1
Dişçi	1	–	–	1
Şabcı	3	2	–	5
Simkeş	–	2	–	2
Tenekeci	1	–	–	1
Bazergan	2	1	–	3
Tuhafçı	2	–	–	2
Gümrük mubassırı	3	1	2	6
İpekçi	2	–	–	2

Tablo 3 :Yahudi Mülk Sahiplerinin Meslekleri

DİĞER GAYRİMÜSLİMLER	I.BAB	II.BAB	III.BAB	Toplam
Sarraf	3	6	2	11
Tercüman	–	8	–	8
Elçi	–	7	–	7
Konsolos	–	4	–	4
Kancalar	–	2	–	2
Bazargan	1	5	–	6
Kuyumcu	2	–	2	4
Kürkçü	1	1	–	2
Keresteci	–	2	–	2
Şerbetçi	1	–	–	1
Yağcı	1	–	–	1
Tuğlacı	1	–	–	1
Çukacı	1	–	–	1
Balıkçı	–	1	1	2
Simkeş	–	1	–	1
İplikçi	–	1	–	1

Tablo 4: Diğer Gayrimüslim Mülk Sahiplerinin Meslekler

2.5. SAHİLLERDEKİ DÜKKÂNLAR

Bostancıbaşı defterlerinde sadece kıyı şeridini takip eden yapı ve mekânlar yer almaktadır. Görülen o ki bu yapılar ve mekânlar çoğunlukla ev, hane, yalı gibi konaklama mekânlarıdır. Ancak defterdeki kayıtlarda göre Haliç ve Boğaziçi sahillerinde sayıları az olsa bile bazı imalathaneler ve ticarete yönelik dükkânlar yer almaktadır. “...dükkânı” diye yapılan kayıtların bir çoğunun önünde bir isim veya unvan bulunmamaktadır. Dolayısıyla aşağıdaki tablo oluşturulurken dükkân

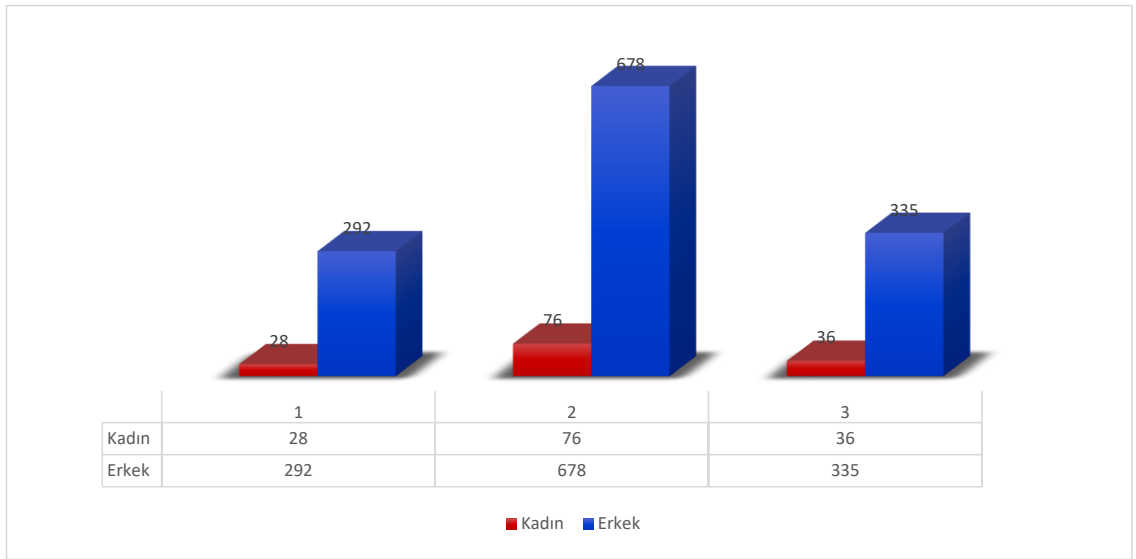
sahiplerinin isimleri, ünvanları ve kimlikleri üzerinden bir tasnif yapılmamıştır. Bablara göre dükkânların türleri ve adetleri de şöyledir:

DÜKKÂNLAR	I.BAB	II.BAB	III.BAB	Toplam
Yemişçi	5	–	–	5
Keresteci	3	1	–	4
Yağcı	–	19	–	19
Kahve	2	7	4	13
Makaracı	–	3	–	3
Berber	–	3	–	3
Terzi	–	3	–	3
Halatçı	–	5	–	5
Varilci	–	4	–	4
Bakkal	2	1	–	3
Çömlekçi	–	1	–	1
Helvacı	–	1	–	1
Attar	–	1	–	1
Fıçıacı	–	1	–	1
Balık Tuzlayıcı	–	1	–	1
Kürkçü	–	1	–	1
Duhan	1	–	–	1
Limoncu	1	–	–	1
Gözlemeci	1	–	–	1
Şairci	1	–	–	1

Tablo 5: Boğaziçi ve Haliç'teki Dükkânlar

2.6. SAHİLLERDEKİ MÜLK SAHİPLERİNİN CİNSİYETLERİ

Defterde isme kayıtlı yalı, hane, arsa, dükkân ve kayıkhane gibi mülk sahiplerinin bölgelere göre dağılımı yapıldığında kadın mülk sahiplerinin oranı son derece düşük olup, genel içinde sadece % 10 civarındadır. Tespit edilen kadın mülk sahipleri Müslüman ve zımmî reayadan kişilerdir.

Grafik 11:1822-1823'teki Boğaziçi ve Haliç'teki Mülk Sahiplerinin Cinsiyetleri

Defterde kayıtlı mülk sahibi kadınlar içerisinde Yahudi bir kadına ait hiçbir mülk kaydı bulunmamaktadır. Yahudi hukukuna göre kadın, erkeğe ait bir özellik olan şahsi mülk edinme hakkına sahip değildir. Ayrıca bir kadın, ne kız evlat olarak babasının ne de bir eş olarak kocasının mirasından yararlanma hakkına da sahip değildir. Ancak babasının bir erkek evladı olmadığı durumlarda kadınlar babalarının mirasından istifade edebilir.¹⁰¹

Fakat Osmanlı Devleti'nde hukuki kaideler çerçevesinde mülkiyet hakları meselesinde kadınlar ve erkekler arasında bir fark bulunmamaktadır. Kadınlar alım-

¹⁰¹ Salime Leyla Gürkan, **Yahudilik**, (İstanbul: İSAM Yayınları, 2010), s. 219-220.

satım, vasiyet, miras, hibe, mehir gibi yollarla menkul ve gayrimenkul mallara sahip olabilmışlardır. Eda ehliyeti denilen hukuki şartlara haiz oldukları durumlarda her türlü hukuki işlemi kendi başlarına yapabilmışlardır¹⁰². Yine Osmanlı Devleti'nde ehli-i kitap gayrimüslim kadınlar da ahval-i şahsiye denilen aile hukuku gibi konularda kendi dini kurallarına tabi olma ve mahkemesine başvurma hakkına sahipken, borç hukuku, miras, alım satım, mülkiyet gibi konularda İslam hükümlerine göre şer'i mahkemelerde haklarını aramada bazı kısıtlamalar dışında Müslüman kadınlarla eşit hukuki güvenceye sahip olmuşlardır.¹⁰³ Nitekim çeşitli dönemlere ait kadı sicillerinde Hristiyan ve Yahudi kadınların yukarıda bahsi geçen konularda hak arama talepleri görülmüş ve haklarını elde etmişlerdir.

Defterimizdeki kayıtlar içinde mülk sahibi kadınlar arasında hiç Yahudi kadın ismine rastlanılmaması ayrıca dikkate değer bir durumdur. Çünkü Osmanlı Devleti himayesi altında yaşayan Yahudiler, gerek hizmetleri gerekse ticari alandaki başarıları ile öne çıkan bir yere sahiptirler. Bu cemaatin erkek mensubları kadar kadınları da sosya-ekonomik alanda birçok önemli rol oynamışlardır.¹⁰⁴ Özellikle Yahudi “kira kadınlar” saray ile kurdukları yakın ilişkiler sayesinde sultan ve cariyelerin dış dünya ile ilgili birçok ihtiyaçlarını karşılamışlar ve büyük nüfuz elde etmişlerdir.¹⁰⁵ Osmanlı Devleti'ndeki Yahudi kadınlar mülk alıp satmış, kiralamış, faizle para verip, ticaret yapabilmışlardır.¹⁰⁶ Yün, keten, inci, mücevher, baharat, sebze, zeytinyağı ve şarap hatta köle ticareti yapanlar da vardı. Bunun yanı sıra şarap, peynir gibi şeylerin üretimini yapan, güzellik, şifacılık, falcılık, ebelik işleri ile uğraşan çok sayıda yahudi

---

¹⁰² Gül Akyılmaz, “Osmanlı Devleti'nde Kadınların Mülkiyet Hakları ve Karşılaştıkları Hukuki Sorunlar”, **TBB Dergisi**, 2017 (özel sayı), s. 331.

¹⁰³ Seda Örsten Esirgen, “Aile Hukuku ve Mülkiyet İlişkileri Açısından Klasik Dönem Osmanlı Hukukunda Gayrimüslim Kadın”, **Ankara Üni. Hukuk Fak. Dergisi**, 65 (3) 2016, s. 897.

¹⁰⁴ Neslihan Ünal, “Osmanlı İmparatorluğu'nda Yahudi Kadınları”, **Tarih Okulu Dergisi (TOD) Journal of History School (JOHS)** Mart 2017 March 2017 Yıl 10, sy. XXIX, s. 153

¹⁰⁵ Mahir Aydın, “Osmanlı Dünyasında Yahudi Kira Kadınlar” **Belleten**, C. LXV, 40, Ankara, 2002, s. 625.

¹⁰⁶ Ben- Naeh, **a.g.e.**, s. 381.

kadın bulunuyordu.¹⁰⁷ Osmanlı Devleti içinde büyük servete sahip, Safiye Sultan'ın sarrafı olan Yahudi kira kadınlarından Esparanzo Malchi öldüğünde serveti 50.000.000 akça olarak belirlenmiştir. Terekesinde 42 adet gayrimenkul, çok fazla mücevher, gemi ve depolarda ticari mallar bulunmaktadır.¹⁰⁸

Osmanlı'da Yahudi kadının mülkiyet haklarını belirledikten sonra Boğaziçi ve Haliç gibi şehrin daha çok bürokrat ve varlıklı kişilerinin mülk sahibi olduğu bölgelerde bir tane bile Yahudi kadına ait kayıt bulunmayışının nedeni olarak muhtemelen Osmanlı pratiği değil de Yahudi teolojisi ve geleneğini görebiliriz.

---

¹⁰⁷ Ünal, **a.g.m.**, s. 168.

¹⁰⁸ Aydın, **a.g.m.**, s. 632.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. BOSTANCIBAŞI DEFTERİNDEKİ İLAVE KAYITLAR

Çalışmamızın ana kaynağı olan 1822-1823 tarihli bostancıbaşı defterini diğer defterlerden farklı kılan bazı dikkat çekici kayıtlar bulunmaktadır. Bunlardan ilki 1821 Rum İsyanı sonrasında birçok Rum tacir, divan tercümanı, patrikhane görevlisi gibi önde gelen Rum reayanın mülklerine devlet tarafından el konulduğunu ifade eden “*câhib-i mîrîde*” kaydının düşülmesidir. Bahsi geçen kayıtlarda bu isimler isyanda dahli bulunduğu tespit edilen ve defterde “*firari*”, “*maktûl*”, “*sâlb*” olarak kaydedilen kişilerdir. Devlet de bu isimlerin mülklerine el koymuştur. Daha sonra bu mülklerin birçoğu da müzayede yoluyla el değiştirmişlerdir.

Bir diğer farklı kayıt türü yine Rum isyanı sonrası İstanbul’da alınan tedbirler neticesinde Boğaz’da deniz yolu girişlerini kontrol etmek, civarda çeşitli asayiş ve güvenliği sağlamak amacıyla yine Rum reyaya ait olan yalılara askeri komutanlar ve askerlerin yerleştirilmesidir. Bu yapıların mülk sahipleri değişmemiş ancak işlevi değişmiştir.

Defteri diğer bostancıbaşı defterlerinden farklı kılan en son kayıt türü de 1822-1823 yıllarında yazılan bu deftere yaklaşık on yıl sonra, 1832’den 1837 yılına kadar aralıklı olarak yapılan ilave kayıtlardır. Bu kayıtların çoğu bürokrat kesime ait mülklerdir ve yine bürokrasi mensubları arasında el değiştirmiştir. Bazıları da saray mensublarına verilmiştir.

3.1. SON BOSTANCIBAŞI DEFTERİNDE 1821 RUM İSYANI'NIN İZLERİ

Osmanlı Devleti'nin sahip olduğu çok uluslu yapısı içinde en imtiyazlı grup Rum elitleridir. Sahip oldukları eğitimleri, malvarlıkları ve devlet içinde yer aldıkları kilit noktalardaki pozisyonları onlara bu ayrıcalıkları sağlamıştır. Özellikle Eflak ve Boğdan voyvodalıklarına atanan Fenerli Rumlar denilen kesim yabancı dil ve diplomatik yetenekleri sayesinde tercümanlık görevlerinde bulunmuşlardır. Divan-ı Hümayûn tercümanlıkları Fenerli Rumların tekelindeydi. Böylece özellikle 18. Yüzyıldan sonra Osmanlı diplomasisinde, dış politikasında önemli ve belirleyici roller kazanmışlardır.¹⁰⁹

Ayrıca Rumlar tüm bu becerileri sayesinde Avrupa ile ilişkiler kurmuşlar ve buradaki gelişmeleri de çok yakından takip etmişlerdir. Yine gerek dini gerek siyasi ve askeri nedenlerle ticari faaliyetlere mesafeli duran Müslüman reayanın boş bıraktığı alanı Rum tüccar ve bankerler doldurmuştur. Doğu Akdeniz ve Karadeniz ticaretinin dörtte üçünü elinde bulunduran Rum tacirler, deniz ticareti sayesinde zengin bir burjuva sınıfını da oluşturmuşlardır.¹¹⁰ Yine Avrupa ile olan ilişkileri çerçevesinde Osmanlı topraklarında Avrupalı tüccarlara da aracılıklar ve acentelikler yaparak uluslararası ticarete de önemli konuma gelmişlerdir.¹¹¹ Osmanlı Devleti'nde Rum Ortodoks kilisesi, Hristiyan cemaatin sadece dini meselelerinin değil hukuki, cezai ve eğitim işlerinde de tek yetkili kılınmıştır. Bu yetkilerle geçmiş gelenek ve inanışlarını muhafaza edip, aktarıcısı olabilmişlerdir. Böylece daima Rum benliklerini ve ideallerini daima canlı tutabilmişlerdir.¹¹²

---

¹⁰⁹ Findley, **Osmanlı İmparatorluğu**, s.107-109

¹¹⁰ Serap Toprak, "1821 Mora İsyanı", **Tarihin Peşinde Uluslararası tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 2001, sy. 6, s. 318.

¹¹¹ Barbara Jelavich, **Balkan Tarihi : 18. Ve 19. Yüzyıllar**, (İstanbul: Küre Yayınları, 2006), s. 198.

¹¹² Jelavich, **a.g.e.** s. 205

18. yüzyıl Aydınlanma düşüncesi ve 1789 Fransız İhtilali tüm dünyada çok uluslu imparatorlukların aleyhine milliyetçilik, eşitlik, hürriyet ve ulus devlet düşüncelerini beraberinde getirmiştir. Osmanlı'da da bu düşüncelerden etkilenen Rum elitler, tacirler, diaspora tarafından Filiki Eteryaya Cemiyeti gibi ayrılıkçı cemiyetler kurulmuştur. Fener Rum Patrikhanesi ve Avrupa Devletlerin de maddi manevi desteğiyle bağımsız Yunanistan kurulması yolunda milliyetçi duygulara dayanan Rum isyanları ortaya çıkmıştır. Eteryaya Cemiyeti'nin lideri Aleksandr İpsilanti, 6 Mart 1821 günü 3000 kadar askerle Boğdan'a girmiş ilk Yunan isyanını başlatmıştır. Bu başarısız girişimin ardından Aleksandr İpsilanti'nin kardeşi Dimitri'nin önderliğinde birleşen Rumların Mart 1821'de Mora yarımadasında başlattığı isyan 1821 Nisan'ında genelleşerek tüm adalara, Batı Anadolu'ya sıçramış ve Müslüman ahali üzerinde büyük kıyımlar yapılmaya başlanmıştır¹¹³

Mora ve diğer yerlerdeki Rum ayaklanmalarının haberi İstanbul'a ulaştığında Sultan II. Mahmud büyük bir hiddete kapılarak bütün Rumların idam edilmesini buyurmuşsa da devlet adamlarının araya girmesiyle yalnızca fesada karışanların araştırılarak cezalandırılması ve suçsuz olan reayaya ilişilmemesi konusunda irâde yayınlamasıyla sonuçlanmıştır. ¹¹⁴ Osmanlı Devleti isyanlar karşısında bölgede birçok askeri ve siyasi manevralar almakla birlikte İstanbul'da da farklı tedbirlere başvurmuştur. Öncelikle Bâbîâli'nin isteği üzerine Patrik, bir afaroznâme yayınlayarak Filiki Eteryaya Cemiyeti mensûplarının yapmış oldukları yeminin bâtil olduğunu ve cemiyetten ayrılmayıp Osmanlı Devleti'ne karşı savaşa devam edeceklerin lânet altında kalacağını ilan etmiştir. ¹¹⁵ Bu afaroznâme ilanı İstanbul ve Rumeli'de etkili olmuşsa da Mora yarımadasında pek tesiri olmamıştır¹¹⁶

---

¹¹³ Süheyla Yenidünya, "Avrupalı Müelliflerin Kaleminden 1821 Rum İsyanı'nın İstanbul'daki Toplumsal Yapı Üzerindeki Etkileri", **Osmanlı İstanbul'u V**, Uluslararası Osmanlı İstanbul'u Sempozyumu Bildirileri 19-21 Mayıs 2017, s. 317.

¹¹⁴ İdris Bayram, "Osmanlı Arşiv Belgelerine Göre Yunanistan Devleti'nin Kurulmasında İngiltere'nin Rolü", (Yüksek Lisans Tezi Gazi Üniveristesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Yakınçağ Tarihi Bilim Dalı, Ankara 2009), s. 80

¹¹⁵Ziya Enver Karal, **Osmanlı Tarihi**, C. 5, (Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1994) s. 113.

¹¹⁶ Bayram, **a.g.t.** s. 80.

Daha sonra Patrik'ten İstanbul'daki Rum nüfusu gösteren defterlerin takdimi istenmiştir. Ayrıca Rumların yaşadığı yerlerde yeniden bir nüfus sayımı yapılarak semt semt nerede, ne kadar Rum'un yaşadığı ve hangi işleri yaptığına dair nüfus defterleri yazılmıştır.¹¹⁷ Kefferleri olmadan İstanbul'da yaşayan bekar Rumlar tespit edilmiş ve yakalanarak şehir dışına çıkarılmasına, ellerindeki silahlara pahaları karşılığı el konulmasına karar verilmiştir.¹¹⁸ Rumların isyanını önlemek amacıyla önde gelen bazı Rumların rehin alınarak bostancıbaşı hapishanelerine konulması¹¹⁹, Bazı Rum boyarlarının da aileleriyle birlikte Anadolu'ya sürülmesi istenmiştir.¹²⁰ Şehrin asayiş ve güvenliğini sağlamak amacıyla özellikle Boğaziçi'ndeki bazı mahallere asker yerleştirilmiştir.¹²¹ İsyanda dahil olduğundan şüphelenilen evlere de aramalar yapılmış ve bunların birçoğunda kantar toprak bulunmuştur.¹²² İsyana katılan ve Osmanlı Devleti aleyhine hareket edenlerin emval ve emlaklerine devlet tarafından el konulması için şeyhülislamdan bir fetva alınmıştır.¹²³

Yapılan incelemeler neticesinde Patrik Gregoryus'un da olaylarda dahil olduğu tespit edilmiş ve Petro Kapısı önünde kethüdası Nikoli ile beraber idam edilmiştir.¹²⁴ Patriğin idamından sonra Ahiyolu ve İznikmid, Kuşadası, Kayseri ve Tarabya Metropolitleri de asılmışlardır¹²⁵. Yine isyanla ilişkileri bulunan Divan-ı Hümayûn Tercümanı Fenerli Constantine Mourouzi, Donanma Tercümanı Hançerlizâde Mihalaki, Yorgaki Mavrokardoto ve başka bir kısım önde gelen Rum idam

---

¹¹⁷ BOA., NFS.d./ 8-9., 29 Zilhicce 1236/ 16 Eyl.1821.

¹¹⁸ BOA., BEO..AYN.d., 575, s.114, nr:4., 22 Ramazan 1236/ 23 Haziran 1821.

¹¹⁹ BOA., HAT, 1317/51347., 29 Zilhicce 1236/ 16 Eyl.1821.

¹²⁰ BOA., HAT, 1316/ 51301. Zilhicce 1236/ 16 Eyl.1821.

¹²¹ BOA., BEO..AYN.d. 573, s.23, nr: 3., 29 Şevval 1236/ 30 Temmuz 1821

¹²² BOA., HAT, 1316/ 51291., 29 Zilhicce 1236/ 16 Eyl.1821.

¹²³ Mübahat Kütükoğlu, "Yunan İsyanı Sırasında Anadolu ve Adalar Rumların Tutumları ve Sonuçları", **Üçüncü Askeri Tarih Semineri- Bildirileri Tarih Boyunca Türk- Yunan İlişkileri**, Ankara 1986, s. 143

¹²⁴ Mehmed Şanizâde Atullah, **Şanizâde Tarihi**, C. IV, (Ceride-i Havadis Matbaası: İstanbul, 1299), s. 29-30.

¹²⁵ Bayram, **a.g.t.**, s. 81.

edilmiştir.¹²⁶ 1821 Rum İsyanı sonrasında Osmanlı Devleti İstanbul’da gerek isyana katılanların cezalandırılması gerek isyanı bastırma ve gerekse toplumsal emniyet ve asayişini sağlamada çok hassas ve dikkatli davranmıştır.

1822-1823 tarihli bostancıbaşı defterimizde isyan sırasında ve sonrasında alınan bu tedbirler ve sonuçlarının izlerini sürmek mümkün görünmektedir. Yazıldıkları tarihte Haliç ve Boğaziçi kıyılarının yerleşimi, mimari yapı türleri, sosya-ekonomik düzeni, demografik yapıları hakkında geniş bilgiler edindiğimiz bostancıbaşı defterinden bu defa, Osmanlı İmparatorluğu toprakları dahilinde yaşanan, etkisi çok büyük olan Rum İsyanının siyasi, askeri ve toplumsal yansımalarını öğrenmekteyiz.

Osmanlı Devleti’nin aldığı karar uyarınca isyana müdahil olup, suçları sabit görülen idam edilen ve firari Rumların İstanbul ve başka yerlerdeki emlak ve mallarına el konulmuştur.¹²⁷ Osmanlı arşivinde bu konuyla ilgili bir çok belge bulunmaktadır. 1822-1824 yıllarını kapsayan “Kuyûd-ı Mülknâme ve Ahkâm defteri” tamamen isyan eden ve firari olan Rumlardan zabt olunan emlaklarla ilgilidir.¹²⁸ Defterin ilk sayfasında şöyle yazmaktadır:

Mülknâme-i Hümâyun yazıla ki: Rum milleti beyninde derkar olan fesadda medhalleri olduğu tahahhuk birle cezaları tertib olunan ve firar eden kafirlerin kaffe-i terekeleriyle uhdelerinde ne makule emlak var ise cümlesi cânib-i mîrîden zabt ve taliblerine furuhtu muktezâ-yı irâde-i seniyyeden olduğu ecilden...¹²⁹

---

¹²⁶ Bayram, a.g.t., s. 82.

¹²⁷ Kütükoğlu, a.g.m., s. 143-144.

¹²⁸ BOA., MAD, 9764, 3, nr:1. 18 Zilhicce 1239/ 14 Ağustos 1824

¹²⁹ Fatih Tayfur, ” Osmanlı Belgeleri Işığında 1821 Rum İsyanı ve Buna Karşı Oluşan Tepkiler”, (Yüksek Lisans Tezi Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Tarihi Anabilim Dalı Yakınçağ Tarihi Bilim Dalı, İstanbul, 2003), s. 183.

Osmanlı arşivinde isyan ve firar eden, idam olunan Rum milletinin emval ve emlakinin zabtına dair resmi kayıtlar mevcuttur.¹³⁰ Ayrıca birçok başka arşiv belgesi de bostancıbaşı defterimizdeki izleri, kayıtları desteklemektedir. Örneğin Hicri 29.12.1236 tarihli bir belgeden Rahip Ekinos'un Rum Patriği olarak hil'at giydirildiğini, sabık Metropolitin Patrikhane önünde ve fesada dahil olduğu tahakkuk eden İznikmid Despotu'nun da Parmakkapı'da asıldığını öğreniyoruz.¹³¹ Parmakkapı'da asılan bu kişi defterimizde "Salb olunan İznikmid Despotu Nikomedyalı zımmînin yalısı, cânib-i mîrîde"¹³² olarak kaydedilmiş ve mülküne devletce el konulmuştur. Yine H.10.10.1236'da Eflak Voyvodası İskerlet'in boyarlarından nefyedilmesi istenen Hatman Yorgaki Mano'nun¹³³ 1822-1823 tarihli bostancıbaşı defterimizden selb olunduğunu ve Arnavutköy'deki yalısının mîrîde olduğunu öğreniyoruz.¹³⁴ "Rum milleti mabeyninde vaki' olunan fesadda medhalleri olduğu tahkikiyle...cezaları tertip olunup ba-kemal emval ve emlakleri cânib-i mîrîden zabt olunan zımmîlerden olup, katlolunan validehane sarraflarından Moralı Dimitraki..."¹³⁵'nin Tarabya'daki yalısı da cânib-i mîrîde görülmektedir.¹³⁶ Yalısına devlet tarafından el konulanlardan biri de "Alayköşkü pişgâhında asılan Divan Tercümanı Kostaki" dir.¹³⁷ Defterimizde Kostaki'nin Kireçburnu'ndaki yalısı da mîrîde diye kaydedilmiştir.¹³⁸

---

¹³⁰ BOA., YB..04.d.,119. t.y.

¹³¹ BOA., HAT, 295/17530., Zilhicce. 1236/ 16 Eyl.1821.

¹³² Bkz.,1822-1823 Tarihli Bostancıbaşı Defteri Transkripti, "Salb olunan İznikmid Despotu Nikomedyalı zımmînin yalısı, cânib-i mîrîde", v. 48.b.

¹³³ BOA., C..HR., 3/148. 10 Şevval 1236/ 11 Temmuz 1821.

¹³⁴ bkz.: aş., 1822-1823 Tarihli Bostancıbaşı Defteri Transkripti, "Selb olunan Hatman Yorgi zımmînin yalısı, mîrîde", v. 35.b.

¹³⁵BOA.,C.ML., 470/ 19148., 29 Rabiülahir 1237/ 23 Ocak 1822.

¹³⁶ bkz.:aş., "Salb olunan Moralı Dimitri zımmînin yalısı cânib-i mîrîde", v. 49.a.

¹³⁷ BOA., HAT, 1292/50191., 29 Zilhicce 1236/ 16 Eyl.1821.

¹³⁸ bkz.:aş., "Maktûl divan tercümanı Kostaki zımmînin yalısı mîrîde", v. 51.b.

Defterde bunlar gibi 28 tane Rum reayanın mülküne devlet tarafından el konulduğunu gösteren “*cânib-i mîrîde*” kaydı düşülmüştür. Büyük oranda Cibali-Balat, Ortaköy- Arnavutköy arasında mülkü bulunan isyanla ilgisi tespit edilip ve suçlarının durumuna göre cezalandırılan bir çok Rum tüccar, boyar, tercüman ve bazı devlet görevlilerinin mülküne el konulmuştur.

Defterde farklı görülen bir kayıt türü de bazı Rumların yalılarına da devlet tarafından el konulmamış, ama isyan nedeniyle Boğaz deniz yolunun kontrolü ve emniyeti için, civardaki asayiş sağlamak maksadıyla, devlet tarafından bazı Rumların yalılarına çeşitli askeri birlikler yerleştirilerek bu yalılar işlevsel değişikliğe uğratılmıştır. Bu yerleştirmeler Arnavutköyden başlayıp Sarıyer sınırlarına kadar olan yalılarda olmuştur. 27 yalıya bu şekilde askeri birlikler yerleştirilmiştir.

Mesela 1822-1823 yıllarına ait bostancıbaşı defteri yazıldığında ihaneti henüz belgelenmeyen fakat 1240/1824 yıllarında kardeşi Agop ile beraber devletle sıkı münasebetleri olan ve devletin gizli bilgilerini düşmanlara verdikleri sabit olan Tıngıroğlu Oseb¹³⁹ tevkif edilerek Sivas ve Kayseriye’ye sürgün edilmişlerdir.¹⁴⁰ Defterimizde Tıngıroğlu Oseb’in yalısına Abdullah Bölükbaşı askeri ile birlikte yerleştirildiği yazılmıştır.¹⁴¹ Rumların yalılarına bu tür yerleştirmelerin yapılmasının nedeni olarak Boğaz ve diğer stratejik önemi olan yerlerin güvenliğini sağlamak maksadıyla bölgeye yoğun askeri güç sevk edilmesi görülmektedir. Hicri 02.03. 1237 tarihli bir belgeye göre Karadeniz Boğazı’nın Rumeli tarafı muhafızı İbrahim Paşa kumandası altındaki askerler için daha önce 250 çadır verilmiş fakat yeterli gelmediğinden 50 adet sekban çerkesi istenmiştir.¹⁴² Yine aynı İbrahim Paşa’nın askerlerini defterimizde Sarıyer hududunda 4 Rum’un yalısında yerleştirilmiş olarak

---

¹³⁹ BOA., HAT, 501/ 24577., 29 Zilhicce 1236/ 16 Eyl.1821.

¹⁴⁰ BOA., HAT, 503/ 24726., 29 Zilhicce 1236/ 16 Eyl.1821.

¹⁴¹ bkz.:aş., “Tıngıroğlu Oseb zımmîninin yalısı Abdullah Bölükbaşı kulları askeri ile sakindir”, v.44 b.

¹⁴² BOA., C..AS../ 169-7409., 22 Zilhicce 1238/ 30 Ağustos 1823.

görmekteyiz.¹⁴³ Demek ki burada bir ihtiyaç hali de söz konusudur. Yeniköy'deki başka 4 yalıya¹⁴⁴ da Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan itibaren donanmanın çeşitli malzeme ve iaşe maddeleriyle birlikte muvazzaf asker ihtiyacını karşılayan Edremid askeri yerleştirilmiştir. İmparatorluğun sık sık uğraşmak zorunda kaldığı isyanlar ve savaşlar neticesinde diğer yerlerden olduğu gibi Edremid'ten de asker celbediliyordu. Örneğin 26 Nisan 1821'de Rumlar tarafından yapılan ilk isyan girişimine müdahalede bulunmak üzere Edremid'ten 50 süvari ve 250 piyade asker talebinde bulunulmuştur.¹⁴⁵ Yine Bostancıbaşı defterimizde görülüyor ki İstanbul'da da vaki kritik durumlar için Boğaz'a Edremid askeri yerleştirilmiştir.

İstanbul'da çok farklı güvenlik endişelerine karşı çeşitli önlemler alınmıştır. Örneğin su bentlerine karşı olası saldırılar olabileceği şüphesine dair Dergâh-ı âlî Kapucubaşlarından Salih Koç Ağa'ya şöyle buyrulmuştur:

Hasbe'l-vakt ve'l-hâl makarr-ı Saltanat-ı
Seniyyenin ez-her-cihet hıfz-ü hırâseti husûsu ikmâl-i
lazımeden olarak her taraftan istihsâl-i eshab-ı
muhafazaya ibtidâr olunmuş olmakda ise de, bendler
muhafazasına dahi ceri ve cevri-ü bendegân-ı Devlet-i
Aliyye'den birinin memur kılınması lazım gelerek, senin
Boğaziçinde ka'in Balta Limanında Tüfenkçibaşı
yalısında oturup, maiyyetindeki iki yüz nefer süvari

¹⁴³ bkz.:aş., "İskanavioğlu Maktûl Nikoli yalısı İbrahim Paşa hazretleri kulları sakindir.", v. 54.b.

"Diğer İskanavioğlu Maktûl Nikoli zımmî diğer yalısı İbrahim Paşa askeri sakindir.", v.54 b

"Berber İsmail'in yalısı Paşa askeri sakindir." v. 54 b.

"Kuyumcuoğlu Yanako zımmî yalısı, İbrahim Paşa askeri sakindir.", v. 54 b.

¹⁴⁴ bkz.:aş., "Kahraşoğlu Alako zımmî menzili diğer Edremid askeri sakindir.", v. 47.b.

"Yazıcı Manol zımmînin yalısı diğer Edremid askeri sakindir." v. 47.b.

"Acı Yakova zımmînin yalısı Edremid ağası sakindir.", v. 47. b.

"Boyar taifesinden Todoraki yalısı Edremid askeri sakindir.", v. 47.b.

¹⁴⁵ Evren Gökçe, "Kemer Edremid (Burhaniye) Kazası ve Osmanlı Donanmasına Yaptığı Katkıları: Malzeme, Personel, Gemi İnşa Tezgahı", **Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, C. 2, sy. 1, 2015, s. 66.

asker istihdâm eylemek ve istihdâm edeceğin asâkirin ulûfeleri cânib-i mîrîden verilmek üzere, bendler muhafazasına memur kılınarak leyl-ü nehar ol havaliyi geşt-ü güzâr eylemek üzere memur ve tayin kılınman hususuna irade-i seniyye-i mülûkane taâlluk etmiş...¹⁴⁶

Bu belgeden anladığımıza göre bendler ve Boğaz'ın muhafazası için Salih Koç Ağa ve beraberindeki 200 süvari askeri ile birlikte Baltalimanı'nda Tüfenkçibaşı yalısında meskun olmaları istenmiştir. Defterimizde de bir çok örneğini gördüğümüz yalılara asker yerleştirme meselesinde mülk sahibi ile devlet arasında nasıl bir protokol vardı bilemiyoruz ancak aynı yıllardaki bir başka arşiv belgesinde Papasoğlu Simon'un Tarabya Kireçburnu'ndaki yalısında asker oturtulduğu için yüzer kuruş aylık kirasının verilmesi talep edilmiştir.¹⁴⁷ Defterimizde Boğaziçi'ndeki yalılarına asker yerleştirilen Rumlardan sadece birkaçı maktûl, firari olarak vasıflandırılmıştır.

3.2. DEFTERİN YAZILDIĞI TARİHTEN SONRA İLAVE EDİLEN KAYITLAR VE DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ

1822-1823 tarihli bostancıbaşı defterimizde 4x3'lük tabloların içine yazılan kayıtların haricinde varakların çeşitli yerlerine, yazıldığı tarihten sonraki nerdeyse on beş yılı kapsayan farklı senelere ait yeni ilave kayıtlar deftere yazılmıştır. Bu kayıtlar bize birkaç konuyu düşündürmektedir. Şöyle ki; 1826 yılında yeniçeri ocağının ilgasını mütekip bostancı ocağı da tedrici olarak lağvedilmiş ve geriye kalan bostancılar Muallem-i Bostaniyan-ı Hassa Ordusuna dahil edilmiş ve daha önce çok geniş olan sorumluluk alanları sınırlandırılmıştır. Bostancıların güvenlikle ilgili görevlerine son verilmiş, yalnızca hassa bağ ve bahçelerinin bakımıyla

¹⁴⁶ Tayfur, "Osmanlı Belgeleri Işığında 1821 Rum İsyanı", s. 173., BOA., BEO., AYN.D., 573, s. 23. nr: 2., 29 şevval 1236/ 30 Temmuz 1821.

¹⁴⁷ BOA., C..AS., 388/ 16002., 2 Rebiulevvel 1237/ 27 Kasım 1821.

görevlendirilmişlerdir.¹⁴⁸ Yetkisi ve sorumluluk alanı ve hatta 1829 yılında unvanı dahi değişen bostancıbaşların yazdıkları defterler de son bulmuş olmalı ki 1822-1823 yıllarında yazılan elimizdeki deftere sonraki yılların kayıtları yapılmıştır. Eğer kendinden sonra bir başka defter var olsaydı sonraki yıllara ait değişimi gösteren bu kayıtlar o defterlere yazılamaz mıydı? Bahsi geçen sonradan ilave edilen kayıtlar 1247 (1832), 1248 (1833), 1249 (1834), 1250 (1834), 1251(1835), 1252 (1836-1837) yıllarında yapılmıştır. Bu türden kayıtlar da üç farklı şekilde sınıflandırılabilir.

Bunlardan ilki birçok paşaya ve başka sabık üst düzey devlet görevlisine ait yalılarının mülkiyetinin el değiştirmesidir. Bu yalılarından bazıları padişah kızları veya kızkardeşleri olan Sultanlara ita kılınmıştır. Yani devlet bürokratlarına ait mülkler padişah kızları veya kızkardeşleri olan sultanlara devredilmiştir. Bahsi geçen sultanlar ve kendilerine ita kılınan yalılar ve sahipleri defterde şöyle kaydedilmiştir:

- Rical-i Devlet-i Aliyyeden olan ve 1822 yılında önce sürgün edilip, sonra katledilen ve malları müsadere olunan Halet Efendi'nin¹⁴⁹ yalısının yerine 1249/ 1834-35'te II. Mahmud'un kızkardeşi Hibetullah Sultan Sahil Sarayı yapılmıştır.
- Arayıcıbaşı halilesinin, müteveffa serçukadar şehriyarizâde Mahmud Bey ve Anapa Valisi Hüseyin Paşa halilesi yalısı olmak üzere üç yalı Sultan mumaileyhe ita kılınmıştır.
- Valide Kethüdası Yusuf Ağazâde Sadık Bey yalısı yerine önce Esbak Şeyhülislam Kadızâde sonra Anadolu Seraskeri Damad-ı Sani Hazreti Cihandari Said Bey halilesi Sultan II. Mahmud'un kızı Mihrimah Sultan Sahil Sarayı (1252/1836-37) olmuştur.

---

¹⁴⁸ Özgüven, **a.g.m.**, s. 286.

¹⁴⁹ Süheyla Yenidünya Gürgeç, **Devletin Kahyası, Sultanın Efendisi: Mehmed Said Halet Efendi**, (İstanbul: Dergah Yayınları, 2018), s. 349-355.

- III. Selim'in kızkardeşi Beyhan Sultan Hazretlerinin Sahil Sarayı sonra 1251/1836-37 de Mihrimah Sultan Hazretlerinin olmuştur.¹⁵⁰
- Erzurum Valisi Hüsrev Mehmed Paşa tekaüd olunca yalısı II. Mahmud'un kızı Saliha Sultan'a verilmiştir.¹⁵¹ Bu sahil saraylar Çırağan Sahil Sarayı (Ortaköy) civarındadır.

Defterimizde sonraki yıllarda yalı sahiplerinin değiştiğini gösteren ilave kayıtlardan, değişen bürokrat takımını, ikbali parlayan veya sönen simaları da tespit edebilmek mümkün görünmektedir. Bu kayıtlardan bazıları da şöyledir:

- Çirmen Mutasarrıfı Mustafa Salih Paşa yalısı, Zimmet Said Efendiden bade Derviş Beyzâde İzzet Bey mahdumu Tevfik Bey'in yalısı olmuştur.
- Dürrizâde biraderi Ata Efendi yalısı, Aşir Efendizâde Besim Efendi kerimesi yalısı olmuştur.
- Müteveffâ Şeyhülislam Esad Efendizâde Monla Efendi yalısının yarısı Hekimbaşı Behçet Efendi damadı Ahmed yalısı olmuştur.¹⁵²
- Müteveffâ İlyas Efendi'nin Halilesinin yalısı, önce Çavuşizâde yalısı sonra Behçet Efendi damadı Rasih Efendi yalısı daha sonra da 1249/1843'te biraderi Anadolu payelilerinden Abdülbali Efendiye verilmiştir.¹⁵³

Deftere sonradan ilave edilen kayıtlardan görebileceğimiz bir diğer kayıt türü de daha önce isyanla ilişkileri tespit edilmeyen ama daha sonra bağlantı ve suçları ortaya çıkan Rum reyanın yalılarının el değiştirmesidir. Bu duruma örnek gösterecek olursak Osmanlı Devleti tarafından Rum reyanın elinde bulunan silahların toplatılmasına yönelik emirler çıkartılmıştır. Bu hususta her tarafa emirler

---

¹⁵⁰ bkz.:aş., v. 31.a -31.b.

¹⁵¹ bkz.:aş., v. 28.a.

¹⁵² bkz.:aş., v. 37. b.

¹⁵³ bkz.:aş., v. 37.b.

gönderilerek reaya elindeki cephane ve silahların toplanması istenmiştir.¹⁵⁴ Ancak bazıları bu emirlere uymamış ve evlerinden çeşitli türde silahlar tespit edilmiştir. İstanbul Arnavudköyü'nde bazı Rumların evlerinde bulunan topları ve bunların sahiplerini beyan eden bir arşiv belgesi bulunmaktadır.

Rusya tebasından Kanburoğlu hanesi önünde 2 top, elyevm mersum nezdimizde tevkif olunmuştur. ... Hekim Desil hanesinde zuhur eden 4 top. Mersum Galata'da sakin olunurken celb olunmamış ise de kendisi tevkif edilmiştir...Mersum Avrupa tüccarı olup elyevm Başe Yorki'nin küçük hanesinde 2+2 =4 top zuhur etmiştir...¹⁵⁵

Bu belgede adı geçen kişilerin defterimizde mülklerinin elinden çıktığını ve başkalarının mülkü olduğunu veya yerlerine başka şeyler inşa edildiğini görmekteyiz. Mesfur diye yazılmış Hekim Desil zımmînin yalısı yerine daha sonra Kebir Karakolhane ve Tefikiye Cami-i Şerif'i yapılmıştır.¹⁵⁶ Bu camii İstanbul Boğazı'nın Rumeli yakasında Arnavutköy Akıntı Burnu'nda, sahil yolunda ve sahile cepheli, 1832-1838 yıllarında Sultan II.Mahmut tarafından oğlu Şehzâde Tefik adına inşa edilmiştir.¹⁵⁷ Yine belgede Başe Yorgi diye adı geçen Bazarganbaşı Yorki zımmînin yalısı da sonra esbak Küçük Mirahur Salih Paşazâde Mehemmed Bey yalısı olmuştur¹⁵⁸.

Defterimizde bu türden değişimleri gösteren çok sayıda kayıt vardır. Biz çalışmamızın bu bölümünde bahsi geçen kayıtlardan sadece 1822-1823 tarihli defterin

---

¹⁵⁴ Bayram, a.g.t., s. 83.

¹⁵⁵ BOA., HAT, 1316/ 51291., 29 Zilhicce 1236/ 16 Eyl.1821.

¹⁵⁶ bkz.,aş., v. 36.a.

¹⁵⁷ <http://www.tas-istanbul.com/portfolio-view/arnavutkoy-tevkifiye-camii/> (erişim tarihi: 23.02.2019)

¹⁵⁸ bkz.:aş., v. 36.b.

İstanbul şehir tarihine dair içerdiği nicel bilginin sosyo-ekonomik açılardan teşhisi, tahlili ve tasnifi için gerekli olan miktarı konu edindik. Bu mülkiyet değişimlerinin neden ve şekilde olduğunu öğrenmek için de müsadere ve tereke kayıtlarına bakmak gerekir. Fakat bu türden tespitleri yapmak şimdilik bu tezin çalışma alanı ve amaçları dışındadır

SONUÇ

Osmanlı Devlet teşkilatı içinde önemli bir yere sahip olan Bostancı Ocağının görev alanları çok geniştir. Bu ocağın en büyük ve yetkili yöneticisi olan Bostancıbaşılar, şehrin asayişinden, Boğaz'ın askeri ve ticari kontrolünden, bağ ve bahçelerin tanziminden, beledi birçok hizmetten, şehrin yapılaşması ve imarından sorumlu idiler. Ayrıca daima padişahın çok yakınında bulunan Bostancıbaşılar, yukarıda saydığımız hizmetleri kontrol altında tutmak üzere ve de saltanat kayığının dümenini tuttuğu sırada gerektiğinde padişahın kişisel meraklarına cevap verebilmek için Bostancıbaşı Defterleri denilen bu kayıtları tutmuşlardır. Daha önce açıkladığımız üzere bu tezin esas kaynağı olan 1822-1823 tarihli Bostancıbaşı Defteri de periyodik olarak tutulan bu defterlerin sonuncusudur.

1822-1823 yıllarındaki Haliç ve Boğaziçi'nin her iki yakasının kıyı şeridinde bulunan bütün yapıların türleri ve mülk sahiplerinin kimliklerinin kayıtlarının tutulduğu bu defterdeki bilgilerin bütünsel olarak analizi yapılarak, dönemin İstanbul sahillerinin şehirleşme hikayesini oluşturmak konusunda katkı sağlanmaya çalışılmıştır. Çalışmamız neticesinde şehrin yaşadığı sosyal, siyasi, ticari, bürokratik, askeri yapı ve değişimler ile imparatorlukta ulus devlet fikirlerinin yansımalarını dahi görmek mümkündür. Bu amaçla defterde ardışık olarak tutulan bu kayıtları belirginleştirmeye, çeşitli gruplandırmalar yapmaya, sayım ve dökümlerini yapmak suretiyle daha görünür hale getirilmeye, anlamlı okumalar yapılmaya çalışılmıştır.

Buna göre Haliç ve Boğaziçi sahillerinde yer alan sayıca en fazla olan yapı yalılardır. Toplam 956 tane olan yalıların yarısından çoğu Müslüman Osmanlıya aittir. Müslüman Osmanlıların yalıları en çok Boğaz'ın Anadolu yakasındadır. Ardından sırasıyla Beşiktaş Fındıklı Ortaköy ve Rumelihisarı'nda Müslüman nüfusun yalıları bulunmaktadır. İkinci sırada yer alan zımmî Osmanlı yalılarının yoğunlaştığı bölge ise Ortaköy Kuruçeşme, Arnavutköy, Tarabya, Sarıyer ve Rumeli Hisarı'dır. Boğazın Rumeli yakasında yer alan Yenimahalle, Kefeliköy'de ise daha çok elçi, konsolos ve tercümanlar gibi diğer gayrimüslimlerin yalıları bulunmaktadır. Yahudi Osmanlıların yalıları ise sıklıkla Cibali, Balat semtlerindedir. Daha sonra Hasköy, Karaköy, Tophane, Arnavutköy ve karşı yakada da Kuzguncuk semtlerinde de yahudi yalıları vardır. Defterimizde "hane" olarak kayıtlı toplam 247 yapı vardır. Bunun 52 tanesi Yalı Kasr-ı Hümayûnu çevresinde, Defterdar ve Eyüp semtlerinde çoğunlukla askeri veya dini sınıftan Müslüman Osmanlı'ya aittir. İkinci bölgedeki Müslüman hanelerin çoğunluğu Rumelihisarı'nda üçüncü bölgede yer alan Beykoz'da yoğunlaşmıştır. Zımmî tebaaya ait haneler de 112 tanedir ve genelde esnaf sınıfına ait olmak üzere ikinci bölgeye yayılmıştır. Yahudi ve diğer gayrimüslimler adına kayıtlı hanelerin sayısı ise bir hayli azdır. Menzil olarak kayıtlı 34 adet yapıdan sadece 1 tanesi müslümana aittir. Geri kalanların gayrimüslim reayaya ait olması menzil kavramının o dönemde başka bir manaya da geldiğini düşündürüyor. 87 arsanın dağılımında yahudiler önde görünmekte, zımmî ve müslümanların arsa sayısı neredeyse eşit oranda görülmektedir. Haliç ve Boğaziçi sahil yerleşiminin gerek ulaşım gerek sosyalleşme ve kültürel bir unsuru olan deniz yolu kullanımı kendi ihtiyaçlarını da beraberinde getirmiş ve sayıları 214 taneyi bulunan kayıkhaneler defterimizdeki yerini almıştır. Bu sayısında yarısından çoğu müslümanlara ait görünmektedir. Ayrıca şehrin ulaşım, ticari ve lojistik ihtiyaçlarını karşılamak için de 5 tane büyük birkaç tane de küçük liman, 121 tane de iskele bulunmaktadır.

Defterimizde dün ile bugün arasında bağ kurabilmemiz, Boğaziçi ve Haliç semtlerini tanıyıp, sınırlarını ve tarihini tespit edebilmek için en önemli mihenk taşlarından olan camiler 60 tanedir. Buna karşılık bir adet kilise ve bir adet sinevi

bulunması da dikkat çekicidir. Yine defterde sayısı 108'i bulan, bütün işletmelerden sayıca kat kat fazla ve sahiplerinin bir çoğu da yeniçeri olan kahvehaneler de Haliç ve Boğaziçi sosyo-kültürü açısından ayrıca incelemeye değer görünmektedir. Yine başlamaları III. Ahmed dönemine rastlayan ve daha sonra yönetim merkezinin Topkapı Sarayı'ndan sahile kaymasıyla sayıları çoğalan, padişah kızlarının ve çeşitli devlet ricalinden kişiler hatta bizzat padişahlara ait saray, kasır ve bunların etrafında oluşan yeni sosyalleşme ortamları olan bahçeler, defterin yazıldığı dönemde de artış göstermiştir. Öte yandan 17. yüzyıl ortalarında Kazakların saldırıları ve 1700'lerin sonunda ki Rus tehdit ve saldırıları nedeniyle mevcut ocaklar ve kışlalara ilave yenileri eklenmiş bazı eski kaleler tahkim edilmiş ve buralara da bostancılar yerleştirilmiştir. Defterimizde bu askeri yapılar da bölgelerine göre sayılmıştır ve bilgileri verilmiştir.

Defterdeki kayıtlarda mülk sahiplerinin kimlikleri, aidiyetleri, unvanları, meslekleri ve cinsiyetleri üzerine yoğunlaştığımızda da çok farklı okumalar yapmak mümkün olmaktadır. Mesela sahil şeridinde mülk sahibi olan Müslümanların büyük çoğunluğu saray erkanı, devlet memuru veya ilmiye mensubudur. Gayrimüslim teb'anın ise en çok hekimlik, sarraflık, tüccarlık, kerestecilik, bezirgânlık, kürkçülük, kuyumculuk gibi Osmanlı ekonomisini elinde tutan mesleklerle iştigal ettiğini görüyoruz. Tercümanlık, hekimlik ve şerbetçilik de uğraştıkları işlerdendir. Farklı dinlere mensup mülk sahipleri Boğaz ve Haliç'te belli bölgelerde yoğunlaşmış olsalar bile genellikle homojen bir yerleşim mevcuttur. Sahil şeridinde mülk sahiplerinden neredeyse sadece yüzde onu kadın iken bu kadınların içerisinde müslüman ve zimmî diye belirtilen hristiyan kadınlar olsa da, hiç yahudi kadın bulunmamaktadır. Bu konu da ayrıca dikkate değer bir tespittir. Haliç ve Boğaziçi kıyılarında kayıtlı dükkânlara baktığımızda tüm sahil şeridi boyunca kahvehaneler hariç tutulduğunda sadece 72 tane dükkân bulunmaktadır. Sahillerde çok fazla üretim ve ticaret alanlarına yer verilmemiştir.

1822-1823 tarihli defteri diğerlerinden farklı kılan bazı kayıt türleri de bulunmaktadır. Defterde 1821 Rum isyanının payitahta tesirleri çok net görünmektedir. Öncelikle hıyaneti ve isyanla ilgisi tespit edilen, firari yahut maktûl,

önde gelen birçok Rum şahsın mülküne devlet tarafından el konulmuş, bunlar da bu deftere kaydedilmiştir. Yine isyanın tesiriyle Boğaz deniz yolunun kontrolü ve civarın emniyeti gibi olağanüstü önlemler dahilinde Boğaziçi'ne asker sevkiyatı yoğunlaşmış ve bu askerler yine çoğunlukla Rumların mülklerine yerleştirilmişlerdir. Ayrıca 1822-1823 tarihlerinde yazılan bu bostancıbaşı defterine ileriki farklı yıllara ait yeni kayıtlar eklenmiştir. İlave edilen yeni kayıtlarda mevcut bazı mülklerin saray kadınlarına ita kılındığı veya bir sabık bir bürokrattan yeni bir bükrata devrolduğu gözlemlenmektedir. Bu devir ve itaların ne şekilde hangi usullerle yapıldığını araştırmak da bir başka çalışmanın konusu olabilir.

Bostancı Ocağı'nın 1826 yılından itibaren dönüşerek ortadan kaldırıldığı göz önüne alındığında, çalışmamıza esas teşkil eden deftere sonradan eklenen ve aralıklı olarak 15 yıla yayılan yeni kayıtların varlığı bize başka bir bostancıbaşı defteri olmadığını, bu defterin son bostancıbaşı defteri olduğunu göstermektedir. Bu durumun aksine yeni bir defter veya bir başka belge olmadığı müddetçe çalışmamızın ana kaynağı olan bostancıbaşı defteri Haliç ve Boğaziçi kıyı şeridindeki yapılar, mekânlar ve sahipleri hakkında bilgiler veren, yazılmış son bostancıbaşı defteridir. Bu özelliği nedeni ile de Osmanlı ve İstanbul şehir tarihi çalışmaları açısından önemli bir belgedir.

KAYNAKÇA

I. ARŞİV BELGELERİ

Başbakanlık Osmanlı Arşivi

Bab-1 Ali Evrak Odası, Ayniyat Defterleri, 573, 575.

Cevdet, Askeriye, 169, 388.

Cevdet, Hariciye, 3/148.

Cevdet, Maliye, 470.

Hatt-ı Hümayûn, 1316, 1317, 295, 1292, 501, 503.

Maliyeden Müdevver, 9764.

Nüfus Defterleri, 8-9.

Yabancı Arşivler, 119.

II. YAZMA ESERLER

Atıf Efendi Kütüphanesi, Mehmed Zeki Pakalın Bağışları 127.

İstanbul Deniz Müzesi Kütüphanesi, 3623

İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi TY 10099, (İbnülemin Mahmud Kemal İnal Bağışları, 2608)

İstanbul Araştırmaları Kütüphanesi, ŞR_000267/01/2

İstanbul Şehir Üniversitesi Kütüphanesi, 1449, Fuat Köprülü Koleksiyonu.

Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi YY 849

Süleymaniye Kütüphanesi, Süheyl Ünver bağışları

III. KİTAPLAR

ATAULLAH, M. Şanizade, **Şanizade Tarihi**, C. IV, İstanbul, Ceride-i Havadis Matbaası, 1299.

AYVERDİ, Samiha, **Boğaziçi'nde Tarih**, İstanbul, Baha Matbaası, 1986.

BARDAKÇI, Murat, **Üçüncü Selim Dönemine Ait Bir Bostancıbaşı Defteri**, İstanbul, Pan Yayıncılık, 2013.

BÖLÜKBAŞI, Ömerül Faruk, **XVIII. Yüzyılın İkinci Yarısında Darphane-i Amire**, İstanbul, Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2013.

BEN-NAOH, Yaron, **Sultanlar Diyarında Yahudiler: 17. Yüzyılda Osmanlı Yahudileri**, İstanbul, GOA Basım Yayın, 2009.

BİRİNCİOĞLU, Gökşen, “Sosyalleşme Sürecine Yön Veren Kahvehaneler ve Mimarileri”, **Tüm Zamanların Hatırına Sarayda Bir Fincan Kahve**, haz. Ayça Özer Demirli, Nurten Öztürk, İstanbul, Milli Saraylar Yayınları, 2011, s. 61

BOSTAN, İdris, **Osmanlı Bahriye Teşkilatı: XVII. Yüzyılda Tersane-i Amire**, Ankara, Türk Tarih Kurumu, 1992.

ÇAKSU, Ali, “On Sekizinci Yüzyıl Yeniçeri Kahvehaneleri”, **Osmanlı Laleleri, Osmanlı Kahvehaneleri. On Sekizinci Yüzyıl Hayat Tarzı ve Boş Vakit Eğlenceleri**, İstanbul, Koç Üniversitesi Yayınları, 2014.

Çelik, Zeynep., **19. Yüzyılda Osmanlı Başkenti Değişen İstanbul**, İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1996.

Çelik, Yüksel., **Şeyhü'l- Vüzera Koca Hüsrev Paşa: II. Mahmud Devrinin Perde Arkası**, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2013.

Eldem, Sedat Hakkı., **Boğaziçi Anıları**, İstanbul, Alarko Eğitim Tesisleri, 1979.

Emeksiz, Abdülkadir., “İstanbul Kahvehaneleri”, **Karaların Denizlerin Sultanı C.II**, haz. Filiz Özden, İstanbul, KYK, 2009., s. 123-141.

Erdenen, Orhan., **Boğaziçi Sahilhaneleri**, İstanbul, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş. Yayınları, 2006.

_____, **Türk Evi Osmanlı Dönemi**, İstanbul, Taç Vakfı Yayınları, 1984.

Findley, Carter V., **Osmanlı İmparatorluğu'nda Bürokratik Reform. Babıali 1789-1922**, İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2014.

ERTUĞ, Nejdet, **Osmanlı Döneminde İstanbul Deniz Ulaşımı ve Kayıkçılar**, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları, 2001.

GÜRGEN, Süheyla Yenidünya., **Devletin Kahyası, Sultanın Efendisi: Mehmed Said Halet Efendi**, İstanbul, Dergah Yayınları, 2018.

GÜRKAN, Salime Leyla., **Yahudilik**, İstanbul, İSAM Yayınları, 2010.

HAMEDEH, Shirine., **Şehr-i Sefa 18. Yüzyılda İstanbul**, İstanbul, İletişim Yayıncılık, 2010.

İŞİN, Ekrem. "İstanbul'da Gündelik Hayatın Toplumsal ve Kültürel Yapısı". **Karaların Denizlerin Sultanı, C. II**, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2006, s. 7-25.

İNALCIK, Halil, "(Koca) Hüsrev Paşa" **DİA**, C. 19, 1999, s. 41-45.

İNCİCIYAN, G.V., **Boğaziçi Sayfiyeleri**, İstanbul, Eren Yayıncılık, 2002.

JELAVİC, Barbara, **Balkan Tarihi: 18. ve 19. Yüzyıllar**, İstanbul, Küre Yayınları, 2006.

KARAL, Ziya Enver., **Osmanlı Tarihi**, C. 5, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1994.

ÖZCAN, Abdülkadir, **Fatih Sultan Mehmed Atam Dedem Kanunu: Kanunname-i Al-i Osman**, İstanbul, Yitik Hazine Yayınları, 2008.

PAKALIN, Mehmed Zeki, **Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri**, İstanbul, Milli Eğitim Basım Evi, 1971.

SAMİ, Şemseddin, **Kamus-ı Türki**, İstanbul, Çağrı Yayınları, 2015.

SVASTİCS, Okşan, **Yahudilerin İstanbul'u**, İstanbul, Boyut Yayın Grubu, 2011.

ŞEHSUVAROĞLU, H.Y., **Boğaziçi'ne Dair**, İstanbul, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yayını, 1986.

SÜREYYA, Mehmed, **Sicil-i Osmani**, İstanbul, Yurt Vakfı Yayınları, 1996.

ÜYEPAZARCIKLI, Cahit Kayra ve Erol, **İkinci Mahmud'un İstanbul'u. Bostancıbaşı Sicilleri**, İstanbul, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür Daire İşleri Başkanlığı Yayınları, 1992.

YILDIZ, M, **Bahçivanlıktan Saray Muhafızlığına Bostancı Ocağı**, İstanbul, Yitik Hazine Yayınları, 2011.

IV. MAKALELER

ALTI, Aziz, "Bektaşilerin ve Yeniçerilerin Yaşantısından Bir Kesit: Yeniçeri Kahvehaneleri", **Alevilik Araştırmaları Dergisi**, sy.15, 2018, s. 219-230.

ATALAN, Özlem, "17. ve 18. Yüzyılda Görsel ve yazılı Kaynaklara Göre Ortaköy-

Kuruçesme Arasında Yeralan Kıyı Yapıları”, **The Journal of Academic Social Science Studies**, nr. 28 Autumn II, 2014, s. 225-251.

AYDIN, Mahir, “Osmanlı Dünyasında Yahudi Kira Kadınlar”, **Belleten**, C. LXX, 2002, s. 625-635.

BÖLÜKBAŞI, Ömerül Faruk, "İstanbul Sarrafları (1691-1835)", **Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi**, 2014, sy.30, s. 19-96.

ERTUĞ, Neşdet, “Klasik Dönem Osmanlı İstanbul'unda Deniz Ulaşımı” **Antik Çağ'dan XXI. Yüzyıla Büyük İstanbul Tarihi**, İstanbul, İBB Kültür A.Ş., 2017, s. 414-435.

ESİRGİN, Seda Örsen, "Aile Hukuku ve Mülkiyet İlişkileri Açısından Klasik Dönem Osmanlı Hukukunda Gayrimüslim Kadın" **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 65, sy. 4, 2016,5 s. 893-935.

GÖKÇE, Evren, "Kemer Edremid (Burhaniye) Kazası ve Osmanlı Donanmasına Yaptığı Katkıları: Malzeme, Personel, Gemi, İnşa Tezgahı”, **Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, C. 2, sy. 1, 2015, s. 60-85.

GÜVENÇ, Murat, "Kentın Mekansal Çerçevesi: Tekeli'nin Özgün Bir Katkısı Üzerine Kişisel Bir Değerlendirme”, **Değişen-Dönüşen Kent ve Bölge**, 8 Kasım Dünya Şehircilik Günü 28 Kolokiyumu 8-9-10 Kasım, İstanbul, 2004. s. 117-122.

İŞİN, Priscilla Mary, "Kasaplık Aletleri", **ACTA TURCICA Çevrimiçi Tematik Türkoloji Dergisi**, yıl III., sy. 2, Temmuz 2011, s. 32-52.

İĞÜS, Esmâ, "XVIII. Yüzyıl İstanbul'unda Fiziki Çevre, Meydan Çeşmeleri ve Çeşme Meydanlarının Etrafında Oluşan İstanbul Meydanları", **Osmanlı İstanbul'u II**, İstanbul, 29 Mayıs Üniversitesi Yayınları, 2014, 675-692.

KIRLI, Cengiz., “Kahvehaneler ve Hafiyeler: 19. Yüzyıl Ortalarında Osmanlı'da Sosyal Kontrol”, **Toplum ve Bilim**, no. 83, January, 2000, s. 58-79.

KOÇU, Reşad Ekrem, "Bostancıbaşı Defterleri", **İstanbul Enstitüsü Mecmuası**, 1958, s. 39-90.

KÜTÜKOĞLU, Mübahat, "Yunan İsyanı Sırasında Anadolu ve Adalar, Rumların Tutumları ve Sonuçları”, **Üçüncü Askeri Tarih Semineri Bildirileri, Tarih Boyunca Türk Yunan İlişkileri**, Ankara, 1986, s. 133-149.

ÖZCAN, Abdülkadir, "Bostancıbaşlarının Beledi Hizmetleri ve Bostancıbaşı Defterlerinin İstanbul'un Toponomisi Açısından Değeri”, **Tarih Boyunca İstanbul Semineri 29 Mayıs-1 Haziran**, İstanbul, Edebiyat Fakültesi Basımevi, 1998, s.31-37.

_____, "Hassa Ordusu'nun Temeli Mu'allem Bostaniyan Ocağı Kuruluşu ve Teşkilatı", **İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi**, sy.XXXIV, 1984, s. 347-399.

ÖZGÜVEN, Yekta, "19. Yüzyıl Başlarında İstanbul'da Değişen Kent Yönetimi Mekanizmaları", **Sigma Dergisi**, no. 3, sy. 2, 2011, s. 283-289.

RADO, Şevket, "Bostancıbaşı Defteri. 1802 Yılında Boğaziçi ve Haliç Kıyılarında Kimler Otururdu", **Hayat Tarih Mecmuası'nın İlavesi**, 1972, s. 3-90.

SAZAK, M. Ebru Zeren ve Gözde, "Osmanlı Minyatürlerinde Kasaplık", **ACTA TURCICA Çevrimiçi Tematik Türkoloji Dergisi**, yıl. III, sy.2, Temmuz 2011,s. 53-78.

TOPRAK, Serap, "1821 Mora İsyanı." **Tarihin Peşinde Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi**, sy. 6, 2011, s. 317-328.

ÜNAL, Neslihan, "Osmanlı İmparatorluğu'nda Yahudi Kadınları ." **Tarih Okulu Dergisi**, yıl. 10, sy. XXXIX, Mart 2017, 153-179.

YENİDÜNYA, Süheyla, "Avrupalı Müelliflerin Kaleminden 1821 Rum İsyanı'nın İstanbul'daki Toplumsal Yapı Üzerine Etkileri", **Osmanlı İstanbul'u V.**, İstanbul, 29 Mayıs Üniversitesi Yayınları, 2017, s. 317-336.

YILMAZ, G, " Osmanlı Devleti'nde Kadınların Mülkiyet Hakları ve Karşılaştıkları Hukuki Sorunlar", **TBB Dergisi**, özel sayı 2017, s. 326-364.

YILMAZ, E. C., "Fetih Sonrası İstanbul'da Barınma Kültürü", **Antik Çağdan XXI. Yüzyıla Büyük İstanbul Tarihi**, C. 8, İstanbul, İBB KÜLTÜR A.Ş & İSAM, 2016, s. 157.

YILDIZ. M., "Padişahların Dinlenme ve Eğlenme Mekanları: İstanbul Bahçeleri", **Osmanlı İstanbul'u II**, İstanbul, 29 Mayıs Üniversitesi Yayınları, 2014, s.637-673.

V. TEZLER

ARSLAN, Hülya, "1818-1821 Yılları Arasında Haliç ve Boğaziçi Sahillerindeki Mekanlar ve Sahipleri", Bitirme Tezi, İstanbul, İstanbul 29 Mayıs ÜniversitesiÜniversitesi Tarih Bölümü, 2017.

BAŞARAN, Neriman, “Anadolu ve Rumeli Sevahilinde Bulunan Dükkân Yalı ve İskelelere Dair Defter”, Mezuniyet Tezi, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, 1951.

BAYRAM, İdris, “Osmanlı Arşivlerine Göre Yunanistan Devleti'nin Kurulmasında İngiltere'nin Rolü”, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Yakınçağ Tarihi Bilim Dalı, 2009.

SERTEL, Vuslat, “Yine Sevahili Mezkurda Bulunan Dükkân, Yalı Hane Ve İskeleler Beyanındadır”, Mezuniyet Tezi, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, 1951.

SÖKMEN, Derya, “Boğaziçi'nde yalı Kayıkhaneleri Üzerine Bir İnceleme”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, 2013.

SÜAR, Hale, “1206 Senesinde Karaağaç'tan Rumeli Kavağı'na Kadar Sahilhanelerin Esamisi”, Mezuniyet Tezi, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, 1951.

TAYFUR, Fatih, “Osmanlı Belgeleri Işığında 1821 Rum İsyanı ve Buna Karşı Oluşan Tepkiler”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Tarihi Anabilim Dalı Yakınçağ Tarihi Bilim Dalı, 2003.

TUNCER, Beyhan, “Bostancıbaşı Defterinin İstinsahı ve İndeksi”, Mezuniyet Tezi, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, 1950.

VI. ANSİKLOPEDİ MADDELERİ

AKYILDIZ, Ali, “Sarrafılık.” *DİA*, C. 36, 2009, s.163-165.

ÖZCAN, Abdülkadir, “Bostancı.” *DİA*, C. 6, 1992, s. 308-309.

_____, “Halet Efendi.” *DİA*, C. 15, 1997, s. 249-251.

PAMUK, Şevket, “XIX.Yüzyılda Osmanlı Dış Ticareti”, **Tanzimat'tan Cumhuriyete Ansiklopedisi**, C.III, 1970, s. 763.

SARI, Nil, “Hekimbaşı”, *DİA*, C.17, 1998, s. 161-164.

YILMAZER, Z., “Şanizade Mehmed Ataulah Efendi”, **DİA**, C. 38, 2010, s. 334-336.

VII. ELEKTRONİK KAYNAKLAR

>http://www.fed.sakarya.edu.tr/arsiv/yayinlanmis_dergiler/2008_1_15.pdf (erişim tarihi: 10.05.2017)

><http://www.sinangenim.com/tr/articles.asp?ID=7&Y=2013&AID=198&do=detail> (erişim tarihi:14.12.2018)

><http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/19/1270/14615.pdf>, (erişim tarihi:10.06.2017)

><http://www.sanalbasin.com/bir-toplu-konut-ornegi-olarak-yahudhaneler-kortejolar-16093105/> (erişim tarihi:14.4.2019)

><http://www.tas-istanbul.com/portfolio-view/arnavutkoy-tevkifiye-camii/>,(erişim tarihi: 23.02.2019)

EKLER

1822-1823 TARİHLİ BOSTANCIBAŞI DEFTERİNDEN
ORJİNAL VARAK ÖRNEKLERİ

بیت مهر و ماه
حضرت بیگم اولشده
سوار از مکره امان کند

<p>خزینہ دار باشی شناکر اغا قوللرنیک یا لیبسی</p>	<p>سابو حکیم باشی زاده بجیب افندی قوللرنیک قاین ولده سنک یا لیبسی</p>	<p>یحان سلطان حضرتلرنیک ساخل سرآی</p>	<p>بنیش هما یونہ مخصوص محمد باشا قصرے</p>
<p>دیگر شیخ الاسلام عبد الله ملا داعیلرنیک یا لیبسی</p>	<p>شیخ الاسلام دری زاده عبد الله ملا داعیلرنیک یا لیبسی</p>	<p>حالا صدر اعظم صالح باشا حضرتلرنیک یا لیبسی</p>	<p>فرینده بیلک بکسما فرونی یا لیبسی</p>
<p>بیک اوچاغی وبوستانی قوللرنیک</p>	<p>فرینده دیویدی کوزل کره سی قوللرنیک یا لیبسی</p>	<p>موالید مشفق حواجه سی بیساری زاده غزت افندی داعیلرنیک یا لیبسی</p>	<p>مدرس کر آمدن الماسر به زاده مطوفی افندی قوللری مستاجر حالا بیلک نجیب افندی قوللرنیک</p>

چار زام نفاق
بیت بابسی
اولشده

منا و معرفت
شہر بابر سعید
افندی
اولشده

طیب ساقہ
عبد الباقی افندی
بیت ساقی
بیونک میراد
محمد افندی

افندی
بیت بابسی
اولشده

1822-1823 TARİHLİ BOSTANCIBAŞI DEFTERİNİN TRANSKRİPTİ

İstihabehu el fakir Hayrullah el müderris, sene 1252 Muharrem

Yalı Fihristi

(Rikabdar Ağalıktan mihraç es- Said İbrahim Efendi'nin terekesinden)

Birinci Bab

1.a

Müteveffâ Bostaniyan-ı Hassa Sarıyerli el- hac Ali Ağa kerimesinin hanesi	Sertebdil-i Esbak-ı Silahşör-i Hassa el- hac Emin Ağa kullarının hanesi (mahdumunun)	Müteveffâ Abdülkadir Efendi kullarının kerimesi Hanım cariyelerinin hanesi	<i>Yalı Kasr-ı Hümayûnu</i> ve Bostaniyan Ocağı
Serberber Hazret-i Şehriyari Ağa kullarının hanesi	Müteveffâ Hüseyin Haseki mahdumu kullarının hanesi pişgâhı kayikhaneler	Silahdar Şehriyari Ağa kullarının hanesi pişgâhı Bostani taşçılar ocağı (Reşid Beyzâde Emin Beyin)	Ruus Kalemî Kesedarı San-i Kettanizâde Esad Efendi kulları hanesi

1.b

Hala İslambul Ağası el- Hac Sadık Ağa kulları hanesi pişgâhı Kul Kayığı Ağa kulları dairesi	Hala Kapucular Kethüdası İbrahim Ağa kullarının hanesi	Müteveffâ Hocagândan Divan-ı Hümayûndan Mehemed Bey mahdumu Neş'et Bey kullarının hanesi (baki)	Müteveffâ Dellalbaşî kerimesinin hanesi pişgâhı Yeşil Kiremitli Cami-i Şerif
Hocagândan Hamdullah Efendi hanesi pişgâhı hatab meydanı ve ma-i leziz çeşmesi	Sabık Re'is-i etıbba-i hassa Behçet Efendi hanesi Pişgâhı Sadr-ı ali koğuşu reisler kethüdası yeridir. Hazine kethüdası Bekir Efendi'nin yeridir.	Hala Ruus Kalemi Kesedarı Şakir Efendi kullarının hanesi	Müteveffâ Ruus kalemi kesedarı Ömer Efendi kerimelerinin hanesi pişgâhı Bostani Tulumba Kışlası
Bu mahalde Seyyid Mahmud ve Seyyid Memiş ve Seyyid Emin kullarının üç çeşm kayıkhanesi	Bab-ı kireç şair ve saman anbarları pişgâhı Selim Paşa Cami-i Şerifi	Kireççibaşı kullarına mahsus kireçhane odası pişgâhı <i>Vezir İskeleyi</i>	Sabık Sadr-ı Anadolu Mîrî Yahya Efendi dailerinin hanesi pişgâhı matbah-ı amire anbarı ve Kuşcubaşı Cami-i Şerifi

2.a

Kurbunda Kara Hasan kullarının kahvesi iskelesi	Emlak-ı Hümayûn Hatab Meydanı pişgâhı <i>Çubuk İskelesi</i>	İslambol Ağası İskelesi ve İslambol Ağa dairesi	Müceddiden ihya buyrulan cami-ül hüdaya Cami-i Şerifi
Gümrük-i Emtia İslambol pişgâhı gümrük-i mezbur İskelesi	Bu mahalde seraba yemişçi dükkânları	Ömer Yazıcı ve el-Hac Yusufun iki bab yemişçi dükkânları	Ahmed Ağa kerimesinin üç bab yemişçi dükkânları
Sadr-ı sabık müteveffâ İzzet Mehmed Paşa Cami-i Şerifi	Pişgâhı <i>Ortaköy ve Beşiktaş İskeleleri</i>	Kurbunda elli altı Salih kullarının kahvesi tahtında bir bab kahve dükkânı	Silahşör-i hassa Süleyman Ağa kulları uhdesinde olan bir bab hane ve kargir odaları

2.b

Kurbunda <i>Karaköy İskelesi</i> nam mahaldir	Zecriye Eminizâde Muhyiddin Efendi kullarının uhdesinde olan hane-i mezkûr, hala yemişçi gümrüğü	Balıkpazarı Kayıkçılar Kethüdası el-hac Seyyid Mustafa'nın kahvesi	Pişgâhı <i>Tophane</i> ve <i>Balıkpazarı</i> <i>İskelesi</i>
Kurbunda <i>Hasköy</i> <i>İskelesi</i>	Kurbunda Mîrî pazarbaşısı kullarının yeridir	Zımmî balıkçı esnafının uhdesinde olan odalar	Meyve-i ter pazarbaşısı kullarının yeridir
Kurbunda seraba duhan dükkânları	Elli altı neferatından Hamza kullarının kahvesi	Duhan Gümrüğü pişgâhı gümrük-i mezbur İskelesi	Başyasakçı kullarına mahsus oda tahtında yeniçeri ağası sandal kayıkhanesi

3.a

Seraba yemişçi dükânları	Çardak kolluğu ve İskelesi	Seraba limoncu dükânları	<i>Hasır İskelesi</i>
Kurbunda ruğan-i zeyt mahzenleri	Emlak-ı Hümayûn sebzehane-i hassa arsası	Kurbunda yemişçi Halil kullarının dükânı	<i>Kurbunda Yemişçi İskelesi</i>
Kurbunda seraba keresteciler dükânları	Kurbunda hatab kapusu meydanı	Kurbunda Ahmed Yazıcı'nın kahvesi	<i>Kurbunda Tulumbacı İskelesi</i>

3.b

Kurbunda Yasef yahudinin yalısı	Kurbunda Cevahirci Arslan yahudinin yalısı	Kurbunda Tekfurdağı İskelesi	<i>Bab-ı Ayazma İskelesi</i>
Gümrük mubassırı David yahudinin yalısı	Kahve Dellalı Yakim yahudinin menzili	Kurbunda Cevahirci Haim yahudinin menzili	Peynirci el-hac Mustafa kullarının uhdesinde olan iki bab yahudhaneleri
El hac Veli Ağa kullarının balıkçı odaları ve bir bab bakkal dükkânı ve kahvesi	Cebecioğlu İbrahim'in uhdesinde olan iki bab yahudhanesi	İpekçi esnafından Moralı Kemal yahudinin menzili	Tenekeci Mişon yahudinin menzili

4.a

Kapan naibi Efendi kullarına mahsus olan mahaldir	Kurbunda müteveffâ kapan tüccarlarından el hac Hafız Ağa kullarının bina eylediği ma-i leziz çeşmesi	Kurbunda seraba kahve ve şeirici dükkânları	Mezburun uhdesinde olan yahudhanesi ve kurbunda yasakçı kahvesi
Kurbunda Şerbetçi Anastaş zımmî menzili	Meydana nazır taşçı dükkânı ve kurbunda bir bab değirmeni	Kurbunda serapa kahve dükkânları	Subaşı Süleyman Ağa Cami-i Şerifi
Elli altı ortasına merbut bir bab yahudhane ve kayıkhanesi	Kurbunda Emin Ağazâdenin odaları ve kayıkhanesi	Kurbunda Şerbetçi Anastaş zımmînin diğer menzili	Kurbunda Bazargân İllez yahudinin menzili

4.b

Basmacılar Kethüdası kerimesinin uhdesinde olan bir bab kayıkhane	Miskçıbaşıoğlu Merkado yahudinin menzili ve kayıkhanesi	Kurbunda yahudiyana mahsus olan sinavi	Hahamoğlu Çukacı Yakov yahudinin menzili
Kurbunda <i>Tüfenkhane</i> <i>İskelesi</i> ve Dergâh-ı Ali Yeniçeri Ocağı Tomruk Meydanı	Nalincilerin lonca odası	Kurbunda Şerbetçi esnafından İshak yahudinin menzili	Kurbunda <i>Balıkhane İskelesi</i> Miskçi Kilaf yahudinin menzili
Diğer Cevahirci yahudinin menzili ve kayıkhanesi	Kurbunda Sarraf taifesinden Şabçı Buhuracı yahudinin arsası	Kurbunda Sarraf taifesinden Manol yahudinin arsası	Kurbunda Yenişehirli Avram yahudinin arsası

5.a

Bazergan Turunçoğlu yahudinin arsası	Efrenç Dellalı İsak yahudinin arsası	Sarraı taifesinden Lazari yahudi arsası	İttisalinde sinevi arsası
Çukacı Avram yahudinin yalıı	Hekimoğlu Yakov yahudinin arsası	Hahamoğlu İlya yahudinin menzili	Çukacı İshak yahudinin arsası
Kurbunda Gazzaz Kanorta yahudinin arsası	Kurbunda Gazzaz Sebti yahudinin arsası	Kurbunda Gazzaz Hayim yahudinin menzili	Hahamoğlu İsak yahudinin arsası

5.b

Kurbunda İkinci Ahmed Bey kahvesi	Kurbunda <i>Cebeali İskelesi</i> kayıkhanelerin lonca yeri	Müteveffâ Ömer Ağa'nın mahdumlarının bir bab menzili	Kurbunda Beylik Dülger için bir bab oda tahtında kayıkhanesi
Terzi esnafından Dimitri zımmînin yalısı	Nasraniye mersumun uhdesinde olan menzili	Hekim Ziro'nun karısı nasraniye keresteci dükkânı	Kalpakçı Acı Uğurlu'nun oğlu İstirati zımmî yalısı ve kayıkhanesi
Şabacı Yakov yahudinin menzili ve kayıkhanesi	Şabacı damadı Kanorta yahudinin yalısı	Bezzaz Yorki oğlu Nikoli zımmînin yalısı	Enfiyeci Hristo zımmî yalısı

6.a

Kuyumcu Yorki zimmînin yalısı	Şabcı Absatol zimmî vereselerinin yalısı	Yahudi mersumun diğer menzili	Simkeş Nesim yahudinin menzili
Kürkçü esnafından Mihal zimmînin yalısı	Bakkal İstavri zimmînin yalısı	İpekçi esnafından Dimitri zimmînin yalısı	Abacı Sürmeli zimmî vereselerinin yalısı
Kürkçü Mihal zimmînin yalısı	Terzi Todiri zimmînin yalısı	Yemenici Kosti zimmînin yalısı	Kuyumcu Acı Koti zimmînin yalısı

6.b

Kuyumcu esnafından Yankov zımmînin yalısı	Keresteci Karabet zımmînin yalısı	Kürkçü esnafından Nikoli zımmînin yalısı, müste'ciri Kürkçü Yoriki zımmî	İpekçi esnafından Anton zımmînin yalısı
Baş Papaz oğulları yalısı, müste'ciri Keresteci Salomon zımmî	Berber Nidalko vereselerinin yalısı	Kara Nikoli karısı nasraniyenin yalısı	Sarraı taifesinden Beyram zımmî yalısı
Kürkçü esnafından Hristo zımmînin yalısı	Baklacıoğlu vereselerinin yalısı, müste'ciri Ebe Maroka zımmî	Fevti Kalfa vereselerinin yalısı	Halil Latif zımmî yalısı, müste'ciri Kürkçü Benayot zımmî

7.a

Keresteci Orlo zimmînin yalısı	Kuyumcu Artin zimmînin yalısı	Kurbunda <i>Ayakapusu</i> <i>İskelesi</i>	Kürkçü esnafından Acı Yemandi zimmînin yalısı
Sarraf Somon? Uhdesinde olan arsası	Sarraf taifesinden Halil Yani zimmînin yalısı	Ereğli Metropoliti zimmînin yalısı	Keresteci Karabet zimmînin yalısı
Kürkçü Acı Dimitri'nin yalısı	Sarraf Acı Mihal zimmînin yalısı; müste'ciri Sarraf Acı Yorki zimmî	Bazargan Yorki taifesinden Yorki zimmînin yalısı	Pamukçu Yorki zimmînin yalısı

7.b

Cerrah Dimitri zimmînin vereselerinin yalısı	Canbaz İsterati zimmînin yalısı	Filibeli Dimitri zimmînin yalısı	Sarrafa taifesinden Mangsar zimmî yalısı
Yağcı Nikolaki oğullarının yalısı	Sarrafa Ohannes oğullarının yalısı	Saatçi Mardirus zimmî yalısı	Kurbunda <i>Bab-ı Cedid İskelesi</i>
Tuğlacı karısı nasraniyyenin yalısı Kuyumcu Kostandi karısı nasraniyye yalısı	Köse Hekim Kostandi zimmînin yalısı	Tüccar taifesinden Yorgaki zimmînin yalısı, cânib-i mîrîde	Bazergan Kostandi zimmî yalısı

8.a

Kurbunda aralık İskelesi	Firar eden bazargan Yankov zımmînin yalısı cânibi mîrîde	Firar eden Bazargan Yorke zımmînin yalısı cânibi mîrîde	Kuyumcu Kostandi karısı nasraniye yalısı
Hekim Mesud Acı zımmînin yalısı	Kürkçü Yankov vereselerinin yalısı	Menfi olunan Kuyumcu Kaplanoğulları İstiravri ve Yanko zımmîler yalısı	Havlucu Dimitraki zımmînin yalısı
Hekim Yani zımmî yalısı, Müste'ciri İznikmid Metropoliti zımmî	Bazergan taifesinden Lazaraki'nin yalısı	Kuyumcu Acı Penanu zımmînin yalısı	Filibeli Kostandi karısı nasraniyenin yalısı

8.b

Yazıcı Manol zımmînin yalısı	Hekim Erkiramuzoğlu Aleko zımmînin yalısı	Fırar eden Kürkçü esnafından Uskuli zımmînin yalısı cârib-i mîrîde	Acđarođlu Dimitri zımmînin yalısı
Havlucu Kostandi zımmînin yalısı, müsteciri Hekim Hristo zımmîdir.	Mike zımmî vereselerinin yalısı	Sarraç taifesinden Uskuli yahudinin yalısı	Tüccardan taifesinden Acı Foti zımmînin yalısı
Fırar eden Sakızlı Çukacı Yorki zımmînin yalısı cârib-i mîrîde	Sandalcı esnafından Anışti zımmînin yalısı	Tüccar taifesinden Nikoli zımmînin yalısı	Çukacı Dimitri zımmînin yalısı, müsteciri Kapudağ Metropolit

9.a

Kamburoğlu Dimitri zımmînin yalısı	Kuyumcu Esteraki zımmî yalısı	Sandalcı esnafından Estefan zımmî yalısı	Şerbetçi Apostol zımmînin yalısı
Kurbunda üç çeşm kayıkhanesi	Limoncu Mihal zımmînin yalısı	Meydana nazır kahve dükkânı ve aralık İskelesi	Kurbunda <i>Kapan</i> <i>İskelesi</i>
Sarraf taifesinden Şapçı Çuracı? Yahudinin yalısı	Sarraf taifesinden Kosti karısı nasraniyenin yalısı	Maktûl Komyonoz Kalfanın yalısı	Şerbetçi Kiryako zımmînin yalısı

9.b

Ermas Boyarın oğullarının yalısı	Şabcı İstimat? Zimmînin yalısı	Maktûl sarraf taifesinden Yorki zimmînin yalısı	Firar eden Bazargan Mihal zimmînin yalısı cânib-i mîrîde
Ezmiranda nasraniyenin yalısı	Kürkçü Tanaş zimmînin yalısı	Fenerli Kürkçü Yorki zimmînin yalısı	Kürkçü Yankovaki zimmînin yalısı
Şabcı Dimitri zimmînin yalısı	Firar eden Bazargan Yorki Mola'nın yalısı	Sağır Tercüman kızı Ezmiranda nasraniyenin yalısı	Firar eden Moralı Bazargan Yorki zimmînin yalısı, cânib-i mîrîde

10.a

Sakızlı Kosti uhdesinde olan arsa ve yalısı	Sarraff Şamato yahudinin yalısı	Firar eden Karaca Beyzâde Yorki zımmînin yalısı, cânib-i mîrîde*	Tüccar taifesinden Anton zımmînin yalısı
Şekerci Anton oğlu Kosti zımmînin yalısı	Acı Berdormoz Kalfanın yalısı	Şerbetçi Estefan zımmînin yalısı	Gavrail yahudinin yalısı
Kürkçü Margirid zımmînin yalısı	Kürkçü Balaşaki zımmî yalısı	Şerbetçi Kosti karısı nasraniyenin yalısı	Firar eden Eflak Tatarı Anton zımmînin yalısı, cânib-i mîrîde*

10.b

Diğer Keresteci Yenako zimmînin yalısı	Kantarcı Yanko zimmînin yalısı	Keresteci Acı Yenako zimmînin yalısı	Hekim Yakovaki zimmînin yalısı
Menfi Patrikhane yasakçısı Yahya'nın kayıkhanesi	Balıkçı Berodomiz'in? limanı ve balıkçı odaları	Esbak Şeyhülislam Efendi dailerinin balıkçı odaları ve limanları	Kurbunda Elenko'nun arsası
Giridi Salih Kapudan'ın uhdesinde olan yalısı	Esbak başyasakçı Esmail kullarının yalısı	İçağası Sadık Ağa'nın hemşiresi hanımın yahudhanesi	Mevaliden Yusuf Efendi dailerinin yedi çeşm kayıkhanesi

11.a

Kürkçü Yanko zımmînin arsası	Çukacı Topal Zuzi'nin arsası ve yalısı	İspenceyar Petro zımmînin yalısı	Bazergan Kosti zımmînin arsası
El hac Bekir Ağanın yahudhanesi	Cevahirci Kablanoğlu İstoraki zımmînin üç bab yalı ve kayıkhanesi, cânib-mîrîdir	Bu mahalde Tur-i Sina Kilisesi	Kurbunda Acı Bena'nın arsası
Kurbunda <i>Balat</i> <i>İskelesi</i>	Kurbunda İsmail Alemdar kullarının kahvesi	Kurbunda Haim yahudinin yalısı	İslambol Yarısı Hanım'ın uhdesinde olan yahudhanesi

11.b

Keresteci Edhem Ağa kullarının sekiz çeşm kayıkhanesi	Kurbunda serapa keresteci dükkânları	Yahudilerin sığır zebh eyledikleri selhane	Meydana nazır Ömer Usta'nın kahvesi
Koltukçu Hekim Yako yahudinin yalısı	Kurbunda <i>Taşçılar İskelesi</i>	Diğer sığır zebh olunan selhane ve kayıkhanesi	Kurbunda <i>Hasköy İskelesi</i>
Çukacı esnafından Mentеш yahudinin yalısı	Hala Ocak Bazarganı Dişva yahudinin yalısı	Şişeci Mişon yahudinin yalısı	Tuhafçı Nesim yahudinin yalısı

12.a

Gazzaz Kemal yahudinin yalısı	Dişçi Avram yahudinin yalısı	Kurbunda Yako yahudinin yalısı	Kurbunda Hekim David yalısı
Şeritçi Yako yahudinin yalısı	Sebzevatçı Nesim yahudinin yalısı	Gazzaz Yako yahudinin yalısı	Kemal yahudinin yalısı
Aslan Kalfa yahudinin yalısı	Sarraff Şamanato yahudinin yalısı	Kurbunda Kemal yahudinin yalısı	Kurbunda Arslan yahudinin arsası

12.b

Karagümrük Mubassırı Simsarı Yasef yahudinin yalısı	Çukacı Nesim yahudinin yalısı	Karagümrük Mubassırı Nesim yahudinin yalısı	İzmirli Mose'nin oğulları David ve Menahim yahudinin yalısı
Şeridci Sebatay yahudi menzili	Şabcı hizmetkarı Haim yahudinin menzili	Kurbunda Arslan <i>İskelesi</i>	Attar Haim yahudinin yalısı
Şabcı hizmetkarı Yakov yahudinin menzili	İncici Salomon yahudinin yalısı	İncici Yasef yahudinin menzili	Şişeci Menahim yahudi menzili

13.a

Nakkaş İsmail kullarının hanesi	Kalafatçı Uzun Ali kullarının hanesi	Diğer İbrahim Ağa kullarının hanesi	Dalkılıç İbrahim Ağa kullarının hanesi ve bir dükkânı
Müteveffâ Arap Hoca Hüseyin Efendi'nin dört bab haneleri	Portakaloğlu İbrahim kullarının kayık yapıcı dükkânı	Kurbunda <i>Kalafat</i> <i>İskelesi</i>	Merkum kullarının kalafat yeri ve meydanıdır
Müteveffâ Köse Mustafa mahdumu Mehemmed Ali kullarının kahvesi	Kurbunda <i>Elvansaray</i> <i>İskelesi</i>	Hadice Hatun mülkü kalafat yeri ve kayık yapıcı yeri	Ali Kapudan kullarının beş çeşm kayıkhanesi

13.b

Saray Hamamı ve kurbunda saray arsası	Sakız Muhafızı Vahid Paşa'nın yalısı ittisalinde dört çeşm kayıkhanesi	Müteveffâ Zecriyye kâtibi Edhem Efendi kulları yalısı (Zevcesinin)	Müteveffâ El hac Kapudan Mehemmed ve mahdumları Hüseyin ve Ahmed Kapudanın hanesi
Kassab Mustafa kullarının yalısı	Tersane-i Amire Küttablarından Salih Efendi kullarının yalısı	Müteveffâ Bosna Mollası Esbak Efendi mahdumunun yalısı	Kara Ağaç Ustasızâde kullarının yalısı
Kassab Ali kullarının hanesi	Müteveffâ Mevlevi Mir Mustafa'nın mahdumu Hüseyin kullarının kayıkhanesi	Zuamadan Sadık Ağa kullarının yalısı	Kurbunda <i>Ya Vedud İskeleyi</i>

14.a

Karaağaç Ustasızâde'nin diğer hanesi	Kurbunda diğer Ömer kullarının hanesi	Kassab Ömer kullarının hanesi	Arabacı Osman kullarının hanesi
Safayızâde Emin Efendi kullarının yalısı	Kurbunda Said Ağa kullarının hanesi	Kurbunda Çamur İskelesi	Közcü Süleyman halilesinin hanesi
Teberdar-1 Hassa Ali Efendi kulları hanesi	Sermühendis Mir Ali kullarının hanesi, müste'ciri Esma Sultan Kapukethüdası kulları	Müteveffâ Ahmed Haseki vereselerinin yalısı	El-hace Hamide Usta Kadının hanesi

14.b

Beyhan Sultan Hazretlerinin sahil sarayı	Kurbunda <i>Defterdar İskelesi</i>	Müteveffâ Uryanizâde mahdumu Mehemmed Said Efendi kullarının hanesi	Pehlivan Ahmed Ağa kullarının yalısı
Miftah Ağasızâde Yahya Bey kullarının yalısı	Hâcegandan Yusuf Bey kullarının yalısı	Esmâ Sultan Hazretlerinin sahil sarayı	Bu mahalde <i>Balçık İskelesi</i>
Kurbunda Debbağhane arsası	Debbağ Ustalarından Genç Mehemmed Bey Mahdumu Hafız Emin Efendi kullarının bostanı	Debbağ Ustalarından el- hac Hasan kullarının yalısı	Ali Beyzâde İbrahim Bey kullarının yalısı

15.a

Müderri-i kiramdan Hasan Bey kullarının hanesi	El-hac Mehemmed Ağa kullarının hanesi	Mezbur Latif Ağa'nın diğeri hanesi	Zuamadan Latif Ağa kullarının hanesi ve kayıkhanesi
Müteveffâ Hasan Ağa kullarının kerimesinin hanesi	Peştemalcızâde Ömer Ağa kullarının hanesi	Tatar Abdi kullarının hanesi	Müteveffâ Aşçıbaşı Mehemmed Bey mahdumu Mustafa kullarının yalısı
Berber İbrahim'in kahvesi ittisalinde gözlemeci dükkânı	Debbağ Ömer Emeksizoğlu Hasan kullarının iki bab kahvesi	Haseke-i hassadan Raşid Ağa kullarının hanesi	Sermühendis el-hac Yakub kullarının hanesi

15.b

Alibey Karyesi Bölük başılığında çıkma Hasan kullarının hanesi	Zaim Mahmud Ağa Mescidi Şerifi	Pişgâhı <i>Eyyüb</i> <i>İskelesi</i>	Müteveffâ Silahşör Hassa Talib Mir kullarının mahdumu Mehemmed Celaleddin kullarının hanesi
Veli Ağa kullarının kayıkhanesi	Bostani Mustafa kullarının kahvesi	Tuğlu çavuş zevce- i menkuhesinin kahvesi	Kahveci Celil kullarının hanesi ve dükkânı
Müteveffâ Kadıasker Bekir Ağazâde'nin vereselerinin yalısı	Müteveffâ Seyyid Efendi zevcesi yalısı, müsteciri müderris Hamid Monla dai kulları	Cebhane Katiplerinden Mustafa Efendi kullarının hanesi ve kayıkhanesi	Haseki Musa kullarının hanesi ve kayıkhanesi

16.a

Cennetmekân Valide Sultan Hazretlerinin Vakfından dört bab kahve	Kurbunda <i>Bostan</i> <i>İskelesi</i>	Cennetmekân Valide Sultan Hazretlerinin Vakıf kayıkhane ve kahve	Müteveffâ Medine-i Münevvere Mollası vereselerinin yalısı
İttisalinde çukur yalı hala Eyyüb ustası kulları sakindir	Hadice Sultan Hazretlerinin Sahil Sarayı	Hibetullah Sultan Hazretlerinin Sahil Sarayı	Cennetmekân Valide Sultan Hazretlerinin imaret bağçesi
Hocagândan Raşid Bey kullarının yalısı	Cennet mekân Şah Sultan hazretlerinin tekkesi	Hançerli Yalısı halidir.	<i>Yalı Hammamı</i> <i>İskelesi</i> ve Kayıkhanesi

...hane inşa olunan 12...

16.b

Nakkaş Mehemmed zevcesinin yalısı	Kundakcıbaşı Hacı Tahir Ağa kullarının yalısı	Hasırcı esnafından Mehemmed Ağa kullarının yalısı	Hâcegandan Salih Efendi kullarının yalısı
Bi-zeban kullarının yalısı	Taşçı Hacı Hüseyin kullarının yalısı, müsteciri hane-i hassadan mihraç Mir Hasan kulları	Merkumun oğlu el-Hac Hüseyin kullarının yalısı	Ketenci Hacı Abdullah Ağa kullarının yalısı
<i>Karaağaç Sarayı Hümayûn Arsası</i>	<i>Bahariyye-yi Kasr-ı Hümayûnu</i>	Müteveffâ Haseki Veyis Ağazâde Ahmed kullarının yalısı	Tulumbacı Mehemmed kullarının yalısı

İkinci Bab

17.a

İbrahim Hanzâde Yusuf Bey kullarının yalısı	On çeşm beylik şalobeler kayıkhanesi	Emlak-ı Hümayûn Yusuf Efendi Bağçesi	Müceddiden bina ve ihya buyrulan Karaağaç Bostaniyan kullarının ocağı
İbrahim kullarının kahvesi kayıkhanesi	Kurbunda <i>Sütlüce</i> <i>İskelesi</i>	Kurbunda Kürmüz zımmî kulları değirmeni	Hala Kaban Naibi İbrahim Efendi kullarının yalısı
Efendi-i mumaileyh kullarının kayıkhanesi	Hâcegandan Tersane Dökümhane Nazırı el Hac Halim Efendi kullarının yalısı	Lağımcılar Kethüdası Hamza Bey ve nısfı Humbaracı hulefalarından Hacı İsmail Ağa kullarının yalısı	Murad Mollazâde Akif Efendi dailerinin yalısı

17.b

Acı Orlo oğlu zimmînin harmanı, cânib-i mîrîde	Lağımcı Hasan Ağa kullarının kahvesi	Humbaracı Kışlası ve derununda Cami-i Şerifi	Humbaracı Mustafa Ağa Halilesinin yalısı
Mekkizâde Kerimesi cariyelerinin kayıkhanesi	Kayıkçıların Kethüdası Ali kullarının kahvesi	Kurbunda <i>Halicioğlu İskelesi</i>	Hekim Karakaş yahudinin yalısı
Kalafatçı Ali'nin dükkânı	Zimmî-i mersumun tuğlacı Harmanı	Saatçioğlu Yorgaki zimmî hanesi	Kurbunda Beylik Gümüşhane

18.a

Keresteci Apostol zimmînin hanesi	Moralı Kostandi zimmînin hanesi	Kurbunda Munire Hatun arsası	Kurbunda <i>Buzhane İskelesi</i>
Müteveffâ Ayineci Süleyman Kerimesinin arsası	Kurbunda ğanem zebh olunan selhane arsası	Kalafatçı el- Hac Ali kullarının arsası	Sırmacı Mardirus zimmînin Tuğlacı harmanı
Müderresinden Derviş Mustafa Efendi kullarının yahudhanesi	Elli altı Mehemmed Halilesinin hanesi	Aydoslu Süleyman Ağa kerimesinin yahudhanesi	Debbağ zevcesinin arsası

18.b

Kurbunda <i>Piri Paşa İskelesi</i>	Kurbunda Mustafa Ağa kullarının kayıkhanesi	Kurbunda Mahbube Hatun arsası	Kahveci Osman Ağa kullarının arsası
Kurbunda Beylik Temürhane ve tobhane humbarahanesi	El- hac Abdullah kullarının kayıkhanesi	Ali Reis kullarının kahvesi	Sadr-ı esbak Piri Mehemed Paşa Cami-i Şerifi
Terzi İshak yahudinin hanesi	Kurbunda Kalafat yeri	Hammami el-hac Sadık Ağanın harmanı	Kurbunda Karabaş zımmînin harmanı

19.a

Kurbunda Uncu Ali Ağanın Değirmeni	Yasef yahudinin hanesi	Sivaslı Ali'nin kayıkhanesi	Kurbunda <i>Hammam İskelesi</i>
Diğer Yahudilerin sığır zebh eyledikleri selhane	Bostani Osman'nın kayıkhanesi	Kayıkçı Merkado yahudinin hanesi	Yahudilerin sığır zebh eyledikleri salhane
Tavukçu Salti yahudinin hanesi	Kassab İlya yahudinin hanesi	Eski Mehemmed'in kahvesi	Kurbunda <i>Selhane İskelesi</i>

19.b

Güncüoğlu Yasef yahudinin yalısı	Kurbunda Nesim yahudinin yalısı	Hala Kapudan Bey kullarının yahudhanesi	Balıkçı Elyati'nin hanesi
Simkeş Safalaroğlu Mirkado yahudinin yalısı	El- hac Sadık Ağa'nın yahudhanesi tahtında kayıkhanesi	Boğçacı Salamon yahudinin hanesi tahtında kayıkhanesi	Dividi'nin güzel zevcesinin arsası
Kurbunda Yudaoğlu Hanesi	Kurbunda Saka İsmail'in kahvesi	Meydana nazır Hasköy Bostani Kullarına Mahsus müceddiden bina buyrulan kolluğu	Kurbunda <i>Hasköy İskelesi</i>

20.a

Ebu'l Feth Sultan Mehemmed Han Cami' Şerifi	Bostani Osman kullarının kahvesi	Hala Kapudan Bey kullarının kayıkhanesi	Kurbunda Hacızâde Ali kullarının kayıkhanesi
Müceddiden bina olunan serapa beylik nan-ı aziz fırını ve anbarları	<i>Ayinelikavak</i> <i>Saray-ı Hümayûn</i> <i>Arsası *</i>	Kurbunda <i>Kuledibi İskelesi</i>	Tersane-i Amire Emini olanlara mahsus kebir yalı
Tersane-i Amire derununda Çorlulu Ali Paşa Camii Şerifi	Tersane-i Amire Sancak Kabudanlarının yeri	Kurbunda Kalyonlar Baruthanesi	Bu mahalde <i>Tebdil-i Hümayûn</i> <i>İskelesi</i>

20.b

Bu mahalde Parmakkapı ittisalinde tersane eminlerine mahsus mahaldir	Serapa Sefayin-i Hümayûn keşide kılınır mahaldir	Serapa Kereste vaz'olunan anbarlar ve mühimmat mahzenleri	Sefain-i Hümayûn bina olunan meydan-ı macuna
Tersane-i Amire Kethüdası kullarına mahsus daire ve İskelesi	Filika-i Hümayûn Hazret Cihandarinin keşide kılınan kayıkhanesi	Zevrakhane ve Nakkaşhane ve Kapudan Paşa ve Tersane Emine Efendi'nin üç çeşm kayıkhanesi	Ebul feth Sultan Mehemed Han Hazretlerinin Cami-i Şerifi ve Tersane-i Amire Divanhanesi
Çeşme üzerinde Yakup kulların kahvesi	Kayıkçı Ahmed Çavuş kullarının kahvesi	Yusuf Ağah Efendinin müceddeden bina eylediği mescid-şerifi ve tahtında kahve dükkânı	Hatab Meydanı ve meydana nazır beylik nan-ı aziz fırını

21.a

İbrahim Çavuş kullarının kahvesi	Meydana nazır Filika-i Hümayûn hamlacı Nasuh kullarının kahvesi	Pişgâhında <i>Kasımpaşa İskelesi</i>	Kalyoncu neferatı kışlası ve Hüseyin Paşa Cami-i Şerifi
Havzı-ı kebir-i Tersane-i Amire	İki çeşm mühimmat anbarları	Seraba zahire anbarları	Hasan Paşa Cami-i Şerifi iradında beş çeşm kayıkhanesi
Ali kullarının kahvesi	<i>Meyyit İskelesi</i>	Kurbunda Kalyoncu neferatı kışlası	Temürhane ve pişgâhı meydan mezbur

21.b

Kayık yapıcı el hac Mehemmed kullarının dükkânı ve kayıkhanesi	Diğer el-hac Mustafa'nın kayıkhanesi	Cerrah el-Hac Mustafa kullarının marangoz dükkânı ve kayıkhanesi	Müteveffâ Osman Kapudanın zevcesinin kayıkhanesi
Diğer Oğuzoğlu Mahmud kullarının iki bab kayık yapıcı dükkân	Şeyh Ali Efendi kayıkhanesi	Yahya kulları uhdesinde olan kayıkhanesi	Oğuzoğlu Mahmud Ağa kullarının kayık yapıcı dükkânı ve kayıkhanesi
Sığır zebh olunan selhane	Diğer el hac Mehemmed Ağa kullarının dükkânı ve kayıkhanesi	Çırakoğlunun kayıkhanesi	El hac Mehemmed Ağa'nın üç bab kayık yapıcı dükkânı

22.a

Bu mahalde Mehmed Paşa Cami-i Şerifi	Kurbunda <i>Azapkapısı İskelesi</i>	Kürd İbrahim Ağa kullarının kayıkhanesi ve kahvesi	Ali Alemdar kullarının kayıkhanesi
Müteveffâ Tabancacı Salihin mahdumu kullarının kahvesi	Kaleoğlu İsmail Ağa kullarının kayıkhanesi ve kahvesi	Kurbunda Mustafa kullarının kayıkhanesi	Müteveffâ Bartini Hacı Ali kullarının mahdumu kayık yapıcı dükkânı
Kurbunda Serapa Terzi dükkânları	Kurbunda Gümüş Ali kullarının kahvesi	Kurbunda Seyyid Ali kullarının kahvesi	Kurbunda ser...mahzeni

22.b

<i>Kürkükükapu İskelesi</i>	Meydana nazır Yeniçeri parçası kolluğu ve Tarakçı el- Hac mehemmed kullarının dükkânı	İttisalinde Yahya Paşa ma-i leziz çeşmesi	Seyyid Ali Paşa Cami-i Şerifi
Hasan Çavuş kullarının berber dükkânı	Kurbunda varilci dükkânı	Halatçı el hac Mehemmed kullarının dükkânı	Halatçı Yusuf kullarının dükkânı
Kurbunda dört bab halatçı dükkânı	Kurbunda Mustafa kullarının iki bab makaracı dükkânı Uzun Ahmed kullarının kahvesi	Hüseyin kullarının halatçı dükkânı	Mehemmed Efendinin makaracı dükkânı

23.a

Seraba halatçı dükânları	Seraba makaracı dükânları	Ali kullarının halatçı dükânı	Musa ve Mustafa Çavuş kullarının berber dükânı
<i>Atik Yağkapanı</i> <i>İskelesi</i>	Uzun Ahmed kullarının kahvesi	Buğday muavincilerinin? Yeri ittisinde berber dükânları	Hasan Çavuş'un berber dükânı
Kurbunda serapa balık tuzlayıcı dükânı	Galata zindanı tahtında terzi dükânı	Serapa abacı ve terzi dükânı	Bu mahalde İbrahim Paşa Cami-i Şerifi

23.b

Mahmud Çavuş kullarının mahzeni	Büyükdereli zımmînin varilci dükkânı	Mahmud Çavuş kullarının kahvesi	<i>Galata Balık pazarı İskelesi</i>
Kurbunda serapa bakkal dükkânları	Serapa balık tuzlayıcı dükkânları	Nikoli zımmînin varilci dükkânı	Giridi Ahmed kullarının kahvesi
Kurbunda on iki aded yağcı dükkânı	Kara Mustafa Paşa Cami-i Şerifi	Kurbunda <i>Karaköy İskelesi</i>	Tonyalı Halil kullarının kahvesi

24.a

Kurbunda Mizankapısı	Kurbunda yedi aded yağcı dükkânı	Kurbunda Galata Gümrüğü	Gümrük Kayıkçılar Odası
Müceddeden mizan ?	Hammal başı Mehemmed kullarının kahvesi	Ketenci Hasan kullarının dükkânı	El-Hac Mehemmed kullarının dükkânı
Kemankeş Mustafa Paşa Cami-i Şerifi	<i>Kurşunlu Mahzen pişgâhı İskelesi</i>	Tahtında Usta kullarının bir bab kahve dükkânı	<i>Kurşunlu Mahzen Kasr-ı Hümayûnu</i>

24.b

Kurbunda Sarrafoğlu zimmînin mahzeni	Arapzâde Damadı Abdurrahman Ağa kullarının iradı bir bab mahzen	Efreñ Bazarganı müste'cir olduğu mahzen	Kurbunda Liman Ağası kulları yeri
Galata naibi ihtisab odası	Serapa makaracı dükkânları	Kurbunda leblebici mahzeni	Garabet zimmînin uhdesinde olan iki bab mahzenleri
Yirmi beş bölüğün kışla yazıcısı Reşid Efendi kullarının kayıkhanesi	Müteveffâ Haseki İzzet kullarının validesi kadının yahudhanesi tahtında kayıkhanesi	Hendekli Hanımın yahudhanesi tahtında kayıkhanesi	Veli Ağanın oğlu Mehemed kullarının kahvesi ittisalinde bir bab mahzeni

25.a

Müteveffâ Haseki Mustafa kullarının kahvesi, mahdumu Mehmed kullarının kahvesi	Kurbunda <i>Mumhane İskelesi</i>	Haimoğlu zimmînin arsası	Sultan Mehmed imareti vekilharcı Mustafa kullarının kayıkhanesi
Kuyumcu Kirlioğlu arsası	Genç Ustaoglu dülbentçi Sorepe zimmî yalısı	Cevahirci Agop zimmînin yalısı	Kalpakçı Artin zimmînin yalısı
Simkeş Dibail zimmînin arsası	Devletoğlu Artin zimmînin arsası	Tıngıroğlu Velcan zimmînin arsa	Simkeş Haimoğlu Acı Mikail zimmî yalısı

25.b

<i>Eğrikapı İskelesi</i>	Yek çeşm Yani Kalfa zimmînin yalısı	Kazzaz Acı Agop zimmînin yalısı	Terzi Şişmanoğlu Yuseb zimmî arsası
Fuga yahudinin arsası	Gümrük mübessiri Aron yahudinin arsası	İstimareci Çelbun yahudinin yalısı	Efreñç dellalı Mişon yahudinin yalısı
Hekimoğlu Artin zimmî arsası	Çavuşoğlu karısının arsası	Kavukçuoğlu Anton zimmînin menzili	Düzoğlu hizmetkarı Garabet zimmî yalısı

26.a

Efrenç dellalı Yako yahudinin yalısı	Gaşıyeci Celaloğlu Agop zımmî yalısı	<i>Kireçkapı İskelesi</i>	Değirmenci Garabet zımmînin arsası
Kurbunda debbağların yün vazeylediği mahzen	<i>Debbağhane İskelesi</i>	Hakkak Allez yahudinin yalısı	Bazergan Fuga yahudinin yalısı ve kayıkhanesi
Kurbunda taşçı Yasef zımmînin mahzeni	Şeirci el Hac Eyyub'un mahzeni	Kurbunda Temürcü Artin zimmnini mahzeni	Kurbunda kömürcü mahzeni

26.b

Serapa kürkçü dükkânları	Serapa kahve dükkânları	Kurbunda kalafat yeri	<i>Sirkeci İskelesi</i>
Kurbunda Hatab Meydanı	Kılıç Ali Paşa Cami-i Şerifi	<i>Tophane-i Amire İskelesi</i>	Kurbunda varilci dükkânı
Tophane-i Amire pişgâhı talim meydanı ve serapa toplar	Meydan-ı mezburda cennet mekân Sultan Ahmed Han ve Sultan Mahmud Han Ma-i leziz çeşmesi *	Kurbunda seraba kahve dükkânları	<i>Tophane-i Amire İskelesi</i>

* bu mahalde şevketlü efendimizin müceddiden inşa buyurdıkları minareli ? cami şerifi tarih; 1223

27.a

Softa Limanı nam mahaldir	Süleyman Alemdar kullarının kahvesi	<i>Çavuşbaşı İskelesi</i>	Kurbunda Top Arabacılar Kışlası
Müteveffâ Kuşçubaşı Hasan Haseki zevcesi yalısı	Arif Ağa kulları hanesi	Terziler yiğitbaşı Abdurrahman Ağa kullarının yalısı	Balıkçıların iskân olduğu odalar
Yusuf Ağa Mescidi Şerifi	Kassab esnafından el hac Memiş Ağa kullarının yalısı	Bakırcı Ahmed Ağa kullarının yalısı	Kalyoncu Ahmed Ağa kullarının yalısı

27.b

Kurbunda aralık iskelesi	Galata mahkemesinde el hac Mustafa Efendi kullarının yalısı	Revgan-i zeyt esnafından el-hac Hafız kulları yalısı	Müteveffâ Kalpakçı Seyyid mahdumu Ahmed kullarının hanesi
Müteveffâ Topçubaşı Mü'min Ağa Said Bey kullarının kayıkhanesi	Kurbunda Hüseyin kullarının kahvesi	Hala Rodos Kapudanı Muhafızı Şakir Bey kullarının yalısı	Hala darbhane-i amire kâtibi Emin Efendi kullarının yalısı
<i>Salıpazarı İskelesi</i>	Musahib Şehriyari Bi-zeban Hamid Ağa kullarının yalısı	Tophane-i Amire yoklama kâtibi Mîrîzâde Mustafa Efendi yalısı	Müteveffâ Arabacıbaşızâde Süleyman Ağa kullarının yalısı

28.a

Bolu Voyvodasızâde Emin Efendi kullarının arsası	Hadice Sultan vekilharcı Sadık Efendi kullarının	Hala Serçukadar Cihandarı Ağa kullarının yalısı	Musahib Sehil Bey Cami-i Şerifi
Kurbunda aralık İskelesi	Dergâh-1 ali Kuyumcubaşlarından Sabık Serçukadar Bostaniyan Hassası Abdülkadir Ağa kullarının yalısı *	Sancakdar Abdurrahman Efendi kullarının yalısı	Matbah Eminizâde Şakir Efendi kullarının yalısı, müsteciri hala Hekimbaşı Said Efendi kulları
Hocagândan Piri Paşamütevellisi Ahmed Bey'in kullarının yalısı tahtında kayıkhanesi	Kurbunda Ahmed Usta'nın kayıkhanesi	Sülünzâde Değirmeni	Hüsrev Mehemmed Paşa'nın uhdesinde olunan yalı **

* bu yalı ...Paşa yalısının elinde olunan?

** tekaüd şod, Saliha Sultan'a verilmiştir.

28.b

Müteveffâ Mustafa Paşa kerimesi Melike Hanım yalısı tahtında kayıkhanesi	Müteveffâ Kapuçukadarı Ömer Efendi Kerimesi kullarının yalısı	Kurbunda Kalafat yeri	Kayıkhanе Nakkaşı Lütfullah kullarının kayıkhanesi
Serberber Hazreti Şehriyari Ağa kullarının yalısı	Hasırcıbaşı kullarının*	Kurbunda aralık İskelesi	Fındıklı Cami-i Şerifi <i>pişgâhı İskelesi</i>
Müteveffâ Çelebi Efendi zevcesi hanım ve nısfı Müteveffâ Abdurrahman Bey vereselerinin yalısı**	Müteveffâ Musahib Sadık Ağazâde el-Hac Salim Ağa kullarının yalısı	Tersane-i Amire Zimmet Efendisi Mehemmed kullarının yalısı	Müteveffâ Gümrükçü Esbak Hüseyin Efendi Kerimesi kullarının yalısı

*Mabeyn-i Hümayûn Kâtibi hanesi ve ...Efendi yalısı

**Sabık ... İmam olup bade damad ol .. hazreti padişahımız

29.a

Süleymaniye Kâtibi Feyzullah Efendi kullarının hanesi	Hüsrev Mehemmed Paşa çamaşır Ağası Hurşid Ağa kullarının hanesi	Tophane Katiblerinden Derviş Efendi kullarının hanesi	Çizmecibaşı Tekkesi pişgâhı arsası
Müderresinden Şerifzâde Sunullah Efendi dailerinin yalısı	Silahşör-i Şehriyari Osman Kâşif kullarının hanesi	Hekimoğlu Ali Paşa ma-i leziz çeşmesi	Haseki Seyyid Osman kullarının hanesi
Müteveffâ el-hac Hasan Ağa'nın mahdumu Emin kullarının hanesi	Kurbunda Silahdar Yahya Ağa mai-i leziz çeşmesi	Kuzzattan el-Hac Ahmed Efendi kullarının hanesi	Verada Hocagândan hala Yeniçeri Efendisi Hasan Efendi kullarının hanesi

29.b

Kurbunda sandal-1 hümâyûn keşide olan kayıkhanedir	Hala İmam-1 evvel Hazreti Şehriyari Efendi Dailerinin yalısı*	Müteveffâ Kadıasker el-Hac Kâmil Efendizâde Bey kullarının yalısı	Silahşör-i şehriyari Arnavud el-Hac Salih Ağa'nın kerimesinin hanesi
Kurbunda Bursevi Silahşör Derviş Ağa kullarının hanesi	Tarik-i Nakşibendi Şeyhi Şükri Efendi kullarının hanesi	Çakır Dede Cami-i Şerifi	Kurbunda <i>Karabalı İskelesi</i>
Beşiktaş Sahil Saray-ı Hümayûn	Piyadeler keşide olunan kayıkhaneye ve tulumbabağçesi taş kışlası	Mehammed Eminzâde mektebi sebilleri ve ma-i leziz çeşmesi	Bu mahalde seraba kahve dükkânları Kurbunda

*Sabık büyük imam efendiye...bu yalı ...olunmuş?

30.a

Kurbunda Defterhane Kesedarı Rasim Efendi kullarının yalısı	Müteveffâ Tüccardan Mesudzâde Haseki Şerifi kullarının yalısı	Kurbunda Münevvere Hatun'un yalısı	Hayreddin Paşa medresesi ve Cami-i Şerifi ve İskelesi
Tarakçı esnafından Ahmed kullarının yalısı	Ayineciler Kethüdası el- hac Mehemed kullarının yalısı	Hala Zimmet Halifesi Recai Efendi kullarının yalısı	Sadrizam Etıbbalarından Mehemed Ağa kullarının yalısı, müsteciri Kabanlı el-Hac İbrahim kulları
Muhsin Çelebi halilesi yalısı, müsteciri Müteveffâ Esbak Kethüda Abidin Bey kullarının Zevcesi	Kurbunda el-Hace Hatun'un yalısı	Kurbunda Ebe Hatun yalısı	Pekmezci esnafından Ahmed kullarının yalısı

30.b

Kurbunda Süleyman Alemdar kulları kahvesi	Hocagândan Akif Bey kullarının yalısı	Pekmezciler Kethüdasızâde Mustafa kullarının yalısı	Tüccardan Kemarili? el- Hac Ali Ağa kullarının yalısı
Kurbunda Kalafatçı İslam kullarının dükkânı	Marangoz Mustafa kullarının dükkânı	Hayreddin Paşa Türbesi ve Mescid-i Şerifi	Kurbunda Hatab Meydanı
Fesçi esnafından el- Hac Ramazan kulları yalısı ve kayıkhanesi	Yorgancı el- Hac Hafız kullarının yalısı	Çiftlik Kethüdası zevcesi yalısı, müsteciri Halet Efendi kulları	Kurbunda Bostani Mustafa kullarının dükkânı

31.a

Arayıcıbaşı halilesinin yalısı**	Rical-i devlet-i Aliyyeden Halet Efendi kulları yalısı* ve <i>Haraççıbaşı</i> <i>İskelesi</i>	Safayızâde Ahmed Efendi yalısı, müste'ciri Mirahuroğlu İbrahim Ağa kulları	Yağlıkçı Hacı İbiş kullarının yalısı ve kayıkhanesi, müste'ciri Enderundan mahreç Tayyar Efendi
Zuamadan Abdullah Ağa kullarının yalısı	Yeğen İbrahim Ağa kullarının kerimesi yalısı	Anapa Valisi Hüseyin Paşa halilesi yalısı**	Mütevveffa Serçukadar Şehriyarizâde Mahmud Bey kulları yalısı, müsteciri Müderris Ahmed Efendi kulları**
Kurbunda <i>Kılıç Ali</i> <i>Paşa İskelesi</i>	El hac Mehemmed Paşa halilesinin yalısı, müsteciri İmam-ı Sani Ahzi? daileri	Abdullah Monlazâde Ahmed Efendi kullarının yalısı	Valide Kethüdası Yusuf Ağazâde Sadık Bey kullarının yalısı***

*İsmetlü Hibetullah Sultan Sahil Sarayı 1249

**Bu üç yalı Sultan mumaileyhe ita

***Esbak Şeyhülislam Kadızâde bade Anadolu Seraskeri Damad-ı Sani Hazreti Cihandari Said Bey halilesi Muhterem Mihrimah Sultan Sahil Sarayıdır 1252

31.b

*	<i>Çırağan Sahil Sarayı Hümayûn</i>	Müteveffâ Kazasker Muhtar Efendi Kerimesinin yalısı	Esbak Sadr-ı Anadolu Yahya Bey kullarının beş aded yalısı
Esbak Galata Mollasızâde Şerif Efendi kullarının yalısı ve kayıkhanesi	<i>Yahya Efendi Deresi ve İskelesi</i>	Genç Mehmed Paşazâde Müteveffâ el hac İbrahimzâde Silahşör-i Hassa Ali Bey kullarının yalısı	<i>Mabeyn-i Hümayûn</i>
Cennetmekân Valide Sultan Efendimiz Kethüdası Müteveffâ Seyyid Mehmed Kerimesi yalısı***	Silahşör-i Şehriyari Behçet Bey kullarının yalısı***	Reis-ül küttab Hamid Efendi kullarının yalısı (Merhum şod)	Musahip Şehriyari Abdi Bey kullarının yalısı**

*Altı bab hane, bir yalı dergah.....mabeyn-i Hümayûna alude? Kılındı 1252

**Merhum şod 1252...Mevlevi dergahı oldu

***Bu iki yalı Mabeyn-i Hümayûn hademelerinden Rıza Efendi yalısı oldur. 1250

32.a

Duhan Bazarganı Ahmed Ağa kullarının yalısı**	Hâcegandan Sabık Tophane-iAmire kâtibi Salih Efendi kullarının yalısı*	Müteveffâ Hüseyin Paşa Hemşiresi Gülhiz Hanım yalısı(baki)	Şaban Halife Cami-i Şerifi
Mevaliden hala vakanüvis Tarakçızâde Ataullah Efendi kullarının yalısı*****	Tarakçızâde Zevcesi Şakire Hatunun yalısı****	Esbak Kiler Kethüdası Seyyid el hac Mustafa Efendi kullarının yalısı (mahdumuna intikal)	Müteveffâ Melek Paşazâde Kadri Bey kullarının yalısı***
Kurbunda Yağlıkçı Mustafa kullarının yalısı	Kurbunda Fatma Hatun'un yalısı	Kurbunda Şakir Ağa kullarının yalısı	Sabık Anbar Emini sabık İsmail Efendi kullarının yalısı

*K...cı oğlu Hafız Efendiler halilesi yalısı

**Sabık Mekteb-Mektub-i sadrıazam Ali Faik Efendi yalısı?

***Mabeyn-i hümayûn küttablar miftahı? ...Efendi oldur...bade..?

****Mabeyn-i Hümayûn Kâtibi Osman Kamil Bey yalısı

*****Mabeyn-i Hümayûn Kâtibi Tevfik Bey yalısı

32.b

Kurbunda aralık iskelesi	Keresteci dükkân ve yalısı, müsteciri İbrahim Paşa'nın Şamdan Ağası el-Hac Selim Ağa kulları	Hüseyin Haseki kullarının yalısı	Müteveffâ Reis-ül Küttab Vasıf Efendi Kerimesi Zeliha Hanım yalısı
Kurbunda Yasakçı Kolluğu	Serbölük Halil kullarının kahvesi ve helvacı dükkânı	Kurbunda <i>Ortaköy İskelesi</i>	Kurbunda mumhane ve selhane dükkânları
Ortaköy Serbölüğü Halil kullarının yalısı	Gençalizâde Ahmed kullarının yalısı ve kahvesi	Ortaköy Ustası Hüseyin kullarının hanesi tahtında Mahmud kullarının kahvesi	Kurbunda Bostani Osman kullarının kahvesi ve attar dükkânı

33.a

Mahlul Müteveffâ Ortaköy İmamı Şakir Efendinin yalısı	Halil Efendi zevcesinin hanesi karındaşı Emin Efendi müsteciri	Mehemmed Kethüda Ab-ı leziz çeşmesi	Bostani Mustafa kullarının hanesi ve tahtında kahvesi
İttisalinde Kitabcıoğlu Mustafa Sandal-ı Hümayûndan Kandıralı Halil kullarının müşterek bir bab kahve dükkânı	Cami'i Şerif tahtında mekteb ve üç bab kahve	Mehemmed Kethüda Cami-i Şerifi	Ortaköy Ustası Hüseyin Kullarının diğer hanesi
Sarraı taifesinden Ağyazar zımmî yalısı	Sarraı taifesinden Güllabioğlu zımmînin yalısı	Sarraı taifesinden Sakaoğlu Artin zımmînin yalısı	İmamzâde meşruta Hanife Hanım'ın yalısı ve kayıkhanesi*

*Müste'ciri Tanburi Zeki Mehemmed Ağa

33.b

Sarraı taifesinden Garabet zımmînin yalısı	Sarraı taifesinden Hantır zımmînin yalısı	Papazoğlu Takor zımmî arsası	Sarraı taifesinden Sakaoğlu Anton
Papazoğlu Canık zımmînin yalısı	Sarraı taifesinden Dakis oğlunun yalısı	Sarraı taifesinden Abraham zımmînin yalısı	Sarraı taifesinden Sakaoğlu Agop zımmînin yalısı
Sarraı taifesinden Kamnato'nun yalısı	Sarraı taifesinden Agopcan karısı nasraniyenin yalısı	Sarraı taifesinden Şamato yahudinin yalısı	<i>Ortaköy'ün Koyun İskelesi</i>

34.a

Şabcı Damadı Yako yahudinin yalısı	Sarrafcivaracı- curacı? yahudinin arsası	Hala Kapu Tercümanı Estoraki zımmî yalısı	Sarrafcı taifesinden Bağdatlı Sakil yahudinin yalısı
Hala Rum Patriği yalısı, İbrahim Paşa tarafından sabık Şumlu Ayanı Hasan Bey kulları sakindir	Cerrah Anton karısı yalısı, müsteciri sabık Kapu Tercümanı Yakovaki zımmî karısı nasraniye	Sarrafcı taifesinden Matos zımmî yalısı	Şabcı Buhur yahudinin yalısı (metruk şod, arsası baki)
Bazargan Kostandi zımmî yalısı Hadice Sultan? müsteciri nasraniye kulları	Kurbunda Ligor Bey oğlu zımmînin yalısı	Boyar taifesinden Yemandi zımmînin yalısı	İttisalinde bir bab tuhafçı dükkânı

34.b

Maktûl Eskonovi? Oğlu zımmînin yalısı	Maktûl Metropolit oğlu Lagufet Todiri yalısı çocukları mütemekkindir	Boyar taifesinden Kamitoz Yorki karısının yalısı	Dirandebul Tercümanı kullarının yalısı
Kurbunda bir bab İspenceyar Nikoli zımmînin dükkânı ve üstünde odası	Kurbunda İrmirağde? Nasraniye arsası	Boğdan Kapukethüdası Hürmüzaki karısının yalısı, müsteciri Eflak Kapukethüdası Bandarzi oğlu kulları	Sabık Boğdan Kapukethüdası yalısı, cânib-i mîrîde
Kurbunda Gümüş Kuşak zımmînin arsası	Kurbunda Tuhafçı Rali zımmînin yalısı	Simsar Mihal zımmînin yalısı	Kurbunda Ferospi nasraniye arsası

35.a

Hekim Migel oğlu karısının yalısı*	Diğer Acı Hristo zimmînin iki bab dükkânları	Acı Tohori zimmînin keresteci dükkânı	Bu mahalde bir miktar harabe bina ve yedi çeşm kayikhane ve on aded dükkakin, cânib-i mîrîde
Firari Kapukethüdası Eskine zimmînin arsası	Behar Yanko zimmî Dimitri zimmî yalısı müsteciri Duhancı Benayot kulları	Sarrafi Avromco yahudinin yalısı**	Kurbunda <i>Arnavud</i> <i>karyesinin İskelesi</i>
Kurbunda Macko zimmî kızlarının yalısı	Moralı sarraf Kostandi karısının yalısı	Keresteci Sotiri zimmînin yalısı	Boyar taifesinden Endoraki zimmî yalısı müsteciri Elnako nasraniye kullarıdır

*Oyuncu? Andri Yorki zimmînin yalısıdır, tahtında iki bab dükkân

**Arif Beyzâde Azim Bey Efendi'nin tarafına intikal bade ...

35.b

Kurbunda aralık İskelesi	Firari Karaca Bey tevabiinden Hamina zehriyye ? zımmî yalısı cânib- i mîrîde kurbunda aralık İskelesi	Behar Nikoz Kürkçüoğlu zımmînin yalısı	Kürkçü Acı Yorki zımmînin yalısı
Kurbunda Voli yeri İskelesi	Yazıcı Manol zımmî karısının yalısı	Deli Beyzâde Nikoli zımmî karısının yalısı	Kayıkcı Yorki zımmînin yalısı ve eczacı dükkânı
Boyar taifesinden İstitaki oğulları yalısı, İbrahim Paşa şatırı Hüseyin Ağa ve askeri sakindir	Kurbunda Dereağzı İskelesi	Selb olunan Hatman Yorgi zımmînin yalısı, mîrîde	Kurbunda Başe Yorgi zımmî menzili ve arsası

36.a

Firari Bazargan Kanburoğlu Yani zımmînin yalısı	Sucu Bey karısı Nasraniyenin yalısı, Abdullah Bölükbaşı askeri sakindir	Kurbunda Sucu Bey zımmînin arsası	Kurbunda Dimitri karısı nasraniyenin arsası
Kurbunda Akıntıburnu ve Arnabud Karyesi nam mahaldir	Bazargan Fuğa Yahudi yalısı***	Bazarganbaşı Yorki zımmînin yalısı**	Mesfur Hekim Desil zımmînin yalısı*
Halil Paşazâde Sadr-ı Anadolu sabık Arif Monla Efendi kulları yalısı****	Halil Paşazâde Nuri Paşa yalısı	Başeski kulları kahvesi ve üç bab dükkânı	Beyhan Sultan Hazretlerinin ma-i leziz çeşmesi

*Yerine müceddiden ihya buyrulan Kebir Karakolhane ve Tefikiye isminde Cami-i Şerif **Esbak Küçük Mirahur Salih Paşazâde Mehemmed Bey yalısı

*** Yakup Ağa yalısı 1252

**** hala reis-ül ala?...

36.b

Hazinedarbaşı Şakir Ağa kullarının yalısı**	Sabık Hekimbaşızâde Necib Efendizâde kullarının kayınvalidesinin yalısı	Beyhan Sultan Hazretlerinin Sahil Sarayı*	<i>Biniş-i Hümayûna mahsus Mehemmed Paşa Kasrı</i>
Diğer Şeyhülislam Abdullah Molla dailerinin yalısı *****	Şeyhülislam Dürrizâde Abdullah Monla Dailerinin yalısı****	Hala Sadrazam Salih Paşa hazretlerinin yalısı***	Kurbunda beylik beksimet firunu (metruk şod, yanındaki alınmıştır 12..)
Bebek Ocağı ve Bostani kulları	Kurbunda Dividi Güzel kerimesi yalısı (baki)	Mevaliden meşk hocası Yesaririzâde İzzet Efendi dailerinin yalısı (baki)	Müderresin-i kiramdan Elmas Ebezâde Mustafa Efendi kulları müsteciri hala Beylikçi Necib Efendi kulları*****

*Bade Mihrimah Sultan Hazretlerinin olmuştur 1251 (saray-ı mezkûr ilhak şod)

**Cabbarzâde ...Bey yalısı olmuştur.

***Tabib-i hassa ...Ağası bade sabık ...büyük ...Mehemmed Ağanın 1248

****Sadrazam Rauf Bey yalısı

*****Musahib-i Hazret-i Şehriyari Said Efendi'nin olmuştur 1247

*****Hala Veznedar Aziz Efendi yalısı 1252

37.a

Kadı Mehemmed Efendi'nin yalısı	Kurbunda iki bab kahve ve pişgâhı İskele	Sultan Ahmed Han Hazretleri Camii Şerifi ve İskelesi	<i>Bebek Bağçesi Biniş Kasrı Hümayûnu</i>
Kurbunda Cüce Hanım yalısı***	Kanbur Mustafa Efendi kullarının yalısı**	Soğancıbaşızâde Kadri Bey kullarının yalısı ve kayıkhanesi *	Kurbunda Mehemmed kullarının kahvesi
Bebek ustası Mahmud kullarının yalısı (hala Kazancı yalısıdır)	Kurbunda Küçük Bebek nam mahaldir *****	Ömer Efendi zevcesi yalısı*****	Abdullah Efendi hazinedarı Osman Efendi kullarının yalısı****

*Mahdumu asker-i hassa ...katibi Said Efendi'ye

**Zevcesine intikal 1252

***Hala Beylik Ustası Memiş Ağa yalısı

****Arif ...Efendi damadı Alemdar Beyzâde Şerif Bey yalısı

*****Hazine? Nazırı Süleyman Faik Efendi yalısı

37.b

Müderrişeyn-i kiramdan Tahir Efendi dailerinin yalısı	Balıkçıbaşı kullarının odası ve Bebek bostanı	Dürrizâde biraderi Ata Efendi kullarının yalısı**	Hala Çirmen Mutasarrıfı Mustafa Salih Paşa kulları yalısı*
Müteveffâ İlyas Efendi'nin Halilesinin yalısı****	Ata Efendi Hafidi Nuri Efendi kullarının yalısı	Seretibba-i Hassa Behçet Efendi dailerinin yalısı	Müteveffâ Şeyhülislam Esad Efendizâde Monla Efendi yalısı***
Topçubaşızâde Yakub Ağa kullarının yalısı	Esbak Rumili Kazaskeri Sıdkizâde Efendi kullarının yalısı*****	Sabık Mekke-i Mükerrreme Abid Efendi kullarının yalısı (mahdumuna intikal)	Kuzattan Morevi Mustafa Efendi kullarının yalısı (baki)

*Zimmet Said Efendiden bade Derviş Beyzâde İzzet Bey mahdumu Tevfik Bey

**Aşir Efendizâde Besim Efendi kerimesi yalısı

***Hekimbaşı Behçet Efendi damadı Ahmed yalısı olmuştur nısfı

****Çavuşizâde yalısı, bade Behçet Efendi damadı Rasih Efendi yalısı, / Biraderi Anadolu Payelilerinden Abdülbali Efendiye 1249

*****Hala mensub-ı zimmeti Said Efendi yalısı

38.a

Musullu Ali Efendi'nin kerimesinin yalısı	Hocagândan Tıbbi Efendi kullarının yalısı	Binyüzcü Halil Ağa zevcesi yalısı	Süleyman Raşidzâde Mehemmed Bey kulları yalısı müsteciri esbak Kapıcılar kethüdası Ağa kulları
Kayalar ve Durmuş Dede Türbesi ve Mescid-i Şerifi	Sabıka Humbarahane Nazırı Hasan Tahsin Efendi kullarının yalısı**	Kayalar Cami-i Şerifi mevzileri nam mahaldir	İbrahim Hanzâde vakıf cânibi Hüdada Bey kullarının yalısı*
Müteveffâ Nalburzâde Mehemmed Nazif Efendi validesinin yalısı, Hala Kala Ağası el-Hac Ahmed Ağa kulları sakindir	Küttabdan Ali Efendi kullarının yalısı	Kurbunda kala'-i mezburun nöbet yeri	Rumili Hisarı Kalası

*Bade Rakım Efendi halilesi yalısı

**Alyanak Ali Efendi yalısı

38.b

Hacegandan Latif Efendi kullarının yalısı	Kurbunda Sipahiler Ağası halilesi yalısı, Topçubaşı Mehemmed Paşa kullarını zevcesi sakindir	Kumkapu İmamı Arif Efendi kullarının yalısı**	Vekai kâtibi İbrahim Efendi kullarının yalısı* (merhum şod 1251
Hammamcılar Kethüdası Osman Efendi kulları yalısı	Reis-i Müneccimiyn Rakım Efendi kullarının yalısı	Gelenbelizâde kerimesinin yalısı	Kurbunda Aralık İskelesi
Rumili Cami-i Hisarı Şerifi muvakkit odası	Boynuk Beyi Hamdullah Bey kullarının yalısı	Kalaycızâde Osman Efendi kullarının yalısı	Sabıka Babıali Kassamı Raif Efendi kulları yalısı

*K...Vahid Efendi'nin 1251

**Bu yalının nısfı İbrahim Efendi'nin diğer nısfı Mehemmed Paşa zevceleri elindedir 1247

39.a

Tersane-i Amire Anbar kâtibi Mustafa Efendi kullarının yalısı	Kurbunda Kassab sahilhanesi	Cami-i Şerif İmamı Abdullah Efendi kullarının yalısı	Cami-i şerif tahtında serapa kahve dekâkini
Kal'a-i mezbur sipahilerinden İsmail ve Mustafa kulları üç çeşm kayıkhanesi	Hisar Serdarı Numan kulları kahvesi	Kurbunda Hisar mektebi ve hammamı ve kahve ve aralık İskelesi	Sabık Yeniçeri divan-ı hümayûn kâtibi Emin Efendi kullarının yalısı
Lutfullah Efendizâde Said Efendi kullarının yalısı	Züamadan Şakir Ağa kullarının yalısı	Sabık şeyhülislam mektubcusu Ata Efendi kulları yalısı*	Mevkufatbaşı halifesi Mehemmed Efendi kullarının yalısı

*Oğluna intikal bade ...paşaya

39.b

Emin Beyzâde Kadri Bey kullarının yalısı	Kurbunda Mekkizâde ma-i leziz çeşmesi	Sabika Şeyhülislam Mekkizâde Asım Efendi dailerinin yalısı	Kurbunda aralık İskelesi
Sarrafzâde mahdumu Raşid Efendi kullarının yalısı müste'ciri sabık İslambol kadısı Abdulhayr Efendi kulları	Hâcegandan Salih Paşazâde Hüseyin Bey kulları	Kurbunda Şeytan akıntısı nam mahaldir	Köprülüzâde Asım Beyzâde Saffet Hamid Bey kullarının*
Mevaliden sabık Edirne Monlası Yusuf Efendizâde kullarının	Sabık Şam Monlası Yahyazâde Mehemmed Said Efendi kullarının yalısı	Kalyoncuzâde mahdumu Necib Efendi kullarının yalısı, müsteciri Hammamizâde Emin Efendi kulları	Enderun-ı hümayûndan mahreç Hüseyin Bey kullarının yalısı

40.a

Elmas Hanımın yalısı, müsteciri Ruzname Kalfası Müteveffâ Salih Efendizâde kulları	Mevkufat kesedarı Emin Efendizâde Hamid Efendi kullarının yalısı	Kethüda Sertevvabin Hazret-i Şehriyari İbrahim Ağa kullarının yalısı	Esbak Valide Kethüdasızâde müderrisinden Mehemmed Bey kulları yalısı Müsteciri Şam Valisi Süleyman Paşa zevcesi
Hala hububat Kesedarı Arif Efendi kullarının yalısı	Sabık Yeniçeri Kalemî Serhalifesi İshak Efendi kullarının	Yeniçeri kalem ketebesinden Ata Efendi kullarının yalısı	Hala Vezir Müfettişi Salim Efendi kulları yalısı
Hala Ruznameci Kebir-i Evvel Yusuf Efendi kullarının yalısı	Sabık Surre-i hümayûn emini Cabbarzâde Mustafa Bey kullarının yalısı	Kurbunda Mir-imumaileyh kullarının serapa kayıkhanesi	Bi- paye-i İslambol Çerkez Beyzâde Rahmi kullarının yalısı*

*Sabık Kapudan-ı Derya ...Paşa yalısı

40.b

Köprü başında Kalpakçı Simon zımmînin yalısı, müste'ciri Boyar taifesinden Samurkaşoğlu Yankov	Kurbunda <i>Baltaoğlu Limanı</i>	Enderundan mahreç mevali-yi izamdan Arif Efendi kullarının yalısı	Mevkufat kalemi kesedarı Hüsnü Bey Efendi kullarının yalısı (mahdumuna intikal)
Sarraf taifesinden Tıngıroğlu Girkor zımmî yalısı*	Verade Hanımoğlu zımmî menzili	Hala Ocak Pazaganı Bişot yahudinin yalısı	Kurbunda Dülbentçi Haçodo zımmî hanesi
Şerif Paşazâde Said Bey kullarının yalısı	Sarraf Hüdaverdioğlu Manuğun oğlu zımmînin yalısı	Zımmî-yi mersumun ittisalinde diğer yalısı*	Zımmî-i mersumun damadı Useb zımmînin yalısı*

*İşaret olunan üç yalı Sabık Hariciye Nazırı Akif Efendi yalısıdır

41.a

Müteveffâ Zimmet Halifesi Mustafa Efendizâde'nin bir bab kahve dükkânı	Kurbunda Keresteci dükkânı İskelesi	Tıngiroğlu Agop zımmînin yalısı	Bursevi el-Hac Halil Ağa Hançerli kulları yalısı
Moralı Ebu Bekir Paşa kullarının yalısı*	Enderudan mahreç hala matbah emini Osman Ağa kullarının yeğeni Kâmil Mir kullarının yalısı	Hocagândan Anbar Emini Ahmed Efendi kullarının yalısı	Mabeyn-i Hümayûndan Mihraç Aladdin Ağa kullarının yalısı** Esad Paşa biraderi Hacı Mesud Ağa yalısı
Verada Nakşibendi Dergâhı	Cennet Mekân Firdevs-i Aşıyan-Sultan Abdülhamid Han Efendimiz Hazretlerinin Cami-i Şerifi ve ma-i leziz çeşmesi	<i>Mirgunoğlu İskelesi</i> ve seraba kahve dekâkini	Sabıka kapudan-ı derya Hüseyin Paşa kullarının yalısı içinde sakin Hâcegan kassabbaşı Ali Efendi kulları

*Bade Zahire Nazırı pederi? Efendi

41.b

Eğribozlu Ebu Bekir Paşa hemşiresinin yalısı	Müderresinden Eğribozlu İsmail Bey kullarının yalısı	Kuzzattan Ragıb Efendi kullarının yalısı (mahdumlarına intikal kerd)	Sahil-i bahirde kaim gümrük
Sabık Medine Monlası Raşidzâde Cafer Bey kullarının yalısı *	Gümrükçüzâde Feyzi Efendi kullarının yalısı	Matbah- Amire Emine Osman Ağa kullarının yalısı Osman Paşa kulları yalısı ve ve iki bab köşkü	İznikmid kereste nazırı İrfanzâde Arif Efendi kullarının yalısı
El-Hac Ahmed Efendi kullarının kayikhaneleri**	İstinye Körfezi tabir olunan mahaldir	Tomak Burnu tabir olunan mahaldir	Müderresinden Kabannaibizâde Abdülhalim Efendi kullarının yalısı

*Badehu Gümrükçüzâde ...Beye verilmiştir sonra Tophane Nazırı ...Efendiye sonra damadı bade Serasker Sabık Hüsrev Paşaya 1252

**Sabık Serasker Hüsrev Paşa yalısı oldu

42.a

(Hacı) Vehhab Efendi kullarının yalısı	Kayıkcı Mehemed kullarının hanesi	Marangoz İbrahim kullarının hanesi	Müderri-i Kiramdan Kebirzâde Esad Molla kullarının yalısı
Kandırallı Mustafa reis kullarının hanesi ve <i>Çavuş İskelesi</i>	Abdurrahman Ağazâde Ömer Ağa kullarının yalısı	Mahzar Mehemed Nuri Ağa kullarının yalısı	Zuemadan Ahmed Kullarının yalısı
İrfanzâde hazinedarı Hafız İbrahim kullarının yalısı	Sabıka Galata Monlası Benlizâde Mehemed Monla Efendi'nin yalısı	Sabık Galata monlası kethüdası Efendi kullarının yalısı	Ahmed ve karındaşı Hasan kullarının yalısı

42.b

Kurbunda Fevti zımmînin menzili	Kalafatçı esnafından Abdullah kullarının hanesi ve kalafat yeri	El hac Arif Bey kullarının yalısı	Raşid Efendizâde İsmail Efendi kullarının yalısı
Müteveffâ Osman Efendi Efendizâde İbrahim Efendi kullarının yalısı	Kurbunda Kontil zımmî menzili ve arsası	Kurbunda Manol zımmînin menzili	Kurbunda Bilaş zımmînin menzili
Merhum Azmi Efendi kulları yalısı	Ahmed Efendizâde Ali Efendi kullarının yalısı	Küttabdan Nazifzâde Efendi kullarının yalısı	Kurbunda Mezarburnu nam mahaldir

43.a

Hocagândan Numan Efendi kullarının yalısı	Esbak Masraf-ı Şehriyari Mahmud Bey kullarının yalısı, hala İbrahim Paşa kulları sakindir	Esbak İslambol Kadısı Muhyizâde Efendi kullarının yalısı, müsteciri Hakkı Eşref Molla Efendi kullarıdır	Gazi Ahmed Paşazâde Karı-yı Hümayûn Ağası Mustafa Bey kullarının yalısı
<i>Çarşu Meydanı İskelesi</i>	Müteveffâ Haleb Monlası Hamdullah Efendi kerimesinin yalısı	Kurbunda <i>Pazarkayığı</i> <i>kayıkhanesi ve</i> <i>İskelesi</i>	Efendi-yi mumaileyh kullarının dokuz çeşm kayıkhanesi
Çörekçi el-Hacı İbrahim halilesinin yalısı tahtında kayıkhanesi	Kurbunda ganem selhanesi ve kayıkhanesi	Kurbunda Ali Efendi'nin kayıkhanesi	Kuzattan Üsküdar Naibi Ali Efendi kullarının yalısı

43.b

<i>Mumhane ve Etmekçi İskelesi</i>	Mengenevizâde Ali Monla Efendinin kayıkhanesi ittisalinde yalısı	Kuzat-1 kiramdan Rıza Monlası yalısı	Kurbunda Hammam İskelesi
Yeniköy Subaşına ...mahsus kolluk	Sarraf taifesinden Arakil zimmî yalısı tahtında kayıkhanesi	Sabık Uncubaşı Mustafa kullarının yalısı	Su Beyin kayıkhanesi
Kurbunda Boyacı Nikola zimmînin yalısı	Çıkıkçı Bedroz zimmînin yalısı	Kurbunda <i>Değirmen İskelesi</i>	Sucu Bey uhdesinde beş çeşm kayıkhanesi

44.a

Uncu Mustafa kullarının yalısı tahtında değirmen i	Kurbunda Değirmen aralığı	Abikoğlu Estefan zimmînin kayıkhanesi	Kurbunda Kuyumcu Anton zimmînin yalısı
Kürkçü esnafından Sinan zimmî yalısı İbrahim Paşa Hazinedarı kulları sakindir	Kurbunda Aralık İskelesi	Kurbunda Yıldızcı Anton zimmînin yalısı	Aci Lefta zimmînin yalısı
Kürkçü esnafından Bilaş zimmînin yalısı	Keresteci Acı Yenako zimmînin yalısı	Kurbunda Attar Estori zimmînin yalısı	Çukacı Panayot karısının yalısı

44.b

Tanaş zımmî karısının yalısı	Sarrafi Serkiz zımmînin yalısı	Sarrafi Avak zımmî vereselerinin yalısı İbrahim Paşa Silahdarı Ağa kullarının zevcesi sakindir	Efrenç Bazarganı İspiro'nun yalısı
Tıngıroğlu Oseb zımmînin yalısı Abdullah Bölükbaşı kulları askeri ile sakindir	Keresteci Acı Yanako dükkânı ve meydanı	Vartoki Yenin nasraniyye zımmî yalısı	Yazıcı Nikoli Yenkuli zımmî anasının yalısı
Sarrafi taifesinden İpekoğlu Estefan zımmî yalısı	Ligor Eşko zımmînin yalısı	Cevahirci Acı Yorgi zımmînin yalısı	Zımmî-yi mersumun uhdesinde olan diğer yalısı

*Oğlu Ohennes zımmîye intikal şod

45.a

Kurbunda aralık İskelesi	Mirgür Hatibi Ali Efendi kulları yalısı ve kayıkhanesi, müste'ciri Kenarcı Margarid zımmî	Terzi Tanaş kullarının yalısı	Soçi Bey uhdesinde olan yalısı
Kudüs Patriği yazıcısı zımmî Yakovaki yalısı	Todoraki zımmî vereselerinin yalısı	Tüccardan Yanko zımmînin yalısı Abdurrahman Bölükbaşısı Askeri ile beraber sakindir	Maktûl Komyanoz Kalfa yalısı cânib- i mîrîde
Kurbunda <i>Simitçi</i> <i>İskelesi</i>	Hekim Vasil zımmînin yalısı	Tüccardan Espero zımmînin yalısı	Terzi Anton Damadı Yanko zımmînin yalısı

45.b

Kurbunda aralık İskelesi	Cevahirci Yanko zımmînin yalısı	Sarraff Lammabek ? zımmînin yalısı	Hekim Tanaş kızlarının kayıkhanesi
Kurbunda Birinci? Yorgi zımmînin yalısı	Darbhane Yazıcısı Mikdar zımmî oğullarının yalısı	Kurbunda diğer aralık İskelesi	Şerbetçi Dimitri yalısı
Diboğlu Tudoari zımmînin yalısı Abdi Bölükbaşı kulları sakindir,	Keresteci Kosti zımmînin yalısı	Tüccardan Kostandi zımmînin yalısı	Tüccardan Luka Pamukçu zımmînin yalısı

46.a

Şerbetçi Dimu zimmî vereselerinin yalısı	Yemenici Yorgi zimmînin yalısı	Kurbunda Dul karı yalısı	Balıkçı Futi vereselerinin yalısı
Kürkçü esnafından Vasil zimmî yalısı	Kurbunda Bancu zimmînin yalısı	Şerbetçi Hristo zimmînin yalısı	Kurbunda değirmen ve etmekçi firunu
Kürkçü esnafından Yorgi zimmînin yalısı	Sarraf taifesinden Kirkor zimmînin yalısı	Hekim Kosti yeğeni Foti zimmîler yalısı müsteciri Duhancı Nikolaki kullarıdır	Kürkçü Manol vereselerinin yalısı

47.b

Kürkçü esnafından Yanaki zımmînin yalısı	Kuyumcu Yorgi zımmî yalısı, müste'ciri Boyar taifesinden Kosti zımmî kulları	Tüccar taifesinden Barış Yorgi zımmînin yalısı	Eczacı Batru zımmînin yalısı
Zımmî-i mersumun üç çeşm kayıkhanesi	Sandalcı esnafından Estirati zımmînin yalısı ve kayıkhanesi	Cevahirci İstefan zımmî yalısı	Kürkçü esnafından Margarid zımmî yalısı
Kurbunda Kahraşoğlu Alako zımmî menzili diğer Edremid askeri sakindir	Yazıcı Manol zımmînin yalısı diğer Edremid askeri sakindir	Kurbunda Acı Yakova zımmînin yalısı Edremid Ağası askeri sakindir	Boyar taifesinden Todoraki yalısı Edremid Ağası sakindir

48.a

Simkeş Artin karısının yalısı	Kurbunda <i>Yeniköybaşı</i> ve <i>İskelesi</i>	Zecriyye sarrafı Anton zimmînin yalısı	Kurbunda Yelkencioğlu vereselerinin yalısı
Tıngiroğlu Simon zimmînin arsası	Yeniköy başında çiroz yeri nam mahaldir	Kamreşoğlu Dimitraki veresesi yalısı	Balıkçı İşkerletoğlu Lağori zimmînin yalısı
Bezzaz Manol zimmî yalısı Kal'a Kethüdası kulları sakindir	İplikçi Lukaki arsası Tabye-yi Cedid Yeni karyebaşı	Firari Kapukethüdası Nikola zimmînin arsası	Düzoğlu damadı Ohannez zimmî arsası

48.b

Erikli Despotu zımmînin yalısı	Tüccardan Kocinoğlu Kostandi zımmînin yalısı	Bezzaz Kostandi zımmî ile Kocinoğlu Kostandi zımmîlerin müşterek arsası cânib-i mîrîde	Bezzaz Kostandi zımmînin yalısı, Kal'a Ağası kulları sakindir
<i>Kalender Biniş Kasr-ı Hümayûnu</i>	Firari Boğdan Voyvodası Karaca Bey damadı Mihal zımmînin yalısı, cânib-i mîrîde	Salb olunan İznikmid Despotu Nikomedya zımmînin yalısı, cânib-i mîrîde	Sarraf taifesinden Abikoğlu yalısı vereselerinin
Hürmüzaki Karısının Bağı	Tarabya Sinevi yeri nam mahaldir	Kalender bağçesi ve <i>Ayazma İskelesi</i>	Kalender bostanı kulları ocağı

49.a

Hüdaverdioğlu Sarraf Matus zımmînin yalısı	Salb olunan Moralı Dimitri zımmînin yalısı cânib-i mîrîde	Kurbunda Beybekaoğlu zımmînin yalısı	Sabık Divan tercümanı Sarıbeyoğlu Yanko kullarının yalısı, arsası mîrîde
Hekim Razi zımmînin yalısı	Boyar taifesinden Yanko zımmî kullarının yalısı mîrîde	Boyar taifesinden Yorki zımmînin yalısı mîrîde	Mavroz Bey Damadı zımmî yalısı
Maktûl Sabık Eflak Kapukethüdası Estefan zımmî yalısı	Mihal Bey Damadı Manol zımmî karısı yalısı cânib-i mîrîde	Hala Eflak Voyvodası İskerlet Bey kullarının yalısı	Mavroyani karısının yalısı

49.b

Boyar taifesinden Yeraki zımmînin yalısı	Boyar taifesinden Yanko zımmî yalısı İbiş Ağa kulları askeri sakindir	Hatman Kostandi zımmînin yalısı	İskerletoğlu Kosti zımmînin yalısı
Tarabya Mescid-i Şerifi	Berberoğlu Yorki zımmî uhdesinde olan haneler	Kalpakçı Dimitri zımmînin yalısı	Kuyumcu Yorki zımmînin yalısı
Kurbunda Anastaş zımmî karısının yalısı	Kurbunda Zahurice nasraniye yalısı	Kurbunda Despoti nasraniyenin yalısı	Kurbunda el-Hac Hüseyin Efendi kulları hanesi ve <i>Köprübaşı İskeleyi</i>

50.a

Attar esnafından Yanako zımmînin yalısı	Kurbunda Domanice nasraniyenin yalısı	Bazargan Ezmirağde nasraniyenin yalısı	Kurbunda zımmî-i mesfurun Firari Kadınko nasraniye yalısı
Gühiriçe nasraniyye diğer yalısı	Şerbetçi Yani vereselerinin hanesi	Boyar karısı Dalu nasraniyye yalısı	Şerbetçi Yorgi zımmî vereselerinin hanesi
Topal Metro vereselerinin yalısı	İspeceyar zımmî yalısı	Kurbunda Nazaraki zımmînin yalısı	Keresteci karısı Ezmiranda nasraniyyenin yalısı

50.b

Kurbunda Hekim Çörçi zimmînin dükkânı ve kasrı	Bazergan Tanaş zimmînin yalısı	Kurbunda Attar Yako zimmînin yalısı	Fıçıcı Nikoli zimmînin yalısı
Boyar karısı Alko nasraniyye yalısı	Maktûl Boyar taifesinden Yorgaki zimmî yalısı hala Kal'a Ağası mutasarrıftır	Simon zimmî yalısı Keresteci Yanako zimmî almışdır. Mustafa Bey ve askeri sakindir	Kurbunda yasakçı kolluğu ve selhanesi
Tarabya despotu Lağori zimmî yalısı	Kurbunda şekerci ve berber dükkânı ve seraba beş çeşm kayıkhanesi	<i>Tarabya İskelesi</i> ve ma-i leziz çeşmesi	Boyar taifesinden Hafraki? Zimmînin iki bab yalısı

51.a

Hançerli Bey kızı nasraniyye yalısı	Boyar taifesinden Manol zımmî oğullarının yalısı	Kayıkçı Tanaş zımmînin hanesi	Hürmüz damadı zımmînin yalısı
Firari Başe Yorgi zımmî yalısı	Nikoli Bey karısının yalısı	Hürmüzaki karısının yalısı	Domina Zefri nasraniyyenin yalısı
Darbhane Sarrafı Nasıf zımmî yalısı	İstaki zımmînin karısının arsası	Kokaniçe nasraniyye yalısı	Bazergan Mila zımmî yalısı ittisalinde arsası ve iki aded mîrîde

51.b

Firenç elçisinin kebir yalısı	Boyar Lağufet zımmî oğlunun arsası*	Kurbunda Aleksan Bey vereselerinin arsası	Beyzâde Mihal zımmînin arsası
Boyar Yakovaki zımmînin yalısı müsteciri Ahmed Bey kulları	Maktûl Divan Tercümanı Kostaki zımmînin yalısı mîrîde	Boyar Manu zımmînin yalısı mîrîde	Kurbunda Mavroz Bey zımmînin cânib-i mîrîde
Kireçburnu bostanı kulları kışlası ve harik kayığı için kayikhane	Maktûl çukacı Esteban zımmînin arsası ve iki çeşm kayikhanesi, Başeski Memuş kullarındadır	Maktûl Kuşadası despotu karındaşı İnşetaş zımmînin yalısı, İngiliz Tercümanı Bedani mütemekkindir	İskerlet damadı Kostandi zımmî vereselerinin yalısı

*İngiliz elçisi yalısı

52.a

Kurbunda Tabya- yı mezkûr ve seraba toplar ve derununda cebehane odası ve növbetçi odası	Tabya ittisalinde bir bab berber dükkânı	Müceddeden bina ve ihya buyrulan Kireçburnu Tabyası Cami-i Şerifi ve	İttisalinde bir bab kahve dükkânı
Kuyumcu Tekfur zimmînin yalısı, Topçu arabacılar sakindir	Kurbunda Kefeli karyesi	Mustafa Reis'in oğlu Seyyid Bey Dalyanı ve odası	Kireçburnu'nda diğer tabya seraba toplar ve nöbetçi odası ve <i>İskele</i>
Darbhaneli Mığırđıç zimmî hanesi	Darbhaneli Mikdar zimmî hanesi	Çukacı Estefan zimmî yalısı	Çukacı Harados zimmînin yalısı

52.b

Kurbunda bakkal ve kahve dükkânı	Köprübaşı ve balıkthane ocağı	Kefeli karyesi Camii	Mustafa Reis oğlu Seyyid kullarının hanesi
Cerrah Mahmud Efendi Cami-i Şerifi	Kaptan taifesinden Halil'in hanesi	Büyükdere bostaniyan kullarının ocağı	Kurbunda çömlekçi ve küpçü firunları
El-Hac Mustafa kullarının kayıkhanesi	Attar Ali kullarının kayıkhanesi	Efrençden Anton zimmî hanesi ve tahtında şekerçi dükkânı	Ustazâde Said haseki kullarının çömlekçi dükkânları ve hanesi

53.a

Balıkçı Vasil zimmînin hanesi	Mustafa Reis zevcesinin bağçesi ve hanesi	Kurbunda Ayro zimmînin bağçesi ve hanesi	Russiya Baş Tercümanı K..lı zimmînin bağçesi ve kayıkhanesi
Kalpakçioğlu Vasil zimmînin hanesi	Müteveffâ Mahmud Reiszâde Mehemmed kullarının hanesi	Mahmud Reiszâde Mehemmed kullarının mahzeni	Kurbunda Fotinçe nasraniyyenin hanesi
Dimitri zimmînin hanesi	Sireli Corci zimmînin hanesi	Müteveffâ Mahmud Reiszâde Mehemmed kullarının kayıkhanesi	Kurbunda bakkal ve fiçıcı dükkânı

53.b

Mütevaffa el- hac İsmailzâde Mehemmed kullarının kayıkhanesi	Kurbunda Tavukçuoğlu Yorgi zımmînin yalısı	Kurbunda beylik Francalacı firunı	Kurbunda Yanko zımmînin hanesi
Efreñç taifesinden Flori'nin yalısı	Efreñç taifesinden Eskuli'nin yalısı	Sozenici? Manok zımmînin yalısı	Doğramacı Yenaki zımmînin hanesi ve kayıkhanesi
Arabacıoğlu zımmînin yalısı	Fıçıcı zımmînin kayıkhanesi	Kurbunda Eskanavi kızının yalısı, Mir-i mirandan Mehemmed Paşa kulları sakindir	Filemenk Elçisinin yalısı

54.a

Rusiyya baş tercümanı firenkli akareti, müsteciri Efrenç Papazları	Efrenç taifesinden Buyedena zımmînin yalısı	Bazargan Saze'nin karısının yalısı	Filemenk elçisinin diğer yalısı, müsteciri İngiliz Bazargan İdaoğlu kulları
Esbenaz nasraniyye zımmînin yalısı	Mahmud Kethüda Cami-i Şerifi	Esbak İngiliz elçisi İsmail Efendi kullarının yalısı	Pişgâhında mesfurun diğer kebir yalısı
Kassab etmekçi dükkânı ve <i>İskelesi</i>	Murad Molla ab-ı leziz çeşmesi ve meydanı	Sarıyerli...İsmail Reis'in mahdumu Ahmed kullarının kahvesi ve bir bab hane ve kayıkhanesi	Haseke-i Hassa Said kullarının kayıkhanesi

54.b

Berber İsmail'in yalısı, Paşa Askeri sakindir	Diğer İskanavioğlu Maktûl Nikoli zımmî diğer yalısı Paşa askeri sakindir	İskanavioğlu Maktûl Nikoli yalısı İbrahim Paşa hazretleri kulları sakindir	Eflak Boyarlarından Lahuc zımmînin yalısı, Yeniçeri Sekinebaşı Mustafa kulları sakindir
Kuyumcuoğlu Yanako zımmî yalısı, İbrahim Paşa askerleri sakindir	Efrenc taifesinden Bizani karısının yalısı	Efrenc taifesinden Satuseki nasraniyyenin yalısı	İskanavi zımmînin yalısı ve bağçesi
Nemçe Tercümanı yalısı	<i>Kurbunda</i> <i>Yukarımahalle</i> <i>İskelesi</i>	Kuyumcuoğlu Yanako zımmî yalısı, İbrahim Paşa askerleri sakindir	Nikole Kalfa zımmînin yalısı

55.a

Nemçe Elçisinin hazinedarı İşendeli zımmînin yalısı	Kurbunda İspanya Elçisinin yalısı	Kurbunda İngiltere Konsolosu Karancirku'nun? Yalısı	Firari Muroz Bey zımmînin yalısı, Sarıyerli Bekir Ağa kulları mutasarrıftır
Konsolosun diğer yalısı	Dubrevnedik Konsolosu yalısı	Sabık Rusya baştercümanı diğer Antonaki zımmînin yalısı Paşa askeri sakindir	Sabık Rusya baştercümanı Antonaki zımmînin yalısı
Mezkûr Bazargan Yetmu'nun diğer yalısı	Tobal Tercümanoğlu zımmînin yalısı	Bazergan taifesinden Vasil zımmînin yalısı	Kurbunda Bazergan Yetmu'nun Yalısı

55.b

Danimarka Elçisi Ebsi yalısı	Sabık Rusya Kaçalarının yalısı	Sabıka İspanya tercümanı Dalton'un yalısı	Rusya Serkatibi Betraki'nin yalısı
Nemçe baştercümanı Destan'ın yalısı	Madam Bekari'nin yalısı	Kokano Nano nasraniyyenin yalısı	Rusya Elçisi diğer yalısı
Kurbunda Rusyalı Ferundi arsası	Celil Dellaloğlu Nasrani yalısı	İngiliz baştercümanı Bezani'nin yalısı	Nemçe Konsolozu Moşera Bey yalısı

56.a

Rusya Kaçalarının iki aded yalısı	Tüccardan Hanukoğlu Nikoli zimmînin yalısı	Bazergan Dimitraki zimmînin yalısı	Bazergan Dimitraki Dali zimmînin iki aded arsası
Sabık Rusya tercümanı Firento zimmînin ahır	Sarıyerli Abdülkadir Ağa kullarının yalısı	Sabık Rusya tercümanı Foti'nin yalısı	Bazamioğullarının yalısı
Kulalıoğlu Sarabiyun zimmînin yalısı	Rusya tercümanı Mire'nin yalısı	İngilizli Bazergan zimmînin yalısı	Sarıyerli Tosyalı Mehemmed Ağa kullarının iki aded yalısı

56.b

Müteveffâ Ali Reis mahdumu yalısı	Dülbentçi İbrahim zımmînin yalısı	Köylü Ahmedoğlu kullarının yalısı	Hekim Festo zımmînin yalısı
Telli Tabya Serbölüğü Abdi kullarının yalısı	Telli Tabya Topçubaşı Mehemed kulları yalısı	Cedid Tabya Sarıyer hududu	Mezarlıkburnu tabir olunan nam mahaldir
Hüseyin Efendizâde İbrahim Reis kullarının diğer yalısı	Sarraff taifesinden Boğos zımmînin yalısı	El-Hac İsmailzâde Mehemmed kullarının yalısı	Reis Hamid kullarının yalısı

57.a

Köylü Ahmed Beşe kullarının hanesi	Çorbacızâde Emin Alemdar kullarının yalısı	Kürkçü esnafından Estefan zimmî yalısı	Hüseyin Efendizâde İbrahim Reis kullarının diğer yalısı
Müteveffâ Cibe Hatun hanesi oğlu Mustafa Reis kullarının yalısı	El-Hac Ahmed'in iki bab yalısı	El-Hac Alizâde Bostani Ahmed hanesi müste'ciri Terzi Estefan zimmî kulları	Mustafa Reis kullarının hanesi
Ahmed Mollanın diğer yalısı ve Taşköprü Deresi	İbrahim kullarının hanesi	Abdi Reis Kerimesinin yalısı	<i>Harem İskeleyi</i> ve Ahmed Monla'nın yalısı

57.b

Şeyh Ahmed Efendi kullarının yalısı	El-Hac Mustafazâde Emin Ağa kullarının yalısı müste'ciri Bağdadizâde İbrahim kulları	Şeyh Ahmed Efendi kulları kasrı	El-Hac Halilzâde kullarının yalısı
Mustafa Reis kullarının mahzeni	<i>Sarıyer İskele</i> üzerinde ma-i leziz çeşmesi ittisalinde üç bab kahve dükkânları	Ali Kethüda Camii Şerifi	Bazarkayığı Limanı ittisalinde bir bab kayıkane
Toma zımmînin hanesi ittisalinde Vasil zımmînin vereselerinin yalısı	Yenimahalle hududu, Fıçıcı İskerlet zımmînin yalısı	El-Hac Ahmed Efendi kullarının hanesi ittisalinde salhane İskelesi	<i>Sarıyer limanı</i>

58.a

Kapudan Hasan Paşa ma-i leziz çeşmesi	Yanaki zımmî kızı nasraniyyenin hanesi	Nikoli zımmî vereselerinin menzili ittisalinde Sutri zımmînin hanesi	Rado Reis zımmînin yalısı
Mihaloğlu Ananosti zımmî hanesi	Balıkçı Esterati zımmînin hanesi	Balıkçı Dali zımmî hanesi	Kurbunda Culyani zımmî oğulları menzili
Yeralu zımmînin hanesi kurbunda Dülger Anaştaş zımmînin hanesi	Elya zımmînin hanesi kurbunda Boyacı Alkesi zımmînin hanesi	Anton zımmînin hanesi kurbunda Vasil zımmînin hanesi	Kurbunda Edhem Ağa'nın kayıkhanesi

58.b

Bançooğlu Yorgaki zımmî hanesi	Yasmin karısı nasraniyyenin yalısı	Balıkçı Endorya zımmînin hanesi	Şileli Dülger Yani zımının hanesi
Kal'a-i mezkûr Ağası ve İmam Efendi kullarının hanesi	Kal'a-i mezkûr bostaniyan kullarının kışlası	Kurbunda Telli Tabya Kal'ası derununda Cami- i Şerifi	Bu mahalde Eğritaş ve Pazarbaşı Çayırı ve dalyan odaları
İbiş Ağa'nın kayıkhanesi	Otuz bir sulu demeğe mağruf mesiregah mahalli	Rumeli Kavak Hisarı hududu	Kal'a-i mezkûr topçu kışlası kullarının hanesi

Üçüncü Bab

59.a

Bozoğlu Mehammed kulları kahvesi	El-Hac Mehammed kayıkhanesi kurbunda Mustafa Reis kayıkhanesi	Uzun Ağa'nın kayıkhanesi kurbunda fıçıcı dükkânı	Ba-racul? Mustafa kullarının kayıkhanesi
Kurbunda Cami-i Şerif ve kurbunda mekteb-i münif	Kurbunda serapa üç bab kahve dükkânı	Kavak Hisarı Kal'ası Bostaniyan kullarının kışlası	Kal'a-i mezkûrun beylik kayığı kayıkhanesi
Çukacıoğlu Mehammed Reis kullarının hanesi	Kal'a-yı mezkûr Ağa kullarının hanesi	Kavak Hisarı Kal'ası	Kurbunda ab-ı leziz çeşmesi

59.b

Hakkacıoğlu İbrahim'in hanesi	Beraculoğlu Mustafa Reis kullarının hanesi	Kettancıoğlu Ahmed kullarının hanesi	Tatar Osman Reis'inin hanesi
Maçkaloğlu İsmail Reis kullarının hanesi	Uzun Ağa'nın kayıkhanesi	Feyzullah oğlu Ahmed kullarının hanesi	Mandıracıoğlu Mustafa kullarının hanesi
Hüseyin beşe kullarının hanesi kurbunda Döngeloğlu kerimesinin hanesi	İmam Efendi meşruta hanesi kurbunda Topçubaşı kullarının hanesi	Merhum kullarının hanesi kurbunda Paşa Mustafa kullarının hanesi	Nikahi Hatunun hanesi kurbunda Mustafa Reis kullarının hanesi

60.a

Kurbunda seraba top tapyası bu mahalden sonra leb-i derya	Kıışla-i mezkûr Hunbarahanesi kurbunda humbara tabyası	Kıışla Cebehanesi	İmam el- Hac Osman Efendi kullarının hanesi
Kal'a ittisalinde kapudan odası	Bostaniyan kullarının kıışlası ittisalinde emlak-ı hümayûn bağçesi	Anadolu Kavağı Kal'ası pişgâhında Top Tabyası ve Kethüda kullarına mahsus odası	Anadolu Kavağı hududu
Camii Şerif ve mekteb-i latif ve imareti amire	Kal'a Ağası kullarına mahsus konak .	Sabık kal'a ağası İbrahim Ağa kullarının kahve dükkânı	Kal'a-i mezbur harik kayığı için bir bab kayıkhane

60.b

Yoroz kalesi Yoldaşı Emin kullarının hanesi	Kurbunda çarşı İskelesi ve kahve	Kurbunda nan-1 aziz fırını kurbunda sabık Kal'a Ağası kullarının kahvesi	Elli altı Mustafa kullarının kahvesi ve kayıkhanesi
El-Hac Ahmedoğlu kullarının yalısı	Müteveffâ Gerzeli Ahmed Alemdar kerimesinin hanesi	Kurbunda İmam Efendi hanesi kurbunda Ahmed kullarının yalısı	Kal'a-i mezbur Kapucusu Mehemmed kullarının kayıkhanesi
Debbağzâde Halil kullarının hanesi	Karakaçan Ahmed kullarının hanesi	Müteveffâ İbrahim Ağazâde Ahmed kullarının hanesi	Müteveffâ Reis Ali Hasan Reis kullarının kayıkhanesi

61.a

Bostaniyan kullarının kısaltması ve Cami-i Şerifi	Kal'a ağası kethüda ve topçubaşısı ve işaret hocası seraya mahsus olan haneler	Kurbunda Macar bağçesi tabir olunan bağçeler	Kurbunda kalafat İbrahim'kullarının kayıkhanesi
Ömür yeri sekiz aded kireç firunları	Kurbunda Südlince tabir olunan tenezzühgah mahaldir	Kurbunda seraba kahve dükkânı ve kayıkhanesi	Kurbunda Cebehane yeri kurbunda İmam Efendi hanesi
Sarım Paşa torunu Asım Bey ve Sarım Bey kullarının yalısı	Beylik kağıthane ve ma-i leziz çeşmesi ve <i>Hünkâr İskeleyi</i>	Müceddiden Tabya Beylik değirmeni ve ocağı	Beşir Ağa ma-i leziz çeşmesi

61.b

İsmail Paşa Vekilharcı Hasan Ağazâde Ali Rıza haseki kullarının yalısı	Kurbunda unkayığı limanı kurbunda el- Hac Tahir Efendi kullarının yalısı	Bursa Müderrisi Ali Efendi kullarının yalısı Abdullah Paşa Kethüdası sakindir	Serbevvabin dergâh-ı ali Ahmed Bey kullarının yalısı
Müteveffâ Duhan gümürüğü kâtibi Osman Efendi vereselerinin yalısı	Paye-i Rumili Halil Paşazâde Arif Bey kullarının yalısı	<i>Yalı karye İskeleyi</i>	Hâcegandan Fettah Efendi kullarının yalısı
El hac Selim Efendizâde Emin Ağa ve Nuri Ağa kullarının yalısı	Bab-1 asafı mühürdar yamaklarından İmamzâde Mehemmed Emin Efendi kulları yalısı	Kadıızâde İsmail Ağa kullarının kayıkhanesi ve dalyan odası ve kasrı	Halil hanesi ve kurbunda kayıkhanesi

62.a

Kadıızâde mahdumu Mehammed Ağa kullarının yalısı	Barutçu İsmail zevcesi Aişe Hatun hanesi Abdullah Paşa mühürdarı sakindir	Deresekili Hüseyin zevcesinin hanesi	Kalafatçı Mustafa vereselerinin yalısı
Kadıızâde İsmail Ağa kullarının yalısı	Emir Osman'ın yalısı ve kayıkhanesi	Kılıç Dalyanı odası	Tüccar taifesinden İbrahim Çavuş kullarının yalısı
Beykoz Mahkemesi ve Kireçkayığı Limanı	Müderresinden Kam...zâde Mehemmed Esad Efendi kullarının yalısı	Hâcegandan Şefik Efendi kullarının yalısı	Kurbunda Uncubaşı zevcesinin limanı

62.b

Efendi mumaileyh kulları validesinin yalısı	Esbak Üsküdar Mollasızâde Şakir Mehemmed Efendi kullarının yalısı	Kavaklı Monla Hatun'nun meşruta harab yalısı	Molla Hatunun iki bab yalısı
Meydana nazır hammam ve dükkakiyn ve <i>Beykoz İskelesi</i>	Kadızâde vereselerinin kullarının yalısı	Helvacı Hüseyin zevcesinin yalısı	Penayirci İbiş Ağa vereselerinin yalısı
Hala Anadolu Kazaskeri Mehemmed Reşid Beyefendi dailerinin yalısı	Kurbunda Laz Hüseyin'in yalısı	Hacıoğlu Ahmed'in yalısı ve arsası	Mücediden bina buyrulan tokat ocağı kulluğu

63.a

Osman Çavuş'un kayıkhanesi ve yalısı	Tokad ocağı bostanı nefaratından Mehmed Said kullarının yalısı	Odabaşızâde Mehemed Bey yalısı	Mercanzâde oğlu kullarının yalısı ve kayıkhanesi
Sabık Sadr-ı Anadolu Yahya Bey dailerinin yalısı	Sultaniyye Bağçesi Mesiregahı ve Bostaniyan Ocağı	Kireççi odaları ve fırınları	Hüseyin Reis kullarının veresesinin yalısı ve kayıkhanesi
Karye-i mezbur hammamı ve seraba kahve dükkânı	İncir Karyesi Cami-i Şerifi ve meydanı	Kurbunda İncir karyesi sınırı nam mahaldir	İsmail Haseki kullarının kasrı

63.b

Bostani Mustafa kullarının yalısı	Kassabzâde Derviş Hasan kullarının yalısı	Bostani Kadri kullarının yalısı ve kayıkhanesi	Tekaüden Ustazâde Ali Haseki kulları yalısı ve kayıkhanesi
Esbak Yeniçeri Ağası Mahmud Ağa kullarının yalı	Hâcegandan Cedid-i Ahmed Efendi kullarının yalısı	Küttabdan hububat sergi halifesi Mehemmed Bey kullarının yalısı	Sultaniye ustası kullarının yalısı
Paşabağçesi Hammamı verada bostaniyan kulları ocağı	Paşabağçesi nam mahaldir	Kuzzat-ı kiramdan Abdülgaffar kullarının yalısı	Debbağlar kethüdası Hafız kullarının yalısı

64.a

Valide Sultan Kethüdası Seyyid Mehammed Efendinin müteveffâ kerimesinin bağçesi	Müteveffâ Süleyman Monla Efendi vereselerinin yalısı	Sabık Kili Nazırı el hac Mustafa Ağa kullarının yalısı	Enderundan Mihraç Rikabdar Şhriyari Efendi kullarının yalısı
Beş aded kireç firunları	Çubuklu Cami-i Şerifi ve Bostaniyan kullarının ocağı ve tabya-yı cedid	Kurbunda Ayazma ve Çubuklu Bağçesi sınırı nam mahaldir	Silahşör Şhriyari Hacı Hüseyin Ağa kullarının yalısı
Hâcegandan Mahbub Efendi kullarının yalısı	Sabık Galata Monlası Şeref Monla kullarının yalısı	Sabık İslambol Kadısı Morevi Hamid Efendizâde kullarının yalısı	Çakalburnu tabir olunan nam mahal seraba bağçeler ve ma-i leziz çeşmesi

64.b

Hala Mısır Kapukethüdası Cânib Efendi kullarının yalısı**	Fındıkzâde Sadık Efendinin yalısı	Acem Ali Ağazâde Efendi kullarının yalısı	Müteveffâ İzmir Mollası Derviş Beyzâde İzzet Bey ve Said Bey kullarının yalısı (İzzet Bey merhum şod) *
Yorgancıbaşızâde Süleyman Efendi kullarının yalısı	<i>Kanlıca İskelesi</i> tarafeyn kahve dükkânı ve nan-ı aziz firunu	İskender Paşa Cami-i Şerifi	Ganem selhanesi ve İsmail'in hanesi kurbunda bir bab kahve
Kurbunda <i>aralık</i> <i>İskelesi</i>	Paye-i Anadolu'dan mütekaid Münib Efendi dailerinin dört çeşm kayıkhanesi	Hala Mısır Kapukethüdası Necib Efendi kullarının kayıkhanesi	Gümrük emtia meyve hoş sandığıında taraf nazırı Mehemmed Emin kullarının yalısı

*Bu sene merhum olan büyük Mirahur Bey yalısı oldu 1252

** Umur .... Nazırı oldu

65.a

Müteveffâ Şehla Mustafa Ağa'nın mahdumlarının kayıkhanesi	Eşraftan Osman Efendi kullarının arsası	Müderresinden Sadık Efendi kullarının yalısı	Paye-i Anadolu'dan mütekaid Münib Efendi dailerinin yalısı
Sabık Şeyhülislam Zihni Efendi dailerinin yalısı	Uşşakizâde kerimesinin yalısı	Uşşakizâde mahdumu Bahaeedin Efendi kullarının yalısı	Salihzâdenin mahdumu müderres Rüşdü Molla kullarının yalısı
Müderres Arif Efendizâde Mehemmed Raif Efendi kullarının yalısı	Hala Nişancı Hocagândan Hüsni Bey kullarının yalısı	Hüsamedddin Efendizâde Osman Efendi kullarının yalısı	Kapudan Hüseyin Paşa Kapuçukadarı Emin Efendi kullarının yalısı

65.b

Müderresinden Şerif Paşazâde Said Bey kullarının yalısı	El-hac Hasanzâde Sadık Efendi kullarının yalısı	Sabık Beylikçi Divan-ı Hümayûndan Tayyib Efendi kullarının yalısı	Sabık Selanik Monlası Mehemmed Eminzâde Kadri Bey kullarının yalısı
Salihzâde kethüdası Emin Efendi kızının yalısı, müste'ciri Nedai Molla kulları	Müteveffâ müderresinden Haşim Bey yetimlerinin yalısı	Hane-i Hassadan mahreç hala su nazırı Hamid Ağa kullarının yalısı	Kurbunda <i>Bahai Körfezi ve Değirmen İskelesi</i>
El Hac Paşa damadı Ataullah Efendi kullarının yalısı	Reşid Paşa hazinedarı Ali Ağa'nın arsası, Kostandi Kalfa zımmî uhdesinde	Köstendilli Tahir Efendizâde'nin yalısı *	Kurbunda <i>Çınarlı ma-i leziz çeşmesi ve İskelesi</i>

*...İslambol Payelilerinden ...Hasan Tahsin Bey yalısı

66.a

Mukabele kesedarı Ataullah Efendi kullarının yalısı	Şerif Paşazâde Avni Bey kullarının yalısı	Mütevelli meşrutası Ref'et Bey kulları yalısı	Yağcızâde Emin Ağa kullarının arsası
<i>Anadolu Hisarı hammamı ve İskelesi</i> ve kahve dükkânları	Enderundan mahreç tüfençibaşı esbak Mehemmed kullarının yalısı	Hala Şeyhülislam Yasincizâde Abdulvehhab Efendi dailerinin yalısı	Enderundan mahreç validehane kâtibi Derviş Efendi kullarının yalısı
Reis kethüdası esbak Mustafa Ağa kullarının yalısı	Abdizâde Hüseyin Efendi kullarının yalısı	<i>Kefeli İskelesi</i> nam mahaldir	Şeir Kâtibi Ahmed Bey kullarının yalısı

66.b

Sabık Kazasker Efendi mütakayyidi Arif Efendi kullarının yalısı	Mezbure Hanım'ın hemşiresi diğer hanımın yalısı	İsmail Efendi kerimesi yalısı	Müderresinden Hakkı Paşazâde el hac Ahmed İzzet kullarının yalısı
Esbak Sekbanbaşı esbak Hasan Ağa kullarının yalısı	Müderresinden hala Şeyhülislam Müftisi Arif Efendi kullarının yalısı	Ebu-l feth Mehemed Han Hazretlerinin Camii Şerifi	<i>Anadolu Hisarı İskeleyi</i>
Kal'a-yı mezbur derununda silahşör Osman Bey kullarının yalısı	Kal'a-yı mezbur derununda Dizdar kullarının yalısı	Anadolu Hisarı Kal'ası	Küttabdan Saib Efendi kullarının yalısı

67.a

Hala Kassambaşı kâtibi Seyyid Mustafa Efendi kullarının yalısı	Esbak Kile nazırı esbak Mustafa kullarının yalısı	Kurbunda Göksu Deresi ve Namazgahı	Mevali-yi azamdan Şükrü Efendizâde kullarının yalısı
<i>Küçük Göksu binîş kasr-ı hümayûnu</i> verasında Göksu Camii- Şerifi	Sertebdil şehriyari esbak el-Hac İbiş Ağa kullarının kahvesi	Atalar Kethüdası Mustafa Ağa'nın Validesinin yalısı	Küttabdan Said Efendi kullarının yalısı
Soğukçeşmeli Ebu Bekir Efendi kullarının yalısı	Diğer Mehmed Bey kullarının yalısı	Hâcegandan Mehmed Bey kullarının hemşiresinin yalısı	Müteveffâ İzzet Paşa torunu kapucubaşı Ata Bey kullarının yalısı

67.b

Kurbunda Sadık Bey kullarının yalısı	Müteveffâ Anadolu muhasebe kesedarı Ahmed Efendi zevcesi yalısı	Hala Silahdar Şehriyari Ağa kullarının yalısı	Bayburdizâde Ömer Ağa kullarının yalısı
Defter Emmini Kadri Efendi kullarının yalısı	Hala Saruhan musalli Süleyman Paşa kullarının yalısı	Ramiz Efendi kullarının yalısı	Esbak Yenişehir Mollası Nimet Efendi kullarının yalısı
Zennecizâde Ali Ağa kullarının yalısı	Müderrisinden Feyzi Efendizâde İzzet Bey kulları yalısı	Cennet Mekân Sultan Mahmud Han Camii Şerifi	Kurbunda <i>Kandilli İskelesi</i> ve seraba kahveler Sadık Ağa kullarının yalısı

68.a

Müderresin-i kiramdan Sadullah Efendi kulları yalısı	Esbak Kapu halifesi Said Efendi kullarının yalısı	Soğukçeşmeli Ebu Bekir Efendi damadı Enderundan mihraç Fazlı Efendi kullarının yalısı (baki)	Kuzattan Halil Efendi kulları yalısı
Kuzattan Seyyid Efendi hemşiresi hanımın yalısı	Müteveffâ Takke Mollazâde Tevfik Efendi ve Hayrullah Efendi kullarının yalısı*	Kurbunda Şadiler sakın olduğu Akıntı Burnu	Hocagândan Cizye Muhasebecisi Said Bey kullarının yalısı
Kuyumcu esnafından Estefan zımmî yalısı	Kurbunda Hammami Said Ağa kullarının yalısı	Müteveffâ Reis Mahmud Efendi mühürdarı Osman Efendi kullarının yalısı	Ketebe-i divandan Aşçıbaşızâde Salih Efendi kulları yalısı

*Hayrullah Efendi merhum oldu

68.b

Kurbunda Sarraf Mıgırdıç damadı Mıgırdıç zimmînin yalısı	Verada Sarraf Anton zimmînin yalısı	Kurbunda Dolabaltı tabir olunan mahaldir	Kurbunda <i>Dalyan İskelesi</i> ve dalyani
Sarraf Tarık zimmînin hanesi	Kuyumcu karısı nasraniyye hanesi	Yüksekde Sarraf Tangiroğlu Garabet zimmî	Kürkçü esnafından Artin zimmînin yalısı
Pişgâhında Dalyan odası ve kayıkhanesi	Ragıp Paşa Miftahağası zâde Said Ağa kullarının yalısı	Kurbunda Sarraf Agop zimmînin yalısı	Sarraflar kethüdası damadı Mefruç zimmînin yalısı

69.a

Ahmedbeyzâde Numan Bey kullarının yalısı	Kambur Mustafa Bey halifesinin yalısı	Hayatizâde Monla Efendi kullarının yalısı	Veliefendizâde kethüdası said Ağa kullarının yalısı
Eğribozlu Yahya Bey kullarının yalısı	Baruthane Kâtibi Salih Efendi kullarının yalısı	Vanizâde Said Efendi kullarının yalısı	Hocagândan divan- ı Hümayûndan Selim Sabit Efendi kullarının yalısı**
Ortaköy mütevellisi haseki İsmail Bey yalısı	Müteveffâ Kenan Efendizâde Ragıb Efendi halilesi yalısı***	Vaniefendi Camii Şerifi	Esirci Ahmed Ağa kullarının yalısı

*Darphane müşiri Ali Rıza Efendiye bade serkatibi sabık Mustafa Nuri Paşa hazretlerinin 1252

**Hala matbah emini ...Bey Efendiye

***Bu yalı ikiye taksim olunur ...elinde ve diğerler darphaneye?

69.b

Müderresin-i kiramdan Ahmed Cânib Efendi kullarının yalısı	Dergâh-ı ali kapucubaşlarından Solakbaşızâde Ahmed Ağa kullarının yalısı	Derviş Efendi kullarının yalısı	Kassam Katiblerinden Çavuşzâde Salih Efendi kullarının yalısı
Samsocılar Bostani kullarının Ocağı	Kurbunda Mesire Akıntısı nam mahaldir	Malikane halifesi kullarının yalısı	İshakça mütevellisi Hadice Hanım cariyeleri yalısı
Kurbunda kireç kayıkları kayıkhanesi	Kule bağçesi bostaniyan ocağı pişgâhı köşk	Cami-i Şerif ve ma-i leziz çeşmesi	Kurbunda kule bağçesi hududu nam mahaldir

70.a

Cebeci Osman Paşazâde Müderris halil Bey kullarının yalısı	Kurbunda iki aded kireç firunları	Hala Üsküdar Muhafızı Hamdullah Paşa kullarının değirmeni	Kurbunda Kireçhane Bağçesi
Hanımoğlu karısı nasraniyye yalısı	Sarraf Acı Garabet vereselerinin yalısı	Moralı İslambolizâde Süleyman Ağa kullarının yalısı	Müteveffâ sabıka Kıbrıs muhassılı el hac Hüseyin Ağa'nın halilesinin yalısı
Simkeş esnafından Agop zimmînin yalısı	Şalcı Köçekoğlu Anton zimmînin yalısı	Sarraf taifesinden Mıgırdıç zimmînin yalısı	Sarraf Aznaburoğlu'nun oğlu Kigork zimmî yalısı

70.b

Kalpakçı esnafından Anderyas zımmî yalısı	Tuğlacı Acı Seferuni zımmînin yalısı	Şalcı Dimitri yalısı kurbunda zımmî-i mesfurun diğer yalısı	Kürkçü esnafından Dimitraki zımmînin yalısı
Üsküdar Muhafızı Hamdullah Paşa kullarının yalısı	<i>Çengel karyesi</i> <i>İskelesi</i> ve kahve dükkânı	Müderisinden Yazıcızâde Seyyid Hüseyin Efendi kullarının yalısı	Kaytakoğlu kızı nasraniyyenin yalısı kurbunda Küçük Yorgi Kalfa kullarının yalısı
Yusuf Paşa halilesi el-hace Hanım yalısı	Kethüda kalemi halifesi Raşid Efendi kullarının yalısı	Mevaliden Yusuf Paşazâde Mahmud Bey kulları yalısı Hamdullah Paşa askeri ile sakindir	Sabık Kassab Molla Ağa kulları yalısı

71.a

Müderresinden Kerim Beyzâde Ali Ratib Bey kullarının yalısı	Hala zahire nazırı Ali Mir kullarının yalısı	Sadr-ı esbak Ahmed Paşa halilesinin kebir yalısı ve has İskelesi	Fırtuna Kapudan halilesinin yalısı
Sabık İslambol Kadısı el Hac Said Efendi kullarının yalısı	Sabık Defterdar Ataullah Efendi kullarının yalısı	Müteveffâ el-hac İbrahim Efendi kerimesinin yalısı	Müderresinden Tahirzâde İzzettin kullarının yalısı
Nazif Efendi kullarının yalısı	Tersane-i Amire Nazırı el- Hac Said Efendi kullarının yalısı	Sabık Şeyhülislam el- hac Halil Efendi yalısı müsteciri Edib Ahmed Paşa kullarının zevcesi	Sabık Eyyüb Mollası Silahdarzâde Mehemmed Bey kullarının yalısı

71.b

Kavukçu el-Hac Hafız Efendi yalısı	Kurbunda seraba kahveler müceddiden bina buyrulan mekteb-i münif ve mevkufat odası	Cennet Mekân Firdevs-i Aşıyan Sultan Abdülhamid Efendimiz hazretlerinin Cami-i Şerifi ve <i>İskelesi</i>	Melek Mehemmed Paşazâde Salih Bey kullarının yalısı
Bağdat Kapukethüdası Efendi kulları yalısı	Dergâh -âlî Kuyumcubaşılardan el-Hac Edhem Efendi kullarının yalısı	Atufzâde Mühürdarı el-Hac Hafız Efendi kullarının yalısı	Beylikçi Kesedarı Hari Efendi
Maden Kalemî halifesinden Sadullah Efendi kullarının yalısı	Başmuhasebebaşı halifesi Efendi kullarının yalısı	Müteveffâ Cıvanzâde Emin Efendi mahdumları yalısı	Abdülkadir Bey kullarının yalısı

72.a

Tüccardan Cabizâde Mustafa Ağa kullarının yalısı	Tel ? Emini Arif Efendi kullarının yalısı	Sabık meyveter gümrükçüsü Mustafa Ağa kulları	Elmas Paşazâde Abdurrahim Bey kullarının yalısı
Serbevvabin Dergâh-ı ali hala lağımcıbaşı Ali Bey kullarının yalısı	Müteveffâ Abdi Paşa zevcesi hanımın yalısı	İstavroz Cami-i Şerifi ve kumsalı <i>İskelesi</i>	Hammami Sadık Ağazâde İsmail ve Huduti Efendi kulları yalısı
Rical-i devlet-i aliyyeden el-hac Yusuf Agah Efendi kulları yalısı	Müteveffâ Şakir Ahmed Paşa halilesinin yalısı	Esbak Rumeli Kazaskeri İzzet Bey dailerinin yalısı	Müteveffâ Kereste nazırı merhum Osman Efendi zevcesi yalısı

72.b

Merhum Kâmil Efendi kerimesi yalısı	Sabık Gümrükçü Ahmed ağa kullarının yalısı	Mevaliden Yusuf Paşazâde Nazif Bey kullarının yalısı, müsteciri sabık kethüda katibi Naşid Bey kulları	Ali Efendi kulları yalısı
Verade hala Midilli Nazırı el-Hac Hasan Ağa kulları hanesi, müsteciri vekilharç İsmail kulları	Kurbunda Müteveffâ Mehemed Efendizâde kulları arsası ve kayıkhanesi	Müteveffâ Esbak Yazıcı Mehemed Efendi Halilesinin yalısı	Tersane-i Amire Emine Seyyid Efendi kullarının yalısı
Kurbunda Basmacı Karabet yalısı kurbunda Sarraf taifesinden Ohannes zımmînin yalısı	Kuzguncuk hududu kurbunda Acı Kirkor zımmî karısının yalısı	Köprülüzâde meşruta vakfı yalı	Kurbunda <i>Nakkaş Paşa nam mahal İskelesi</i>

73.a

Çelebunoğlu Sarraf İsak yahudinin yalısı	Gümrük Mübessiri Baruh yahudinin yalısı	Miskçıbaşı Mirkad yahudinin yalısı kurbunda Efreñç dellalı Fuga yahudinin yalısı	Sarraf taifesinden Çelebunoğlu Avram yahudinin yalısı kurbunda Yako yahudinin yalısı
Kuyumcu Artin zımmînin arsası kurbunda <i>Kuzguncuk İskelesi</i> ve yasakçı kulluğu	Gümrük mübessiri Aron yahudinin arsası ve kayıkhanesi	Güncüoğlu Yasef yahudinin yalısı kurbunda Paşalıoğlu İsak yahudinin arsası	Şamanato damadı Cur yahudinin arsası kurbunda Kabasakal Kemal yahudinin yalısı
Sarraf Kanurta yahudinin arsası mesfurun diğeri yalısı	Çelebunoğlu Abram yahudi arsası kurbunda Kethüdaoğlu Avram yahudinin yalısı	Simkeş Garabet zımmînin yalısı kurbunda Hahambaşı yahudinin arsası	Çukacı Kemal yahudinin arsası kurbunda Şalcı Yako yahudinin arsası

73.b

İffetli Beşinci Kadın Hazretlerinin yalısı	Hala Mısır Mollası el Hac Arif Efendi kullarının yalısı	Anadolu ...Salih ...Efendi kullarının yalısı	Çukacı İsak yahudinin yalısı kurbunda Attar Rafael yahudinin yalısı
Sabık Baruthane nazırı Sadullah Efendi halilesi kullarının yalısı	Hala Surre Emini Hayrullah Efendi kullarının yalısı	Efendi mumaileyh dailerinin diğer yalısı	Esbak Şeyhülislam Arabzâde Efendi dailerinin arsası
Silahdar Şehriyari Abdurrahman Ağa Cami-i Şerifi	Kurbunda Osman kullarının kahvesi	Sultan Osman Han Hazretlerinin ma-i leziz çeşmesi ve Bektaşî Dergâhı	Kurbunda Öküz Limanı nam mahaldir.

74.a

Dürrizâde Efendi Mektubcusu kullarının zevcesinin yalısı	Anbar Emini kullarına mahsus odası kurbunda Mehmed Mollazâde kullarının yalısı	Beylik Zahire Anbarları kurbunda Yeniçeri Parça kolluğu	Hala Surre Emini Hayrullah Efendi kullarının kayıkhanesi
Müteveffâ Feyzi Efendizâde Müderinden Süleyman Efendi dailerinin yalısı	Hala Bolu Valisi İsmail Paşa kullarının yalısı	Müteveffâ Genç Osman Ağazâde Mehemmed Bey kullarının yalısı	Sabık liman reisi K...Ahmed Bey kullarının yalısı
Hala Altuncular Kethüdası el-Hac Ali kullarının yalısı	Babuçu Büyükhâde İsmail Ağa kullarının kayıkhanesi	Müteveffâ Çavuşbaşı el-Hac Ali Bey kullarının yalısı	Kurbunda Çukur tabir olunan kayıkhaneler

74.b

Beylik zaire anbarları pişgâhı kalafat yeri	Kurbunda <i>Mumhane İskelesi</i> ve kahvesi	Kayıkhane Debbâğhaneleri ve Mumhaneler ve Selhaneler	Merhum Ahmed Bey zevcesi kullarının yalısı
Beylikhane ve tahtında seraba kahve dükkânı	Meydana nazır İbrahim Paşa ab-ı leziz çeşmesi.	Sabıka Şeyhülislam mektubcusu efendi kullarının kayıkhanesi ittisalinde dört adet kahve dükkânı	Mihrimah Sultan Cami-i Şerifi ve İmaret-i amire <i>Üsküdar Kebir İskelesi</i>
Reaya Değirmeni kurbunda el-Hac Hafız kullarının kayıkhanesi	Mavnacı El Hac Ahmed kullarının mahdumu Mustafa kullarının kayıkhanesi	Mahmud kullarının damadı Ahmed kullarının hanesi ve iki çeşm kayıkhanesi	Debbağ ustası Şakir kullarının dört çeşm kayıkhanesi

75.a

El- Hac Hafız Efendi kullarının kayıkhanesi kurbunda Osman Molla kerimesi kayıkhanesi	Kurbunda Odabaşı Ömer kullarının kahvesi kurbunda <i>Balaban İskelesi</i>	Kiremitçi Mustafa kullarının kayıkhanesi	Diğer el- hac Hafız kullarının kayıkhanesi kurbunda Debbâğ Mustafa kullarının kayıkhanesi
Tersane-i Amire Mahzen Başkatibi Raşid Efendi kullarının yalısı	Kesireli? Numan Beyzâde Esad Vahid Bey kullarının yalısı	Üsküdar Başkatibi Arif Efendi'nin yalısı kurbunda Bayburdizâde kayıkhanesi	Haşim Efendi'nin halilesi yalısı ve kayıkhanesi kurbunda Aralık İskelesi
Müteveffâ Kapudan el Hac Mehmed Paşa yalısı nısfı zevcesi nısfı cariyesi üzerindedir	Şemsi Paşa Cami-i Şerifi ve Medresesi	Müteveffâ Ahmed Haseki kerimesinin yalısı	El-Hac Yahyazâde Hocagândan Ahmed Efendi kullarının yalısı

75.b

Müteveffâ Hoca Mustafa Ağazâde yalısı nisfi ...lı İsmail Bey kullarında	Kurbunda Ayazma Bostaniyan Kulları Ocağı	Müceddeden bina ve ihya buyrulan Adliyye Cami-i Şerifi	Şemsi Paşa Kasr-ı Hümayûnu
Kurbunda Kurbunda <i>Ayazmataş İskelesi</i>	Hala Darbhane-i Amire Katibi Arif Efendi kullarının yalısı	Nazif Bey kulları yalısı kurbunda ab-ı leziz çeşmesi	Hala cebehane Katibi Hâcegandan Şakir Efendi kullarının yalısı
Verada Selim Paşa İmamı Hafız Ahmed Efendi kullarının kahvesi	Ağa Kahvecibaşısızâde Mustafa kullarının yalısı	Yeniçeri Hasekisi Mehemmed Ağa kullarının kahvesi	Müteveffâ Silaşör Hazret-i Şehriyari Ahmed Ağa kullarının yalısı

76.a

Sabık Yeniçeri Efendisi Sadık Efendi kulları yalısı	Soğancıbaşı esbak el Hac Emin Ağa kullarının yalısı	Sabıka Filibeli Mollası Gedizlizâde Mehammed kullarının yalısı	Silahdarzâde Raif Bey kullarının yalısı
Müneccimbaşı damadı Ömer Efendi kullarının yalısı	Sabık Balıkhane Kâtibi el Hac Hüseyin Efendi kulları yalısı	Gümrükçü Osman Ağa kulları cariyesi kullarının yalısı	Sabık Haleb Mollası Fevzi Efendi kullarının yalısı müsteciri hala Duhan Gümrükçüsü Hidayet kulları
Debbağ Hacı Ahmed Ağa kullarının hanesi ve kahvesi	Verada Ebu'l feth Sultan Mehemmed Han Hazretlerinin Cami-i Şerifi	Silahşör Hazret-i Şehriyari el Hac İzzet Ağa kullarının yalısı	Sadr-ı sabık Ali Paşa'nın Hazine Katibi el Hac Şakir Ağa kullarının yalısı

76.b

Bu mahalde liman ve kayikhane	Müfti Müderrisinden Çinili Camii Mütevellisi Aziz Efendi kullarının yalısı	Sabık Kaftan Ağası zuamadan el Hac Mustafa Ağa kullarının yalısı	Teşrifatçı Mescid-i Şerif ve <i>Salacak İskeleyi</i>
Verada Sinan Paşa Camii Şerifi	Zenneci esnafından el-Hac İsmail Ağa kullarının yalısı mahaldir	Müderisinden Tarankçızâde Mustafa kullarının yalısı	Salacak Bostaniyan kulları ocağı ve <i>İskelesi</i>
Müderrisinden Şemseddin Efendi Kethüdasızâde Ali Rıza Efendi kullarının yalısı	Nurullah Paşa Kapukethüdası Nayeb Efendi kullarının yalısı	Tersane-i amire Kapudanlarından Kara Ali kullarının yalısı	Müteveffâ Vezir eniştesi el Hac İsmail Ağa'nın eytamları kullarının yalısı

77.a

İbrahim Paşa'nın mühürdarı Mir Edhem kullarının yalısı	Esbak Cebecibaşı Ağa kerimesi yalısı kurbunda esbak Çavuşbaşı kerimesinin yalısı	Hâcegandan Ruşen Efendi kullarının yalısı	Yerebatan Süleyman Paşa kerimesinin yalısı
Beşinci Kadın esbak kethüdası Ali Efendi kullarının yalısı	Abdurrahman Paşa Tatarı kullarının yalısı	Kurbunda Bilal Mehemmed'in hanesi kurbunda müteveffâ Hafız kullarının yetimlerinin yalısı	Verada Sultan Osman Han Hazretlerinin Cami-i Şerifi
Mülteziminden Kavukçu İsmail Ağa kullarının yalısı	Silahşöran-ı hassadan Samurkaş Süleyman Ağa kullarının yalısı	Valide Sultan Kethüdası Ahmed Efendi damadı Silahşör Abdullah Ağa yalısı	Kuzattan el Hac Efendi kullarının yalısı

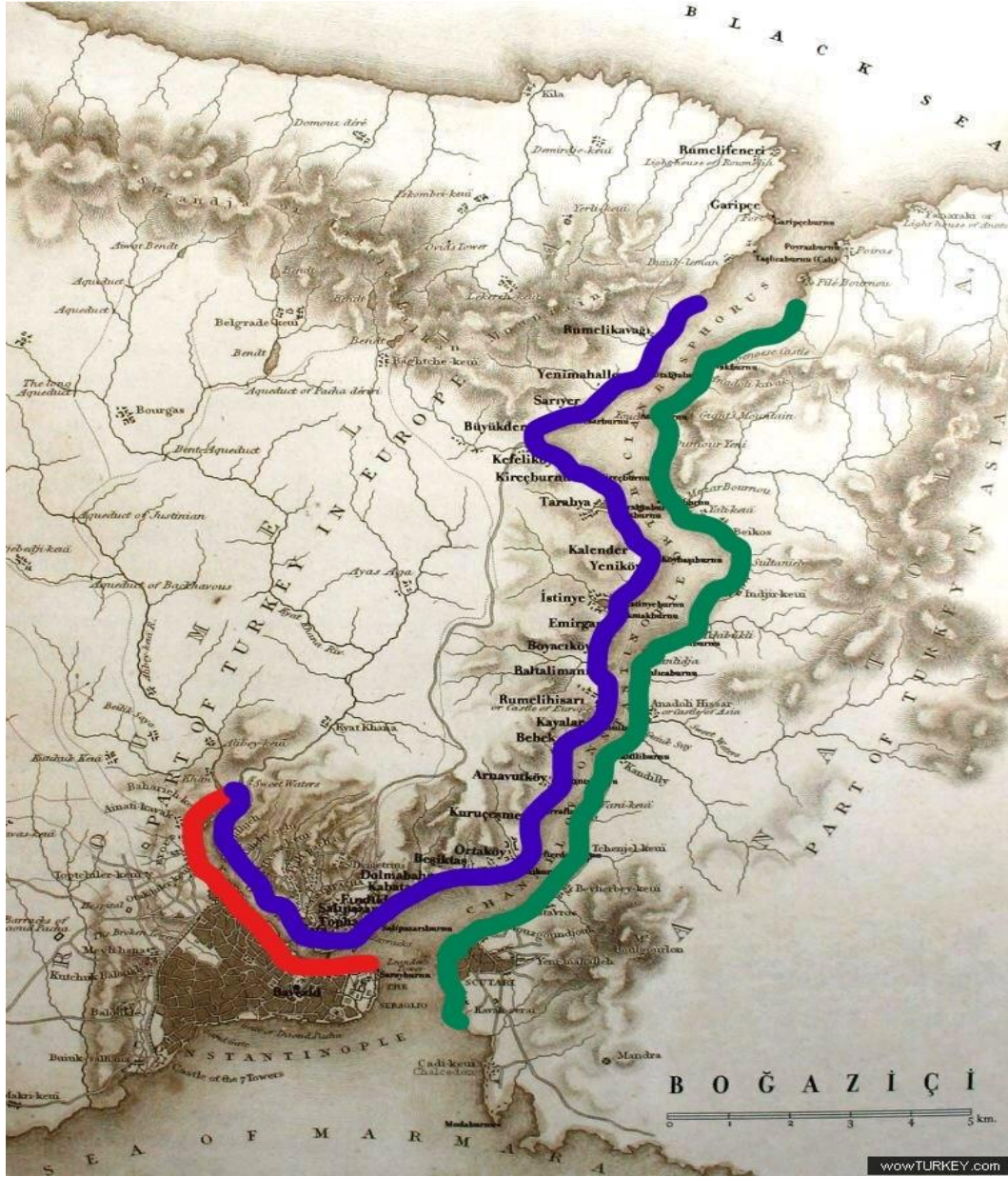
77.b

Enderundan Mihraç Silahşör-i Hasa Nazif Ağa kullarının yalısı	Sabık Şeir Emini Kâtibi Efendi kullarının yalısı	Hasan Bey Osman Efendi kullarının müşterek olan yalısı	Zuama ve Hâcegandan Osman Efendi kullarının yalısı
Müteveffâ fiçıcı Hasan Ağa'nın vereselerinin arsası	İttisalinde derya zuamalarından Osman Bey kullarının hanesi	Esbak Şakirdler halifesi Şemsi Efendi kullarının yalısı	Şehzâde Mütevellisi Ahmed Ağa kulları yalısı
Türbedar-ı hassadan mihraç el Hac Abdullah Ağa kullarının on çeşm kayıkhanesi	Kalafatçı el- Hac Mustafa kullarının yalısı kurbunda Dökmecibaşı kerimesi yalısı	<i>Harem İskeleyi</i> ve seraba kahve dükkânı	Üsküdar Bağçesi Bostaniyanı kullarının Ocağı

78.a

Lala Beşir Ağa Cami-i Şerifi	<i>Kavak İskelesi</i>	Mehammed Paşa pişgâhı Kasr-ı Hümayûn	Cennet Mekân Firdevs-i Aşiyân-ı Sultan Selim Hazretlerinin Cami-i Şerifi
Haydar Paşa Bostaniyan kullarının ocağı	<i>Haydar Paşa İskelesi</i>	Kurbunda Keriş nam mahaldir	Sığırcılar Bostaniyan kullarının ocağı

1822-1823 TARİHLİ BOSTANCIBAŞI DEFTERİNDEKİ BABLARA GÖRE HALIÇ İLE BOĞAZIÇI SAHİLLERİ VE SEMTLERİ

I. BAB: Yalı Kasrı, Unkapanı, Cibali, Fener, Balat, Ayvansaray, Defterdar, Eyüp, Bahariye.

II. BAB: Karağağaç, Sötlüce, Halicioğlu, Hasköy, Tersane-i Amire, Kasımpaşa, Galata, Balıkpazarı, Karaköy, Tophane, Fındıklı, Beşiktaş, Ortaköy, Kuruçeşme, Arnavutköy, Bebek, Rumelihisarı, Emirgan, İstinye, Yeniköy, Tarabya, Kireçburnu, Sariyer, Rumeli Kavağı.

III. BAB: Anadolu Kavağı, Beykoz, İncirköy, Paşabahçe, Çubuklu, Kanlıca, Anadoluhisarı, Kandilli, Vaniköy, Çengelköy, Beylerbeyi, Kuzguncuk, Üsküdar, Salacak, Harem, Haydarpaşa.

BOSTANCIBAŞI DEFTERİ SÖZLÜĞÜ

Ab-ı Leziz: Lezzetli su. Tatlı suyu olan çeşmelere denilmektedir. (Ma-i Leziz)

Amire: Bazı kurumların devlete aidiyetlerini bildirir. (Tersane-i Amire, Matbaa-i Amire)

Aşçıbaşı: Yeniçeri ortalarının yemeklerini pişirten ve sanıkları tevkif, muhafaza ve hapsetmekle görevli Yeniçeri subayı

Beylikçi: Divan-ı Hümayûn subayı, beylikçiliğe ait kağıtları hazırlayıp, beylikçibaşına veren kişi

Bazargan (Bezirgân): Ticaretle uğraşan, tüccar.

Biniş-i Hümayûn: Padişahların eğlence için bir yerden başka bir yere gitmeleri.

Binyüzcü: Okçular Tekkesi şeyhinin ünvanı.

Boyar Taifesi: Rus, Romen ve Bulgar asilleri. Eflak ve Boğdan gibi yerlerin beyleri bunlar arasından seçilirdi.

Cab-i Vakıf: Vakıf tahsildarı

Cebeci: Savaş aletlerini ve donanımını yapan, koruyan ve bunları savaş zamanı savaş meydanına götüren ordu mensupları.

Çeşm: Göz, bölüm, parça

Çuhadar (çukadar): padişah vezirler ve üst düzey yöneticilerin kapılarını perdelerini açıp kapayan, genellikle çuha elbise giyen hademeler.

Debbağ: Meşin, kösele üretimi için hayvan derisi sepileyenler.

Defter Emini: Günümüzün Tapu Kadastro Genel Müdürüne eş değer görevli

Dellâl: İlan eden, özellikle ticarete müşteriye davet eden, çağırın.

Duhan: Tütün.

Efreñç: Frank, Avrupalı bilhassa Fransız.

Efreñç Dellâl: Frenklerin mali işlerini yürüten Osmanlı tebası zımmî ve yahudiler

Eytam: Yetimler

Ganem: Koyun

Gazzaz: İpekçi

Gümrük Mubassırı: Gümrüklerde eşyayı korumakla sorumlu memur.

Halita: Karışık, madenlerin bir araya gelmesinden mürekkep maden.

Hatap: Odun

Haseki: Sarayın bazı görevlilerine verilen isim. Amirleri Bostancıbaşıydı.

İhtisap Ağası: Beledi işlerle meşgul olan memur

İttisal: Bitişik, yan

Kalafat Yeri, Meydanı: Gemi ve kayıkların onarıldığı yer

Kapan: Yiyecek, giyecek şeylerin toptan satıldığı yerler. Un, bal ve yağ gibi

Kapı Kethüdası: Valilerin, sancak beylerinin, voyvodaların, hidivlerin Bab-ı ali'deki işlerini takip için tayin ettikleri memurlar.

Kurbunda: Yanında, yakınında

Kuzat: Şeriat namına hükmeden hakimler, kadılar

Meşruta: Camilerin İmam, müezzin gibi görevlilerine ayrılan yerler.

Mücedded: Yeni, yenilenmiş

Müste'cir: Kiracı.

Pişgâh: Ön, önünde

Revgan-i zeyt: Zeytinyağı

Selhane: Kesim evi, mezbaha

Sof: İnce keçi kılından dokunan bir cins kumaş

Şair: Arpa

Şalope: 12 toplu, 20 zira boyunda, iki direkli anbarsız yelkenli harb gemisi.

Şerbetçi: Meyhaneci

Teberdaran: Saray hizmetkarları, baltacılar

Tomruk: Kesilmiş ağacın gövdesi

Usta: Nahiye müdürüne eş değer görevli

Verâ: Geri, arka taraf.

Voyvoda: Subaşına eş değer, ekseri Rum olan Eflak ve Boğdan gibi eyaletlere atanan yöneticiler.

Yahudhane: Kortejo, bir avlu etrafında veya birkaç katlı binaların odalarının düşük gelirlili Yahudilere kiraya verildiği yer.

Yasakçı: Muhafaza memuru, kavas

Yemeni: Bir tür kaba ve hafif ayakkabı

Zağarcı: Padişahların avda kullandıkları zağarları yetiştiren yeniçeri ortasına verilen isim

Zebh: Boğazlama, kesme

Zecriye Emmini: Müskirat yani içkiden alınan vergi ve resimleri toplayan dairenin başı

Zevrakhane: Kayık yapım yeri